

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta

Studijní obor: Veřejná správa (L'Administration publique)

POROVNÁNÍ SOCIÁLNÍHO PODNIKÁNÍ V ČR A VE FRANCII

The comparison of social business in the Czech
Republic and France

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Mirka WILDMANNOVÁ, Ph.D.

Autor:

Bc. Marek KŠENZULÁK

Brno, 2016

Jméno a příjmení autora: Marek Kšenzulák
Název diplomové práce: Porovnání sociálního podnikání v ČR a ve Francii
Název práce v angličtině: The comparison of social business in the Czech Republic and France
Katedra: veřejné ekonomie
Vedoucí diplomové práce: Ing. Mirka Wildmannová, Ph.D.
Rok obhajoby: 2016

Anotácia

Predmetom diplomovej práce „Porovnání sociálního podnikání v ČR a ve Francii“ je zhodnotenie legislatívnych podmienok pre sociálne podnikanie v ČR a vo Francúzsku. Prvá časť sa zaoberá definovaním a koncepciou sociálneho podnikania v rámci Európskej únie. Druhá časť rozoberá sociálne podnikanie v ČR a tretia časť popisuje situáciu vo Francúzsku. Výskumná časť je zameraná na zhodnotenie sociálneho podnikania a jeho komparáciu. Z dotazníkového šetrenia vyplynuli viaceré odlišnosti v sociálnom podnikaní v ČR a vo Francúzsku. Za jednu z príčin môže byť považovaná prijatá legislatíva sociálneho podnikania vo Francúzsku (2014) a chýbajúca legislatíva v ČR.

Annotation

The goal of the submitted thesis “The comparison of social business in the Czech republic and France” is to evaluate legislatives conditions for social entrepreneurship in the Czech Republic and France. The first part is concentrated on defining and concepts of social entrepreneurship within the European Union. The second part analyses the situation of social business in the Czech Republic and the third part deals with the condition of social business in France. The research part focuses on evaluation of social entrepreneurship and its comparison. The questionnaire survey showed a number of differences in social entrepreneurship in the Czech Republic and France. One of the reasons may be considered a legislative anchoring of social entrepreneurship in France (2014) and the lack of legislation for social enterprises in the Czech Republic.

Klíčové slová

Sociálna ekonomika, sociálne podnikanie, sociálny podnik, Európska únia, Francúzsko, Česká republika.

Keywords

Social economy, social entrepreneurship, social enterprise, European Union, France, Czech Republic.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu **Porovnání sociálního podnikání v ČR a ve Francii** vypracoval sám pod vedením Ing. Mirky Wildmannovej, Ph.D. a uviedol v nej všetky použité literárne a iné odborné zdroje v súlade s právnymi predpismi Masarykovej univerzity a vnútornými aktmi riadenia Masarykovej univerzity a Ekonomicko-správnej fakulty MU.

V Brne dňa 10. 5. 2016

---

vlastnoručný podpis autora

PodĎakovanie

Ďakujem mojej školiteľke, Ing. Mirke Wildmannovej, Ph.D., za jej odborné rady a cenné pripomienky, ktoré prispeli k vypracovaniu tejto diplomovej práce. PodĎakovanie patrí takisto všetkým sociálnym podnikov v ČR a vo Francúzsku, ktoré si našli čas na vyplnenie dotazníka. V neposlednom rade sa chcem poďakovať rodine a priateľom za vyjadrenú podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 SOCIÁLNA EKONOMIKA A SOCIÁLNE PODNIKY.....	13
1.1 TRETÍ A OBČIANSKY SEKTOR.....	14
1.1.1 Sociálna ekonomika alebo občiansky sektor.....	16
1.2 SOCIÁLNA EKONOMIKA	18
1.2.1 História sociálnej ekonomiky v európskom kontexte.....	18
1.2.2 Definícia sociálnej ekonomiky.....	20
1.2.3 Výskumná spoločnosť EMES.....	21
1.2.4 Medzinárodná výskumná organizácia CIRIEC.....	23
1.3 SOCIÁLNY PODNIK A SOCIÁLNE PODNIKANIE.....	24
1.3.1 Súčasná európska legislatívna úprava	26
1.3.2 Vôľa vytvoriť európske štatúty pre štyri druhy sociálnych podnikov	28
1.3.3 Príklad sociálneho podnikania - Taliansko.....	30
1.3.4 Sociálna ekonomika a stratégia Európa 2020.....	31
1.3.5 Príspevky na rozvoj sociálnej ekonomiky zo štrukturálnych fondov	32
2 SOCIÁLNA EKONOMIKA V ČR.....	34
2.1 HISTÓRIA SOCIÁLNEJ EKONOMIKY A TRANSFORMÁCIA PO ROKU 1989.....	34
2.1.1 Tradícia družstevníctva a spolkovej činnosti	35
2.1.2 Občiansky a družstevný sektor v Českej republike.....	36
2.1.3 Družstevný sektor	38
2.2 SOCIÁLNE PODNIKANIE V ČR	39
2.2.1 Definícia sociálneho podniku v ČR.....	40
2.2.2 Sociálny podnik integračného typu	41
2.2.3 Osoby znevýhodnené na trhu práce.....	42
2.3 LEGISLATÍVNE PROSTREDIE TÝKAJÚCE SA SOCIÁLNYCH PODNIKOV V ČR.....	44
2.3.1 Právne formy sociálnych podnikov v ČR.....	45
2.3.2 Pripravovaný český návrh zákona o sociálnom podnikaní	46
2.3.3 Podpora štyroch hlavných cieľov politiky zamestnanosti	48
2.3.4 Bariéry brániace rozvoji sociálnych podnikov v ČR.....	48
2.4 FINANCOVANIE SOCIÁLNYCH PODNIKOV	49
2.4.1 Podpora sociálneho podnikania.....	50
2.4.2 Operačný program Zamestnanosť.....	50
2.4.3 Operačný program Podnikanie a inovácie pre konkurencieschopnosť	51
2.4.4 Sociálne poľnohospodárstvo PGRLF.....	51
2.4.5 Integrovaný regionálny operačný program IROP	51
2.4.6 Operačný program Praha – pól rastu ČR - OP PPPR.....	52
2.4.7 Financie a podpora zo súkromného sektoru	52
3 SOCIÁLNA EKONOMIKA VO FRANCÚZSKU	54
3.1 HISTÓRIA A ZAČIATKY.....	54
3.1.1 Solidárna ekonomika.....	55

3.2	SOCIÁLNE PODNIKANIE VO FR.....	56
3.2.1	Definícia sociálneho podnikania	57
3.2.2	Právne formy sociálnych a solidárnych podnikov.....	58
3.2.3	Hlavné oblasti činností sociálnych podnikov.....	59
3.3	LEGISLATÍVA: ZÁKON O SOCIÁLNEJ A SOLIDÁRNEJ EKONOMIKE 2014.....	61
3.3.1	Sociálne podnikanie ako jeden zo špecifických spôsobov podnikania.....	62
3.3.2	Konsolidácia siete, riadenia a finančných nástrojov aktérov sociálnej ekonomiky	63
3.3.3	Vrátenie možnosti konať a reagovať pre zamestnancov	64
3.3.4	Vyzývanie k spolupráci	65
3.3.5	Posilnenie politik miestneho udržateľného rozvoja	66
3.4	INŠTITÚCIE PODPORUJÚCE SOCIÁLNE A SOLIDÁRNE PODNIKANIE	67
3.4.1	Národná rada Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky - CNCRES.....	67
3.4.2	Regionálne komory sociálnej a solidárnej ekonomiky - CRESS.....	68
3.4.3	Francúzska komora sociálnej a solidárnej ekonomiky	69
3.4.4	Sociálna a solidárna ekonomika v rámci verejných teritoriálnych politik	69
3.5	FINANCOVANIE SOCIÁLNYCH PODNIKOV	70
3.5.1	Európske investičné a štrukturálne fondy.....	70
3.5.2	Územné orgány	71
3.5.3	Pôžičky.....	71
3.5.4	Platformy „crowdfundingu“	72
3.5.5	Záruky.....	72
3.5.6	Dotácie.....	72
3.5.7	Súťaže.....	72
3.5.8	„Kapitálové účasti“	73
4	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETRENIA.....	74
4.1	METODOLOGICKÝ VÝSKUM	74
4.2	VYHODNOTENIE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETRENIA.....	75
4.3	DISKUSIA A ZHODNOTENIE	88
	ZÁVER.....	94
	ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV.....	96
	ZOZNAM TABULIEK	107
	ZOZNAM GRAFOV	108
	ZOZNAM OBRÁZKOV	109
	ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	110
	ZOZNAM PRÍLOH	111

ÚVOD

Naliehavosť štrukturálnej nezamestnanosti, problémy sociálnej politiky a potreba aktívnejšej integračnej politiky prichádzajú s otázkou a potrebou nájdenia vhodných štruktúr, ktoré by mohli v určitých oblastiach prevziať riešenie týchto socio-ekonomických problémov od verejných inštitúcií. Ako jedna z alternatív pri riešení takýchto problémov sa ponúka sociálna ekonomika a jej subjekty, sociálne podniky. Tie predstavujú alternatívne a komplementárne možnosti riešenia sociálnych - sociálna exklúzia, ekonomických - nezamestnanosť, či environmentálnych problémov - udržateľný a regionálne vyrovnaný rozvoj. Koncepcii sociálneho podnikania sa aj napriek jej pozitívnym vplyvom pre spoločnosť nedostalo uznanie v mnohých európskych krajinách. Jedná sa o uznanie nie len samotnej spoločnosti a jej členov, ale aj uznanie vo forme podpory, regulácie a právnej úpravy zo strany verejných orgánov.

Progresívny trend sociálneho podnikania je predmetom množstva výskumov a publikácií doma aj v zahraničí. Výskumné spoločnosti EMES a CIRIEC, Európska Komisia, OECD a publikácie autorov ako Defourny, Pestoff, Chaves, Borzaga, Dohnalová, Hunčová a množstvo ďalších sa snažia vnieť svetlo do problematiky sociálnej ekonomiky a podnikania.

Téma komparácie sociálneho podnikania v Českej republike a vo Francúzsku vzišla z faktu, že práve Francúzsko je považované za „kolísku“ sociálnej ekonomiky v Európe. V krajinách strednej a východnej Európy nezaostáva ani Česká republika. Tá si drží zase svoje prvenstvo v uskutočnení prvej konferencie o sociálnej ekonomike v strednej a východnej Európe, ktorá sa konala v roku 2002 v Prahe. Paradoxom zostáva, že sociálne podnikanie aj po neustálych snahách nemá v Českej republike zákonom stanovenú povahu a definíciu. Na druhej strane je Francúzsko, ktoré prijalo v roku 2014 zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike. Výsledok výskumného šetrenia diplomovej práce môže poslúžiť ako parciálny výskum práve pre oblasť a prípadnú inšpiráciu pre Českú republiku v oblasti legislatívneho zakotvenia.

Cieľom tejto diplomovej práce je zhodnotenie legislatívnych podmienok pre sociálne podnikanie a vyhodnotenie prostredia pre sociálne podniky v ČR a vo Francúzsku. Výskumná časť je zameraná na zhodnotenie sociálneho podnikania a jeho komparáciu na príkladoch sociálnych podnikov v Českej republike a vo Francúzsku.

Prvá kapitola sa zaoberá sociálnou ekonomikou, presnejšie jej všeobecným chápaním z pohľadu Európskej únie. Sociálna ekonomika je rozoberaná z pohľadu občianskeho a tretieho sektoru. Dopĺňajú ju definície medzinárodne uznávaných výskumných centier EMES a CIRIEC, jej história a súčasná situácia v európskom kontexte. Druhá kapitola rozpráva o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní v rámci Českej republiky. Od tradície družstevníctva cez české definície sociálneho podniku, financovanie až po vecný zámer zákona o sociálnom podnikaní táto kapitola priblíži situáciu u nás „doma“. Tretia kapitola sa venuje sociálnej ekonomike vo Francúzsku, ktorej korene a tradícia sa siahajú oproti tej „českej“ do hlbšej minulosti. V kapitole sa rozoberú začiatky sociálneho podnikania vo Francúzsku, čerstvo prijatý zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike z roku 2014, financovanie či verejné inštitúcie podporujúce sociálne podnikanie. Štvrtá kapitola je prakticky zameraná a tvorená prevažne vyhodnotením dotazníkového šetrenia rozposlaného sociálnym podnikom v Českej republike a vo Francúzsku, spojeného s komparáciou vyhodnotených výsledkov.

Metódy použité v tejto práci predstavovali zber dát, komparáciu a dotazníkové šetrenie. Prvotne namiesto dotazníkového šetrenia boli navrhnuté riadené rozhovory, ktoré kvôli nepredpokladanému nedostatku času počas vykonávania stáže vo Francúzsku a osloveniu čo najväčšieho počtu respondentov (tým dosiahnutia väčšej objektívnosti odpovedí), boli nahradené dotazníkovým šetrením.

1 SOCIÁLNA EKONOMIKA A SOCIÁLNE PODNIKY

Dôležitosť tretieho sektoru a jeho odlíšenie od súkromného či verejného sektoru nabera v posledných rokoch na čoraz väčšej popularite. Jeho ekonomický význam sa spája prevažne s produkciou a zamestnanosťou, ale nárast je zaznamenaný aj v oblasti služieb. Význam tretieho sektoru v neskôr pristúpených členských zemiach Európskej únie (ďalej EÚ) najmä strednej a východnej Európy zostáva často nepoznaný a verejnosťou podcenený. Opakom sú štáty západnej Európy ako Francúzsko, Belgicko, Írsko, v ktorých sa sociálna ekonomika podieľa na približne 10 % zamestnanosti. [Defourny, J., Pestoff, V., 2008:3].

Sociálna ekonomika a sociálne podnikanie neprináša inovácie spojené s vlastníckmi podnikov. Sociálna ekonomika kladie dôraz na zodpovednosť vlastníkov sociálnych podnikov, aby prispievali k zmenám v spoločnosti zavádzaním inovácií v oblasti nových produktoch a ich kvalite, v nových metódach organizácie a výroby, nových výrobných faktoroch, vzťahmi na trhu a zavedením nových foriem podnikov. [Defourny, J., Hulgard, L., Pestoff, V., 2014:20-24].

Hodnoty a východiská sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania sú inšpirované ideami solidarity a humanizmu. Ideologický pluralizmus sociálnej ekonomiky v 19. st. bol inšpirovaný rôznymi ideologickými prúdmi. Od myšlienok utopického socializmu Owena či Kinga, cez hodnoty a idey sociálneho kresťanstva až po podporu sociálnej ekonomiky liberálnymi ekonómami ako boli Leon Walras a John Stuart Mill. [Defourny, J., Develtere, P., Fonteneau, B., 1999:28-29].

Zo súčasných ekonómov sú to napríklad Jaques Defourny¹, Jean-Louis Laville a ďalší, ktorí prepájajú myšlienky sociálnej, solidárnej, etickej alebo humánnej ekonomiky a tým zdôrazňujú význam miestnych sociálnych podnikov a sociálneho podnikania. [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:10].

---

¹ V roku 1990 Jacques Defourny založil na belgickej univerzite Liège Centrum sociálnej ekonomiky a Európsku výskumnú spoločnosť EMES (2002), ktorej cieľom je vybudovanie európskej databázy teoretických a empirických znalostí z existujúcich univerzitných centier. Takisto na tejto univerzite sídli aj Medzinárodné centrum pre výskum a informácie o kolektívnej ekonomike (CIRIEC), ktoré bolo založené v roku 1947 v Ženeve. Úlohou týchto inštitúcií je spolupráca s expertmi a zároveň realizácia výskumov, vydávanie štúdií a publikácií obsahujúce teórie pre sociálne podnikanie a podniky v rôznych zemiach na celom svete.

1.1 Tretí a občiansky sektor

V neustále obnovujúcej sa českej občianskej spoločnosti sú určité pojmy zavedené vďaka vplyvu európskych koncepcií a inštitúcií. Táto skutočnosť sa týka aj pojmu *tretí sektor*, ktorý býva nahradzovaný pojmami ako sociálna ekonomika, občiansky sektor, neziskový sektor či sektor dobrovoľnícky. [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:13]. Aj napriek rozdielom vyplývajúcich z historických či iných kontextov daných zemí je možné konštatovať, že v treťom sektore nájdeme verejne prospešné (uspokojujúce potreby spoločnosti) ale aj vzájomno-prospešné (založené pre potreby členov) organizácie. [Ibidem:14]. Ekonomický, politický a sociálny priestor sa začína sociálnej ekonomike otvárať. V mnohých európskych zemiach sa tento tretí sektor vyvinul za značnej finančnej podpory z verejných prostriedkov. Vo väčšine prípadov však dochádza k znižovaniu štátnej podpory a predávaniu niektorých tradičných úkonov do rúk samotných súkromných organizácií a podnikov. Neustále sa hľadajú nové formy financovania, ktoré by dokázali prepojiť ekonomické a sociálne záujmy a tým podporili rozvoj sociálnej ekonomiky. [Dohnalová, M., a kol., 2009:10].

Snaha oddeliť tretí sektor od súkromného a verejného sektoru siaha do roku 1970 do Spojených štátov amerických (ďalej USA). Tím 150 odborníkov z Komisie pre súkromnú dobročinnosť a verejné potreby (Filer Commission) a z Univerzity v Yale spustil program neziskových organizácií, čo znamenalo rozhodujúci krok pre chápanie neziskového sektoru. Odhliadnuc od faktu, že verejný názor na tretí sektor v Európe závisel na historickom kontexte každej krajiny sa podľa Defournyho k tretiemu sektoru vyformovali dva základné prístupy. Prvý predstavoval prístup neziskových organizácií (známy z USA). Druhý, pôvodom francúzsky, bol založený na koncepte „sociálnej ekonomiky“ s cieľom spojiť družstvá, vzájomné spolky a asociácie, a zvýšiť výskyt nadácií. Napriek počiatočnej výhode prvého prístupu z USA, ktorá predstavovala najmä znenie v anglickom jazyku, sa v Európe lepšie ujal francúzsky koncept „sociálnej ekonomiky“. [Defourny, J., Hulgard, L., Pestoff, V., 2014:18-19].

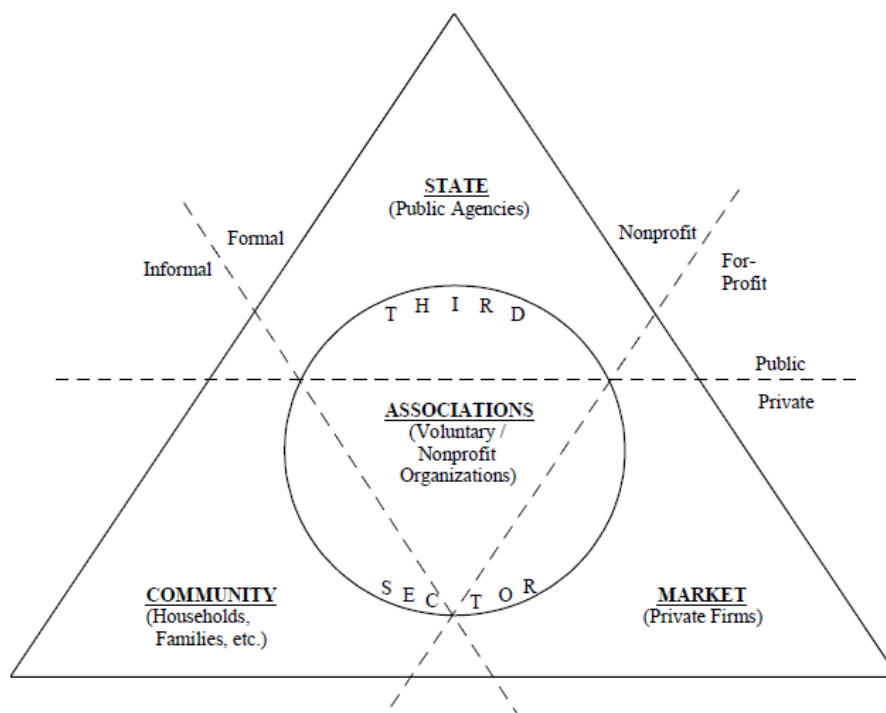
Podľa Lestera M. Salomona je zvýšená náklonnosť k tretiemu sektoru spôsobená spoločenskými zmenami posledných desaťročí. Koncepcia „welfare state“ začala byť sprevádzaná čoraz častejšie negatívnymi dôsledkami. Veľká byrokracia, malá pružnosť vlád, systém sociálnych príjmov tlmíaci iniciatívu a podporujúci závislosť a ľudskú

nezodpovednosť docielili, že sociálny štát sa určitým spôsobom stal svojim vlastným nepriateľom. Výsledkom boli voľby koncom 70. a začiatkom 80. rokov, ktoré mali za následok zavádzanie programov obmedzujúcich štátne výdaje. Malé, flexibilné, neziskové organizácie občianskeho sektoru postavené na báze dobrovoľníckej a dobročinnnej podpory tak začali predstavovať alternatívu k službám poskytovaným štátom. [Salamon, L. M., 1995, cit. podľa Ondrušek, D., Zelenáková, M., 2000:13-20].

Významný vplyv na vývoj tretieho sektoru vo Veľkej Británii a Írsku pripisujú Defourny a Pestoff tradíciám filantropie a charity. Nemecko, Belgicko a Holandsko profitovalo z tradície princípu subsidiarity, a to hlavne vo vzťahu k cirkevným iniciatívam. Vo Švédsku, Dánsku, Taliansku a Francúzsku majú veľkú zásluhu na rozvoji tretieho sektoru družstevnícke hnutia. Na tempo rozvoja tretieho sektoru vplývala z veľkej časti aj rola prisudzovaná rodine, a to najmä Španielsku, Portugalsku a Grécku. [Defourny, J., Pestoff, V., 2008:3-4].

Vzťah medzi sektormi národného hospodárstva znázornil švédsky ekonóm Victor Pestoff. Podľa troch hľadísk rozlišuje súkromný a verejný sektor, formálny a neformálny sektor a sektor ziskový a neziskový. Tretí sektor sa nachádza v prostriedku, medzi verejným sektorom v zastúpení štátu, súkromným ziskovým sektorom predstavujúcim trh, a medzi samotnými jednotlivcami. Je to priestor, kde ľudia vystupujú zo svojho súkromia a zakladajú rôzne typy subjektov (organizácií) na princípoch trhu, vzájomnosti a prerozdeľovania. [Defourny, J., Hulgard, L., Pestoff, V., 2014:49-50].

Obrázok 1: Sektorový pohľad na spoločnosť podľa švédskeho ekonóma V. A. Pestoffa

Zdroj: Defourny, J., Pestoff, V., 2008:7.

Tretí sektor je konfrontovaný s verejným a ziskovým sektorom. Ich vzájomné vzťahy by mali byť všestranne prospešné a mali by prispieť k pozitívnemu ekonomickému, sociálnemu a kultúrnemu rozvoju. Jeho význam rastie z rôznych dôvodov. Z hľadiska zamestnanosti, produkcie a vytvárania hodnôt sa mu pripisuje ekonomické hľadisko. Podľa Anheiera a Kendalla môžu subjekty verejného, tržného a tretieho sektoru koordinovane spolupracovať (v zdravotníctve, športe, vzdelávaní, kultúre) a tak poskytovať služby či produkty rôznym spotrebiteľom či cieľovým skupinám. [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:16].

1.1.1 Sociálna ekonomika alebo občiansky sektor

Oblasť občianskeho sektoru je vymedzená v priestore medzi rodinou, trhom a štátom. Jedná sa o súkromné dobrovoľné združenia občanov, ktoré sú založené s úmyslom naplniť daný legálny cieľ. Pri napĺňaní tohto cieľa je dôležité rešpektovať obmedzenú snahu dosiahnuť zisk alebo politickú moc. Medzi slobodné združenia reprezentujúce občiansky sektor patria napríklad cirkvi a náboženské spoločnosti, spolky či nadácie, ktoré občania zakladajú preto, aby mohli prospešne slúžiť verejnosti. Často vyskytujúcim sa typom organizácie občianskeho sektoru je aj všeobecne prospešná spoločnosť, ktorá sa vo väčšine zameriava na širokú škálu

služieb od zdravotnej a sociálnej starostlivosti až po vzdelanie a kultúru. [Skovajsa, M., et al., 2010:16].

Organizácia občianskeho sektoru musí spĺňať päť znakov *štrukturálne-operacionálnej definície*:

- organizovanosť,
- súkromný charakter a nezávislosť na štáte,
- zásada nerozdeľovania zisku,
- samosprávnosť,
- dobrovoľnosť. [Skovajsa, M., et al., 2010:38-39].

Pozitívnu vlastnosťou organizácií občianskeho sektoru je schopnosť riešiť problémy na miestnej aj národnej úrovni. Podľa Rakušanovej majú občianske spoločnosti dve dôležité role. Prvá je rola *participatívna*, vďaka ktorej sa občania združujú a vyjadrujú svoje spoločné záujmy a požiadavky. Druhá rola je rola *servisná*, ktorej úlohou je zaisťovanie služieb alebo produktov v oblasti, kde ich neposkytuje trh alebo štát (príp. poskytuje v obmedzenej miere). [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:21-22].

Pri zrovnaní sociálnej ekonomiky a neziskového alebo občianskeho sektoru existujú spoločné znaky a rozdiely. Podľa Šloufovej za sa obe koncepcie (od EMES aj CIRIEC – bližšie v nasledujúcej podkapitole) zhodujú na štyroch spoločných znakoch subjektov sociálnej ekonomiky a neziskového sektoru. Subjekty by mali byť súkromné, formálne organizované, samosprávne a dobrovoľné. [Dohnalová, M., a kol., 2009:25].

Nasledujúca tabuľka zobrazuje odlišnosti konceptu sociálnej ekonomiky od neziskového sektoru na základe troch kritérií: *cieľa, kontroly a užitia zisku* podľa EMES.

Tabuľka 1: Odlišnosť konceptu sociálnej ekonomiky od neziskového sektoru podľa EMES

Sociálna ekonomika	Kritérium	Neziskový sektor
Služba členom alebo komunitě.	Určenie cieľov	Ciele nie sú explicitne vymedzené.
Vylučuje subjekty, ktoré nefungujú na demokratických princípoch.	Kontrola nad organizáciou	Demokratická kontrola nad organizáciou nie je požadovaná.
Prerozdelenie zisku je v obmedzenej miere prípustné.	Užitie zisku	Akékoľvek rozdelenie zisku je neprípustné.

Zdroj: Dohnalová, M., a kol., 2009:20.

1.2 Sociálna ekonomika

Sociálna ekonomika je z pohľadu tretieho sektoru považovaná za alternatívu voči verejnému sektoru a trhu. Tradičné európske vnímanie jej prisudzuje spojitosť s asociáciami a družstvami, ale aj vzájomnými spolkami a nadáciami, ktoré dokonca zamestnávajú aj osoby z marginalizovaných a znevýhodnených sociálnych skupín. V spoločnosti sa vyzdvihuje jej ekonomický, miestny a sociálny význam. [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:26].

1.2.1 História sociálnej ekonomiky v európskom kontexte

Za kolísku sociálnej ekonomiky považujeme Francúzsko, kde sa táto ekonomika chváli hlbokou tradíciou. Téma sociálnej politiky sa objavila už v roku 1967 počas svetovej výstavy v Paríži ako „umenie šťastného života“ aj keď myšlienky humanizmu a solidarity, na ktorých je činnosť subjektov tretieho sektora založená boli zakotvené už v roku 1948 vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv. [Dohnalová, M., 2006:6].

V prostredí Európskej únie sa sociálna ekonomika prvý krát objavuje na Európskom summite v Luxemburgu v roku 1977. Vďaka svojmu prínosu pri zvyšovaní zamestnanosti na miestnej úrovni bola sociálna ekonomika zahrnutá do Generálnej línie zamestnanosti. Za oficiálne prijatie termínu sociálnej ekonomiky však došlo v 80. rokoch 20. st. vo Francúzsku, kedy Národný výbor pre vzťahy medzi vzájomnými spoločnosťami, družstvami a asociáciami spísal Chartu sociálnej ekonomiky, ktorá definuje hlavné zdieľané hodnoty subjektov sociálnej ekonomiky. Patrí tam demokratické riadenie, rozhodovanie podľa princípu „*jeden človek = jeden hlas*“, princíp slobodného zapojenia členov v organizácii, vzdelaní,

informovanosti, právo na rozvoj každého subjektu a právo pozitívneho prebytku, ktorý nesmie byť použitý pre osobný zisk. [Dohnalová, M., 2006:40-42].

V Európe sa počiatky sociálneho podnikania viažu na družstevné hnutia. V roku 1991 bol v Taliansku prijatý zákon, ktorý určoval špeciálny status sociálnych družstiev. Tie zo začiatku nahradzovali spoločnosti chýbajúce verejné služby, no neskôr ich chápanie bolo čoraz väčšmi spájané so sociálnymi inováciami a riešením najaktuálnejších spoločenských výziev. [Vyskočil, M., 2014:5]. V roku 2002 Blairova vláda založila Koalíciu pre sociálne podnikanie a sociálny podnikateľský zväz za účelom vzdelávania populácie o sociálnom podnikaní. [Hunčová, M., 2007:22]. Významne sa na objavovaní tohto nového pojmu podieľali aj časopis *Impresa* a sieť EMES, ktorá chápanie sociálneho podnikania značne zjednotila. [Vyskočil, M., 2014:5].

Ochota a vôľa Európskej únie podporiť sociálnu ekonomiku a podnikanie spočíva najmä v definovaní a vytvorení štyroch klasických európskych štatútov pre subjekty sociálneho podnikania. V roku 1989 Európska komisia vydáva správu o Sociálnej ekonomike s názvom „*Podniky sociálnej ekonomiky a realizácia vnútorného trhu bez hraníc*“, ktorej cieľom je podporiť právny základ asociácií, družstiev a vzájomných spolkov. V tom istom období jedno z Generálnych riaditeľstiev Európskej komisie uznalo sociálnu ekonomiku ako takú a Európsky parlament vytvoril parlamentnú skupinu pre sociálnu ekonomiku, ktorá je aktívna dodnes. [Rosenblatt, C., 2013:8-9].

Na začiatku druhého milénia sa aktéri sociálnej ekonomiky spojili v rámci Európskej stálej konferencie družstiev, vzájomných spoločností, združení a nadácií (CEP - CMAF - European Standing Conference of Co-operatives, Mutual Societies, Associations and Foundations), ktorá od januára 2008 vystupuje pod názvom *Social Economy Europe*. Jej cieľom podporovať záujmy aktérov sociálnej ekonomiky a spísať *Európsku chartu sociálnej ekonomiky*. Táto Charta z roku 2002 obhajuje a stavia sa za *iný spôsob podnikania* a vymedzuje štyri formy sociálnych podnikov: družstvá, vzájomné spolky, asociácie a nadácie. [Monzon, J. L., Chaves, R., 2012:18-20].

Európska charta sociálnej ekonomiky hlavné hodnoty subjektov sociálnej ekonomiky:

- Ako základný prvok riadenia je presadzovaný demokratický prístup.

- Pravidlo rozhodovania podľa princípu jeden človek – jeden hlas.
- Princíp slobodného zapojenia členov v organizácii.
- Vzdelanie a informovanosť je prostriedkom posilňovania vzťahov medzi členmi
- Právo na rozvoj každého subjektu
- Právo pozitívneho prebytku. Ten nesmie byť použitý pre osobný zisk, ale má slúžiť spoločnému záujmu členov alebo celej záujmu organizácie. [Monzon, J. L., Chaves, R., 2012:19].

V tomto duchu sa nesie aj nariadenie Európskej komisie č.1435/2003, ktoré zavádza štatút európskych družstevných spoločností (SCE – Sociétés Coopératives Européennes). Tieto právne formy bohužiaľ nepriniesli úspech a obľubu u občanov a tak ich Komisia plánuje znovu preskúmať. V jej záujme je aj vytvoriť podobné európske štatúty pre vzájomné spolky a nadácie. V rokoch 2000 až 2006 je sociálna ekonomika významne podporovaná programom EQUAL z Európskeho sociálneho fondu. Program podporoval predovšetkým rozvoj inovatívnych projektov nadnárodnej spolupráce v boji proti sociálnym nerovnostiam a pracovnej diskriminácii. [Rosenblatt, C., 2013:9].

1.2.2 Definícia sociálnej ekonomiky

Definície sociálnej ekonomiky sa v jednotlivých častiach sveta alebo od autora k autorovi odlišujú. Rozdiel vnímame už vo vnímaní konceptu neziskového sektoru v USA a tretieho sektoru (sociálnej ekonomiky) v Európe. Porovnávacia štúdia neziskových organizácií na Univerzite Johna Hopkinsa jasne definovala neziskový sektor, ktorý charakterizovala dobrovoľníctvom a neprodukovaním zisku. V rámci Európy s odlišnými historickými tradíciami môže byť táto definícia považovaná za nedostatočnú a neúplnú pretože vylučuje družstvá, ktoré majú v Európe veľkú tradíciu. [Noya, A., Clarence, E., 2007:9-10].

Podľa Hunčovej sa sociálna ekonomika vzťahuje na oblasť pôsobenia „*samosprávnych, ne-pro-ziskových ekonomických subjektov súkromnej povahy s demokratickými prvkami rozhodovania*“. [Hunčová, M., 2007:14].

Definícia sociálnej ekonomiky vychádza v súčasnosti z dvoch prístupov:

1. **právne-inštitucionálneho prístupu**, ktorý sa snaží identifikovať formy subjektov sociálnej ekonomiky (družstvá, vzájomné spolky, asociácie, nadácie a sociálne podniky), a
2. **normatívneho prístupu**, ktorý vymedzuje aktérov sociálneho podnikania na základe ich spoločných princípov. [Noya, A., Clarence, E., 2007:10].

Európske pojetie sociálnej ekonomiky vychádza prevažne zo štúdií výskumných spoločností EMES a CIRIEC. Obe tieto spoločnosti vymedzujú sociálnu ekonomiku prostredníctvom jej subjektov, postavených na kombinácii právne-inštitucionálneho a normatívneho prístupu. Medzi princípy uvedené v obidvoch definíciách môžeme spomenúť súkromný charakter subjektov, autonómne rozhodovanie, ekonomická aktivita, možnosť prerozdelenia zisku a demokratický princíp rozhodovania – *jeden človek = jeden hlas*. [Dohnalová, M., Průša, L., 2011:27].

1.2.3 Výskumná spoločnosť EMES

Od roku 1996 funguje nezisková asociácia založená podľa belgického práva EMES², ktorá združuje vedcov a výskumníkov európske univerzitné výskumné centrá a zároveň je sponzorovaná EÚ. Jej hlavným cieľom je vytvorenie európskeho korpusu teoretických a empirických poznatkov o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní. Významnou postavou v tejto inštitúcii je profesor Jacques Defourny. [EMES – International Research Network, 2016].

EMES sa od samého začiatku snaží vybrať najrozličnejšie indikátory, ktoré by jasne a elegantne identifikovali sociálny podnik. Neznamenalo to však, že tieto indikátory musia byť neskôr striktne naplnené, aby sa podnik mohol stať „sociálnym“. Jeho definičná štruktúra vychádza z dvoch konceptuálnych základov či hľadísk: ekonomického a sociálneho.

---

² Pomenovanie vzniklo podľa jej prvého programu *The Emergence of Social Enterprises in Europe*.

Ekonomické hľadiská:

1. *Trvalé aktivity zamerané na výrobu tovarov a/alebo poskytovanie služieb.* Poskytovanie tovarov a služieb ľuďom im tak v rámci ekonomickej aktivity zaistí ich existenciu.
2. *Vysoký stupeň autonómie.* Sociálne podniky sú dobrovoľne vytvárané skupinami ľudí podľa projektov, ktoré si potom sami riadia. Môžu byť závislé na verejných dotáciách, avšak nesmú priamo ani nepriamo podliehať riadeniu verejnými inštitúciami alebo inými organizáciami. Majú právo „rozhodujúceho hlasu“, teda právo svoju aktivitu rozširovať alebo skončiť.
3. *Značná úroveň ekonomického risku.* Pri zakladaní sociálneho podniku s tým musia zakladatelia počítať. Ich finančná udržateľnosť a životaschopnosť závisí na ich vlastnom úsilí.
4. *Minimálny podiel platenej práce.* Rovnako ako tradičné neziskové organizácie, aj sociálne podniky môžu kombinovať peňažné a nepeňažné zdroje, platenú a dobrovoľnícku prácu. [Defourny, J., Hulgard, L., Pestoff, V., 2014:25-26].

Sociálne hľadisko:

1. *Jasný cieľ prospešnosti pre spoločnosť.* Prospešnosť spoločnosti alebo špecifickej skupine ľudí má byť hlavným cieľom sociálnym podnikov. Na rovnakú úroveň sa kladie aj záujem podporovať sociálnu zodpovednosť na miestnej úrovni.
2. *Iniciatíva skupiny občanov.* Sociálne podniky vznikajú zo skupinovej iniciatívy. Sú výsledkom spoločnej aktivity občanov, ktorí zastávajú určitú potrebu alebo zámer. Tento rozmer musí byť zachovaný aj v prípadoch, keď podnik riadia volení jednotlivci alebo skupina vedúcich.
3. *Právo rozhodovať si nezakladá na výške vloženého kapitálu.* Mal by byť rešpektovaný princíp „jeden človek = jeden hlas“. Rozhoduje sa skorej na základe demokracie.
4. *Participatívny charakter, ktorý zapája všetkých členov do vykonávania aktivít.* Za dôležitú charakteristiku sa považuje spolupráca s klientmi či zákazníkmi, zapojenie

zúčastnených aktérov do rozhodovacích procesov a participatívny management. V mnohých prípadoch je cieľom sociálneho podniku podporovať demokratické princípy na miestnej úrovni cez ekonomickú aktivitu.

5. *Obmedzené prerozdeľovanie zisku.* Medzi sociálne podniky nepatria len organizácie, v ktorých platí zákaz prerozdeľovania zisku. Patria tu aj organizácie, ktoré do určitej miery môžu prerozdeľovať zisk medzi svojich členov, napr. družstvá. [Defourny, J., Hulgard, L., Pestoff, V., 2014:26-27].

1.2.4 Medzinárodná výskumná organizácia CIRIEC

CIRIEC³ je medzinárodná výskumná organizácia, ktorá bola založená v roku 1947. Jednou z jej troch kľúčových oblastí, v ktorých vykonáva zber dát, výskumnú činnosť a publikácie je práve sociálna ekonomika. [CIRIEC, 2015]. Pri stanovení definície sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania vychádza CIRIEC z definície vymedzenej v Charte zásad sociálnej ekonomiky, ktorú uviedla Európska stála konferencie družstiev, vzájomných spoločností,, združení a nadácií (CEP-CMAF). CEP-CMAF predstavuje európsku inštitúciu, ktorá reprezentuje spomenuté štyri „tradičné“ subjekty sociálnej ekonomiky. Podľa CIRIEC sú sociálne podniky „organizácie ľudí, ktorých uskutočňovaná činnosť má za cieľ uspokojiť potreby jednotlivcov, a nie dosiahnuť odmenu pre kapitalistických investorov“. [Monzón, J. L., Chavez, R., 2012:25].

Sociálne podniky podľa CIRIEC nesú tieto znaky:

- *Súkromnosť.* Nie sú súčasťou verejného sektoru a ani ním nie sú riadené.
- *Formálnosť.* Sú formálne organizované, čiže spravidla majú právnu subjektivitu.
- *Autonómia v rozhodovaní.* Sú oprávnené voliť a rozpúšťať svoje riadiace orgány a kontrolovať ich.
- *Slobodné členstvo.* Inak povedané, členstvo v nich nie je povinné.

---

³ Z francúzštiny *Centre International de Recherches et d'Information sur l'Economie Publique, Sociale et Coopérative*, vlastný preklad: Medzinárodné výskumné a informačné centrum verejnej, sociálnej a družstevnej ekonomiky.

- *Rozdeľovanie zisku alebo prebytku nezávisí na výške príspevkov alebo členskom kapitále. Závisí na ich aktivitách v organizácii.*
- *Prevádzkovanie vlastnej ekonomickej činnosti. Cieľom je uspokojenie jednotlivcov, domácností alebo rodín.*
- *Demokratické organizácie. Pri rozhodovaní uplatňujú zásadu „jeden človek = jeden hlas“ bez ohľadu na vložený kapitál alebo príspevky. Aj organizovanie na ostatných úrovniach sú organizované demokraticky. [Monzón, J. L., Chavez, R., 2012:25].*

1.3 Sociálny podnik a sociálne podnikanie

Definície sociálneho podniku a sociálneho podnikania nie sú jednotné. Každá krajina je výnimočná svojou históriou, tradíciami, právnym radom a pohľadom na sociálnu ekonomiku, z čoho sa vygenerovalo viacero viac alebo menej podobných definícií.

Podľa Hunčovej je koncept sociálneho podniku postavený na partnerstve verejného a súkromného sociálneho sektoru pri poskytovaní verejných služieb a presadzovaní verejnej politiky zamestnanosti. Vďaka spolupráci týchto dvoch sektorov môže sociálny podnik dostávať financie z rozpočtu ČR ale aj EÚ. Aj v tomto partnerstve si však sociálny podnik musí zachovať svoju autonómiu a samosprávu. [Hunčová, M., 2007:35].

Sociálny podnik spravuje svoje vlastné ekonomické aktivity na vlastných alebo spravovaných aktívach a pasívach. Takto je vnímané tzv. sociálne podnikanie. [Ibidem].

Dánsky technologický inštitút (DTI), ktorý sa aktívne podieľa na sociálnych inováciách definuje sociálne podnikanie ako „*podnikanie s primárne sociálnymi cieľmi, ktorého hospodársky zisk je v prvom rade znovu investovaný do podnikania za rovnakým účelom alebo do rozvoja miestnej komunity, a nie je určený na maximalizáciu zisku vlastníkov a podielnikov* [DTI, 2002:13].

Komora sociálnych podnikov za hlavné znaky sociálneho podniku pokladá:

- uplatňovanie demokratických rozhodnutí vo vnútri podniku,

- založenie na základe verejnej potreby,
- prevádzka činnosti, ktorá prospieva spoločnosti alebo špecifickej skupine ľudí (napr. zdravotne či sociálne znevýhodneným osobám),
- nezávislosť na verejných či súkromných inštitúciách,
- poskytovanie aspoň minimálneho podielu platenej práce,
- prednostne využívanie prípadného zisku z podnikania pre rozvoj sociálneho podniku alebo pre naplnenie verejne prospešných cieľov (žiadateľ sa v zakladajúcich dokumentoch prihlasuje k princípom sociálneho podnikania, kde mimo iného deklaruje, že minimálne 51 % zisku bude reinvestované späť do podniku),
- aplikácia inovatívnych prístupov a riešení,
- zohľadňovanie environmentálnych aspektov svojich činností,
- podporovanie sociálnej zodpovednosti firiem na miestnej úrovni,
- uprednostňovanie uspokojenia miestnych potrieb a využitie miestnych zdrojov,
- minimálne 40 % zamestnancov z celkového počtu zamestnancov musí pochádzať z cieľových skupín. [Komora sociálnych podniků, 2014]

Sociálny podnik sa snaží uspokojiť miestne potreby s najčastejšie použitím miestnych zdrojov, vstupuje do miestnych iniciatív a partnerstiev a prispieva tak k miestnemu rozvoju. [Ibidem].

Monzon a Chaves v štúdii *„The European Social Economy: concept and dimensions of the third sector“* definujú sociálne podnikanie ako *„súbor súkromných, formálne organizovaných spoločností, pre ktoré je charakteristická autonómia v rozhodovaní. slobodné členstvo, založenie za účelom splnenia potrieb členov spoločnosti prostredníctvom trhu a výroby tovarov, poskytovania služieb, poistenia, poskytovania finančných služieb. Rozhodovanie a akékoľvek rozdeľovanie zisku alebo prebytku medzi členov nie je priamo viazané na kapitál alebo členské poplatky a každý člen sociálneho podniku disponuje v rozhodovaní jedným hlasom“*. Definícia v *The European Social Economy* sa vzťahuje aj na *„súbor súkromných, formálne organizovaných spoločností s autonómiou rozhodovania, ktoré produkujú netržné služby pre domácnosti. V prípade prebytku nesmie byť prebytok privlastnený ekonomickými*

aktérmi, ktorí vytvorili, kontrolujú alebo financujú tieto spoločnosti“. [Monzon, J. L., Chaves, R., 2008:557].

Sociálny podnik je takisto podnik, ktorý chce robiť veci inak, to znamená s inými motivačnými hodnotami. Sociálnym podnikom nie je automaticky každý zamestnávateľ, ktorý sa takto označí. Takisto to nie je každý spoločensky zodpovedný podnik, pretože ten býva zriadený primárne za účelom zisku a ani sociálno-terapeutické pracovisko, v ktorom sa jedná prevažne o službu klientom, a nejde v ňom o zamestnávanie v ekonomickom zmysle. [Kurková, G., Franková, P., 2012:7].

1.3.1 Súčasná európska legislatívna úprava

V štátoch Európskej únie neexistuje jednotný a jednoznačný model legislatívy európskej sociálnej ekonomiky. Samotná sociálna ekonomika je legálne uznaná len v určitých štátoch EÚ. [Chorum, 2014:5].

Tabuľka 2: *Prehľad krajín so špecifickou legislatívou o sociálnej ekonomike/podnikaní*

Krajina	Rok prijatia legislatívy	Názov
Fínsko	2003	Zákon o sociálnych podnikoch
Litva	2004	Zákon o sociálnych podnikoch
Slovensko	2004	Definícia sociálnych podnikov v zákone č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti
Taliansko	2005	Zákon o sociálnych podnikoch
Poľsko	2006	Zákon o sociálnych družstvách
Belgicko	2008	Regionálny dekrét o sociálnej ekonomike
Španielsko	2011	Zákon o sociálnej ekonomike
Grécko	2011	Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
Slovinsko	2011	Zákon o sociálnych podnikoch
Portugalsko	2013	Zákon o sociálnej ekonomike
Francúzsko	2014	Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike

Zdroj: Monzon, J. L., Chaves, R., 2012:82, upravené autorom.

Naopak je to s vymedzením jej prvkov, s ktorými sa môžeme stretnúť častejšie. Právny rámec väčšiny krajín zahŕňa predovšetkým štyri tradičné formy sociálnych podnikov, a to asociácie, družstvá, vzájomné spolky a nadácie, ale aj rôzne národné právne formy, ako napríklad akciové spoločnosti s robotníckou účasťou (SAPO - *Société anonyme à participation ouvrière*) v Španielsku, *misericordias* v Portugalsku či spoločnosti so sociálnou finalitou (SFS - *Sociétés à finalité sociale*) v Belgicku. [Chorum, 2014:5].

Sociálne podniky sa snažia rozvíjať svoje aktivity vo sférach, ktoré ich daný štát alebo miestne spoločenstvo považuje za všeobecne zaujímavé a prospešné. [OECD, European Commission, 2015:3]. Preferencia právnej normy je veľmi rozmanitá - závisí na šírke právnych nástrojov, ich vlastností a tradícií vyplývajúcich z rôzneho socio-kultúrneho prostredia. Výhodu majú štáty s tradičnou kultúrou, kde sociálne podniky vznikli ešte pred nástupom globalizácie trhu, ako prirodzený segment svojpomocných a solidárnych podnikateľských subjektov, ktorého primárnou úlohou je uspokojenie miestnych a regionálnych potrieb zamestnanosti a služieb. Výrazne sa líšia podmienky a prístupy v juhoeurópskych zemiach ako Francúzsko, Taliansko, Portugalsko od tých v Škandinávskych, či Veľkej Británii. [P3-People, Planet, Profit, 2013:13]. Odlišnosť je badateľná aj v samotných právnych formách alebo dokonca v rámci definovania jednej právnej normy sociálneho podniku. V Španielsku, Taliansku a Francúzsku pozorujeme nárast legislatívy pre každú z foriem družstva na národnej alebo regionálnej úrovni, zatiaľ čo Dánsko pozná len bytové družstvá a Veľká Británia len úverový typ družstiev. [Monzon, J. L., Chaves, R., 2012:72-76] V nových členských zemiach EÚ je fenomén sociálneho podnikania predstavuje doposiaľ veľmi nový a pre verejnosť značne neznámy pojem. Podobne ako v ČR je sociálne podnikanie často spájané len s cieľovou skupinou osôb so zdravotným postihnutím a jeho vnímanie je skreslené. [P3-People, Planet, Profit, 2013:13].

Na jar 2013 Komisia spustila verejnú poradu ohľadom štatútu európskych vzájomných spolkov (SME – *Société Mutuelle Européenne*). Na túto poradu boli pozvané účastnícke strany, aby sa vyjadrili nad výsledkami a odporučeniami raportu, ktorý vypracovala spoločnosť Panteia⁴ (financovaný z Európskej komisie). Raport skúma súčasný stav a perspektívy európskych vzájomných spolkov. Špeciálny dôraz sa kladie na problémy

---

⁴ Holandská spoločnosť zaoberajúca sa monitorovaním, hodnotením, pomoci pri rozhodovaní.

a ťažkosti vzájomných spolkov pri cezhraničných aktivitách na pôde jednotného trhu. Z celkového počtu 300 odpovedí bolo 75% priaznivo naklonených voči štatútu SME. [Chorum, 2014:3]

Exprezident Európskej komisie, J. M. Barroso, prijal v januári 2014 kladné stanovisko ohľadom zákonodarnej iniciatívy pre európske vzájomné spolky. Podporu vyslovil aj eurokomisár pre priemysel a podnikanie, Antonio Tajani, ktorý povzbudil sociálnych aktérov slovami „*Sociálni podnikatelia, začnite konať!*“, a žiadal tým o hlasovanie v Parlamente a v Rade ešte pred skončením mandátu Komisie v októbri 2014. Treba poznamenať, že Rada musí prijať návrh jednomyseľne v rámci všetkých členských štátov. Prípadné zavedenie legislatívy sa plánovalo na roky 2015/16, avšak súčasný prezident Európskej komisie, J. C. Juncker nezaradil vznik týchto európskych vzájomných spolkov do svojho pracovného programu na rok 2015. [Acedo, S., 2014].

Rovnaké úsilie tkvie v adoptovaní štatútu európskej nadácie, za ktorého prospech hlasoval Parlament v júli 2013 a momentálne čaká na jednomyseľné schválenie v Rade. [Centre français des Fonds et Fondations, 2016].

1.3.2 Vôľa vytvoriť európske štatúty pre štyri druhy sociálnych podnikov

Európske prostredie, v ktorom sociálne podniky pôsobia sa značne odlišuje od povahy krajiny, tak ako to vystihuje aj heslo Európskej únie „zjednotení v rozmanitosti“. Podľa Fialy je prostredie v členských štátoch EÚ také rozmanité, že jednotná úprava je prakticky nemožná. Podľa neho sú v ponuke tri možnosti, akým smerom sa sociálny podnik môže uberať:

- čistá podpora integrácie, nástroj na podporu zamestnanosti pod záštitou Ministerstva práce a sociálnych vecí (ako v Rakúsku a na Slovensku),
- pravý sociálny podnik, ktorý prvotne rieši integráciu, ale nezabúda na podnikanie,
- sociálny podnik, ktorý nemusí plniť integračnú rolu, avšak má určitý sociálny cieľ (Poľsko, Veľká Británia). [Fiala, Z., 2014].

Dokumenty Európskej komisie zakladajú na štyroch hlavných „pilieroch“ sociálnej ekonomiky, ktoré predstavujú družstvá, vzájomné spolky, asociácie a nadácie.

Tabuľka 3: Štyri základné "pilieri" sociálnej ekonomiky a ich stručné charakteristiky

<i>Družstvá</i>
• dobrovoľné a otvorené členstvo,   • rovnaká váha hlasu založená na väčšine,   • autonómia a nezávislosť,   • oblasti činnosti: poľnohospodárstvo, bankovníctvo, výroba, maloobchod a služby.
<i>Vzájomné spoločnosti</i>
• dobrovoľné a otvorené členstvo,   • rovnaká váha hlasu založená na väčšine,   • členovia prispievajú k základnému kapitálu, ktorý je premenlivý,   • členské príspevky, nie je nutný prvotný vklad,   • autonómia a nezávislosť,   • oblasti činnosti: zdravotníctvo, životné a ostatné typy poistenia, podpisovanie hypoték.
<i>Asociácie</i>
• dobrovoľné a otvorené členstvo,   • rovnaká váha hlasu založená na väčšine,   • členské príspevky, nie je nutný prvotný vklad,   • autonómia a nezávislosť,   • oblasti činnosti: zaistenie služieb v sociálnej, športovej, zdravotníckej, rekreačnej oblasti, starostlivosť o starších občanov a deti, dobrovoľnícka práca, zastupovanie/reprezentácia.
<i>Nadácie</i>
• riadená správnou radou,   • majetok získaný z darov a príspevkov,   • oblasti činnosti: financovanie výskumu, podpora medzinárodných, národných a miestnych projektov jednotlivcov a organizácií, podpora dobrovoľníckej služby.

Zdroj: CRESS, 2016. Upravené autorom.

1.3.3 Príklad sociálneho podnikania - Taliansko

Sociálna ekonomika v Taliansku zabezpečuje približne 10 % zamestnanosť. Už v samotnej talianskej Ústave sa hovorí o družstvách a o ich sociálnej úlohe. Taliansko je krajina, ktorá ako prvá prijala zákon o sociálnych družstvách, ktorý sa neskôr stal vzorom pre ďalšie európske krajiny (Grécko, Poľsko, Portugalsko). Je to tiež krajina, ktorá ako prvá vydala zákon o sociálnych podnikoch, dokonca ešte pred *Iniciatívou sociálneho podnikania* od Európskej Komisie v roku 2011. [Chorum, 2014:10].

Zákon 381/1991 rozdeľuje sociálne družstvá na družstvá typu A a sociálne družstvá typu B, ktoré môžu zamestnávať platených alebo dobrovoľných zamestnancov. Sociálne družstvá typu A pôsobia vo sociálnej, zdravotníckej a edukačnej sfére (pomoc v domácnosti, terapeutické spoločenstvá, terapeutické spoločenstvá, zotavovne, jasle), zatiaľ čo sociálne družstvá typu B sa zameriavajú na pracovnú integráciu znevýhodnených osôb (upratovacie služby, poľnohospodárstvo, udržiavanie verejných priestranstiev, práčovne a iné). [Pezzini, E., 2009:51-52].

Zákon o sociálnych podnikoch č. 118/2005 dáva vláde právomoc na dohľad nad sociálnymi podnikmi a je doprevádzaný dekrétom 155/2006, ktorý upravuje kritéria posudzovania sociálneho podniku. [P3-People, Planet, Profit, 2013:25].

Sociálny podnik je definovaný ako *súkromná organizácia, ktorá sa nezameriava na zisk, ale trvale a prevažne vykonáva hospodársku činnosť (výrobu, distribúciu tovarov a služieb so sociálnym úžitkom) s cieľom prospechu verejného záujmu*. [Soulage, F., 2006, cit. podľa Chorum, 2014:11].

Sociálny podnik musí spĺňať tieto kritériá (nezáleží na štatúte podniku):

- výrobky nemôžu byť určené len samotným členom podniku;
- zahŕňa sociálne aktivity ako: zdravotná a sociálna starostlivosť a služby, vzdelávanie, ochrana životného prostredia a ekosystému, veda a rozvoj kultúry, služby pre sociálne podniky, pracovné začlenenia znevýhodnených a postihnutých (telesne, duševne) ľudí a iné;

- minimálne 70 % zdrojov musí byť použitých na sociálne účely;
- zisk musí byť re-investovaný do ďalších aktivít podniku (zákaz prerozdelenia ziskov, prebytkov, rezerv medzi správcov, spoločníkov, účastníkov pracovníkov a spolupracovníkov);
- požiadavka na vypracovanie sociálnych výročných správ;
- nezávislosť v riadení oproti ziskovým alebo verejným podnikom;
- štatút spoločnosti musí jasne formulovať sociálny účel a prioritu inú ako zisk;
- zapojenie zamestnancov a dobrovoľníkov do rozhodovania v podniku;
- dobrovoľníci povolení maximálne 50 % z celkového počtu platených zamestnancov. [Soulage, F., 2006, cit. podľa Chorum, 2014:11].

1.3.4 Sociálna ekonomika a stratégia Európa 2020

V marci 2010 vydala Komisia správu s názvom „*Európa 2020, stratégia rastu Európskej únie*“, ktorá definuje celú škálu perspektív a spoločných politík do roku 2020. Podľa tejto správy by malo ísť o *inteligentný, udržateľný rast podporujúci začlenenie*. Z piatich cieľov, ktoré táto stratégia obsahuje sa dva konkrétne dotýkajú sociálnej ekonomiky. Prvý hovorí o zamestnaní 75 % obyvateľstva vo veku od 20 do 64 rokov. Druhý sa vzťahuje na pomoc minimálne 20 miliónov osobám trpiacim chudobou alebo sociálnou exklúziou. [European Commission, 2010:3].

Vďaka poľu pôsobnosti či hodnotám, ktoré sociálna ekonomika zastáva tak vstupuje prirodzeným spôsobom do troch línií stratégie a do dvoch zo siedmich iniciatív v stratégii Európa 2020. Jedná sa o *Úniu inovácií*, ktorá zahŕňa sociálne inovácie a o *Európsku platformu pre boj proti chudobe* s cieľom podporiť sociálnu, ekonomickú a teritoriálnu kohéziu. [Ibidem:3-4]. Sociálna ekonomika je strategickým aktérom v stratégii Európa 2020 aj kvôli silnému potenciálu vytvárania pracovných príležitostí, ekonomických aktivít či schopnosti adaptovať sa neustálemu spoločenskému a ekonomickému vývoju. Sociálna ekonomika nie je v stratégii Európa 2020 prítomná priamo, ale môžeme ju nájsť v rôznych sektoroch a cieľoch, ako napríklad boj proti chudobe, sociálne inovácie, udržateľný rozvoj,

podpora zamestnanosti, konkurencieschopnosti, sociálnej a územnej súdržnosti a iné. [European Commission, 2011:2-3].

V roku 2011 Európska komisia vydala „*Iniciatívu sociálneho podnikania*“, ktorej úlohou je súvisle odpovedať na hlavné línie stratégie Európa 2020. Táto iniciatíva ponúka priestor ukázať a predstaviť sociálne podnikanie a sociálne inovácie aj napriek problémom a ťažkostiam, ktorým musia čeliť. Jej súčasťou je akčný plán, ktorý sleduje možnosti financovania, viditeľnosť sociálnych podnikov a zlepšenie predpísaného prostredia. [Chorum, 2014:4].

Trendom Európskej únie (EÚ) bol záujem skôr o štatúty sociálnych podnikov. V roku 2011 však EÚ prijala viac politický a všeobecný prístup o sociálnej ekonomike založený nie na štatútoch, ale na účelovosti tejto ekonomiky. V roku 2013 boli vytvorené Európske fondy pre sociálne podnikanie, čo spôsobilo, že sociálne podniky sú tak po prvý krát definované v európskom práve ako „*podniky s akoukoľvek právnou formou, ktorých finálna produkcia prináša pozitívny a merateľný sociálny efekt*“. Otázka miery sociálneho dopadu tak nabrala na dôležitosť pretože umožňuje identifikovať sociálne a efektívne podniky a týmto im zároveň umožňuje čerpať z európskych fondov. [Ibidem].

1.3.5 Príspevky na rozvoj sociálnej ekonomiky zo štrukturálnych fondov

Európsky sociálny fond, Európsky fond pre regionálny rozvoj či Kohézny fond predstavujú viac ako 30 % európskeho rozpočtu. Spoločným cieľom týchto fondov je zmiernenie sociálnych a ekonomických nerovností ako aj rozdielov v rozvoji regiónov. [Ibidem:5]. Sociálna ekonomika nemá osobitý špeciálny program v rámci štrukturálnych fondov, aj keď v programovacom období 2014-2020 nachádzame viacero možností financovania sociálnej ekonomiky v podobe tematických cieľov, ktoré sa premietajú do konkrétnych priorít jednotlivých fondov. Jedná sa napríklad o transverzálny cieľ *udržateľný rozvoj*, ale aj o tematický cieľ 1 - *výskum a inovácie*, tematický cieľ 8 - *zamestnanosť a mobilita* a tematický cieľ 9 - *sociálne začleňovanie a boj proti chudobe*. Prvý a zároveň najstarší štrukturálnych fondov, Európsky sociálny fond, má za úlohu posilniť hospodársku a sociálnu súdržnosť v oblasti zamestnanosti, a to zvyšovaním kvality a počtu pracovných miest. Práve tematický cieľ 9 – *sociálne začleňovanie a boj proti chudobe* sa priamo dotýka role sociálnej

ekonomiky a sociálnych podnikov. Taktiež pomoc nezamestnaným, rovné príležitosti pri vstupe na trh práce, zavádzanie nových moderných spôsobov organizácie práce a podnikania, ekologické podniky, služba ľuďom, ktoré sú spájané so sociálnym podnikaním a sú v kompetenciách financovania Európskeho sociálneho fondu. [Les fonds structurels européens FSE/FEDER – Comment appréhender la nouvelle programmation?, 2013:9-11].

Európsky fond pre regionálny rozvoj prispieva na projekty súvisiace so vznikom podnikov, regionálnym a miestnym rozvojom či vzájomného učenia a výmene praktických skúseností v rámci programu INTERREG. Vďaka tomuto programu sociálni podnikatelia riadia spoločné projekty a vymieňajú si skúsenosti s asociáciami, podnikmi alebo miestnymi spoločenstvami vo svojom alebo v iných regiónoch Európskej únie. [Ibidem:13].

2 SOCIÁLNA EKONOMIKA V ČR

Sociálna ekonomika a jej subjekty, sociálne podniky, predstavujú alternatívne a komplementárne možnosti riešenia sociálnych (sociálne vylúčenia), ekonomických (nezamestnanosť) a environmentálnych problémov (udržateľný a regionálne vyrovnaný rozvoj), čím prispievajú k ekonomickému, kultúrnemu a sociálnemu rozvoju obcí, regiónov a zemí (viď príloha 1). [Dohnalová, M., Potůček, M., 2009:1]. Zo štúdií vyplýva, že sociálna ekonomika a sociálne podniky v Českej republike existujú, avšak bez legislatívneho ukotvenia, formálneho definovania a žiadneho orgánu, predmetom činnosti ktorého by bola sociálna ekonomika [Dohnalová, M., Průša, L., 2011:41].

Česká republika sa stala prvou zemou strednej a východnej Európy, v ktorej sa konala (v Prahe, v roku 2002) svetová konferencia o sociálnej ekonomike. Výsledkom tejto *Medzinárodnej konferencie o šírení sociálnej ekonomiky* bolo prijatie deklarácie na podporu vytvorenia vhodného spoločenského rámca v ČR a ostatných zemiach strednej a východnej Európy. [Dohnalová, M., a kol., 2009:33-34].

2.1 História sociálnej ekonomiky a transformácia po roku 1989

V histórii Českej republiky sa korene a začiatky sociálneho podnikania a sociálnej ekonomiky nachádzajú v podobe bohatých spolkových a družstevníckych tradícií. Tradície solidarity a svojpomoci zastávali známe české osobnosti ako František Cyril Kampelík (1805-1872), František Ladislav Chleborad (1839-1911), Karel Engliš (1880-1961) a iní. Títo sa snažili rozvíjať základné tézy o sociálnej ekonomike, zakladať sporiteľne, úverové dedinské záložne-družstvá, robotnícke spotrebné a výrobné spolky či družstvá, ktoré predstavujú akési prvé „korene“ českých sociálnych podnikov. [Dohnalová, M., Průša, L., 2011:42-45].

Cirkevné organizácie, vzájomné spolky, družstevné záložne a dobrovoľnícke organizácie sú považované za prvých priekopníkov oblasti sociálnej ekonomiky. Problémy socialistickej vlády a komunistického režimu znamenali pre tretí sektor v ČR významný krok späť. Po roku 1989 boli neziskové organizácie nútené odznova sa naučiť fungovať v slobodnom prostredí tržnej ekonomiky. V rámci chápania a vývoja sociálneho podnikania v ČR bola vytvorená právna forma pre sociálne družstvá, ktorá v niektorých európskych štátoch predstavuje

výhradnú právnu úpravu pre sociálne podniky. Nútenie a favorizovanie k družstevníctvu, spolkovej činnosti a dobrovoľníctvu bývalých režimom spôsobilo určitú averziu voči týmto formám. Sociálne podniky v ČR preto uprednostňovali radšej formu občianskych združení a všeobecne prospešných spoločností. [Vyskočil, M., 2014:6-7].

2.1.1 Tradícia družstevníctva a spolkovej činnosti

V roku 1867 bol vydaný liberálny spolkový zákon (zákon č. 134/1867, o práve spolčovacom), ktorý umožnil zakladanie spolkov rôzneho zamerania a platil až do roku 1951. Zatiaľ čo v roku 1856 bolo v Čechách 466 spolkov, v roku 1876 ich počet vzrástol na 4476. Podľa výskumov môžeme vtedajší 40 % podiel spolkov na verejnom živote považovať za stredoeurópske špecifikum. [Lašťovka, M., Lašťovková, B., Rataj, T., Ratajová, J., Třikač, J., 1998:36].

Od konca 60. rokov 19. storočia sa najmä pod vplyvom F. L. Chleborada začínajú hlavne v mestách zakladať spotrebné a výrobné družstvá. V menších mestách a na vidieku sa rozvíjala finančná svojpomoc drobných podnikateľov a živnostníkov. F. L. Chleborad sa usiloval o povznesenie celého národa, obzvlášť nemajetných a robotníckych vrstiev. Hlavnú cestu k pozdvihnutiu robotníctva videl v svojpomoci a v zakladaní robotníckych spotrebných a výrobných spolkov. Tieto spolky sa nijako výrazne neodlišovali od družstevných podnikov českého meštianstva a boli inšpirované podľa vzoru svojpomocnej snahy Rochdalských priekopníkov. [Dohnalová, M., 2006:113-120]. Ideál hospodárskej sústavy videl v „tovarišstve podnikateľskom“, teda v družstevníctve, ktoré umožňovalo zblíženie dvoch tried - majetných a nemajetných. Chleborad navrhoval, aby prvou úlohou robotníctva bolo založenie „zásobní“ potravín, kde v dôsledku predražovania obchodníkmi nemajetná trieda trpí najviac. Neskôr by z nadobudnutého kapitálu postavil „stavebne“ a záložne, u ktorých doporučoval neobmedzené solidárne ručenie všetkých členov. Za cieľ hospodárskej činnosti nepokladal len nadobúdanie kapitálu, ale aj jeho zachovanie a ochranu, k čomu slúžili poisťovne. [Dohnalová, M., Průša, L., 2011:42-44]. Za najväčší spolok sa pokladá pražský spolok „Oul“. V roku 1871 bolo v Čechách a na Morave celkom 325 spotrebných a výrobných robotníckych spolkov. [Ibidem:43].

Od konca 80. rokov 19. storočia vznikali sporiteľne a úverové vidiecke záložne-družstvá podľa vzoru Reiffeisenových záložní. Tieto úverové družstvá mali na rozdiel od mestských úverových družstiev (občianskych záložní) menšiu pôsobnosť a ľahšiu dostupnosť. Vznik týchto záložní podporoval najmä F. C. Kampelík (neskôr na jeho počesť pomenovanie „kampeličky“), ktorý okrem iného podnecoval k vzniku rôznych spolkov a účasť v akciovom podnikaní. Navrhoval taktiež zakladanie „všeobecných poisťovní“ v zmysle možnosti poistiť všetky možné situácie. [Dohnalová, M., Průša, L., 2011:42].

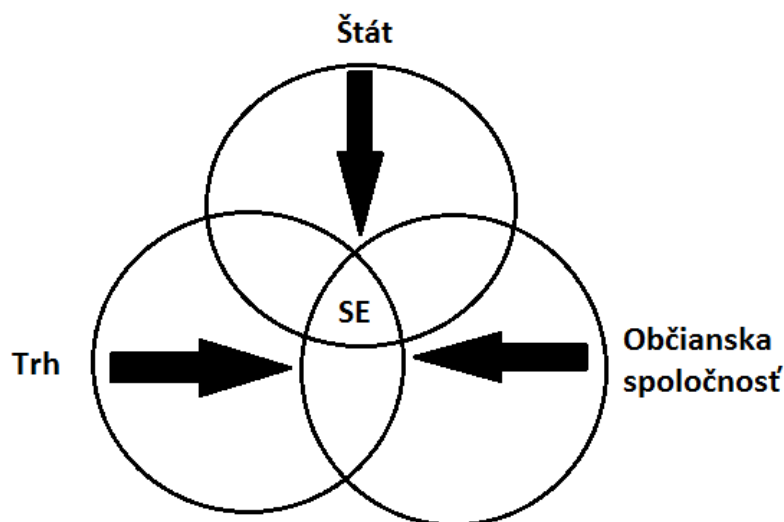
Za najstaršie výrobné družstvo existujúce až dodnes sa považuje družstvo Kovo Věsín, fungujúce od roku 1892. Zákon z roku 1873 (zákon č. 70/1873 Sb., o zárobkových a hospodárskych družstvách), vymedzil družstvá ako združenia osôb k spoločnej hospodárskej činnosti, za účelom zárobku alebo hospodárenia svojich členov, a tým dospievaniu zvyšovania úrovne ich blahobytu. [Ibidem:46]. Na existenciu výrobných družstiev nadviazalo v roku 1908 založenie Ústredného zväzu československých konzumných, výrobných a hospodárskych družstiev, neskôr Ústredného zväzu československých družstiev, ktorý v roku 1922 združoval už 253 výrobných družstiev. České družstevníctvo dosiahlo svoj rozmach medzi dvoma svetovými vojnami. [Dohnalová, M., 2006:120].

2.1.2 Občiansky a družstevný sektor v Českej republike

Tak ako to je aj v iných západoeurópskych krajinách, aj v ČR sa sociálna ekonomika a občiansky sektor do značnej miery prekrývajú, no úplné zrovnanie je nemožné. Sociálne podniky predstavujú nový prúd, v ktorom kombinujú autonómiu, plnenie socio-ekonomických cieľov a podstupujú pri tom ekonomické riziká. [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:71].

Podľa Hulgarda by sociálna ekonomika mala byť umiestnená v prieniku medzi štátom (právne iniciatívy, politické programy, inovácie v sociálnej ekonomike, partnerstvo), občianskym sektorom (NNO, dobrovoľníctvo, tretí sektor, sociálna a solidárna ekonomika, družstvá) a trhom (partnerstvo, sponzorstvo, darcovstvo).

Obrázok 2: Umiestnenie sociálnej ekonomiky

Zdroj: Defourny, J., Hulgard, L., Pestoff, V., 2014:77, vlastné spracovanie autorom.

Problematikou sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov sa na vládnej úrovni nezaobera žiadna inštitúcia ČR. Pre občiansky sektor a jej organizácie bola transformáciou Rady pre nadácie z roku 1992 vytvorená v roku 1998 Rada vlády pre neštátne neziskové organizácie (ďalej RVNNO). [CVNS, 2005:10-11]. Jej činnosť je zaisťovaná Úradom vlády ČR a predstavuje stály poradný, iniciatívny a koordinačný orgán vlády ČR. [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:75].

V Rade pôsobia tri stále výbory, ktoré pripravujú podklady pre návrhy v oblastiach ich pôsobnosti. Jedná sa o Výbor pre Európsku úniu, Výbor pre legislatívu a financovanie a Výbor pre regióny. Práve vo Výbore pre regióny je sociálna ekonomika nepravidelne prejednávaná aj z dôvodu, že jej členovia sú zástupcovia miestnej samosprávy a občianskeho sektoru českých krajov. [Dohnalová, M., Průša, L., et al., 2011:51].

Vznik sociálneho podniku je dlhodobý proces a myšlienka vzniku často pochádza z organizácie, ktorá už dlhšiu dobu funguje. Sociálny podnik teda môže vznikať ako samostatná jednotka v rámci NNO. Pre začínajúci sociálny podnik je to veľkou výhodou, najmä v začiatkoch jeho fungovania. Postupne pri rozvoji a úspešnom štarte sociálny podnik

potrebuje väčšiu voľnosť, a môže dôjsť k napätiu a konfliktom voči svojej „matke“.
[Kurková, G., Francová, P., 2012:10].

Tabuľka 4: Počty organizácií v občianskom sektore v rokoch 2005-2013

Rok	Nadácia	Nadačné fondy	Všeobecne prospešné spoločnosti	Združenia **	Cirkevné právnické osoby *	Organizačné jednotky združenia **
2005	293	998	1 208	55 473	4 647	33 355
2006	302	1 042	1 369	58 915	4 503	30 749
2007	302	1 100	1 543	62 370	4 487	31 230
2008	379	1 157	1 721	66 079	4 439	31 629
2009	413	1 229	1 870	69 154	4 358	32 272
2010	477	1 280	2 031	72 620	4 362	32 696
2011	487	1 358	2 208	76 126	4 376	33 599
2012	493	1 400	2 409	79 462	4 373	34 656
2013	532	1 430	2 685	84 430	4 172	34 536

„*“ - Účelové zariadenia cirkví a náboženských skupín tvoria cca. 5 % cirkevných organizácií. Účelové zariadenia cirkví nie sú samostatne sledované.

„**“ – Obsahujú aj odborové organizácie, alebo majú rovnakú právnu formu. RV NNO sa za NNO nepovažuje.

Zdroj: Prouzová, Z., 2015:4.

2.1.3 Družstevný sektor

Družstvá patria medzi jeden zo štyroch uznávaných „pilierov“ sociálnej ekonomiky. Od roku 1993 funguje zastrešujúci orgán „Družstevní Asociace České republiky“ (ďalej len DA ČR), ktorý reprezentuje družstvá pred zastupiteľskými a vládnyimi orgánmi, ale aj pred medzinárodnými družstevnými a nedružstevnými štruktúrami. [Dohnalová, M., Průša, L., et al., 2011:51-54]. DA ČR ako národná družstevná centrála združuje Zväz českých a moravských bytových družstiev (SČMBD), Zväz českých a moravských spotrebných družstiev (SČMSD), Zväz českých a moravských výrobných družstiev (SČMVD) a Poľnohospodársky zväz Českej republiky (ZS ČR). [Družstevní Asociace České republiky, 2015].

Tabuľka 4: Družstvá združené v členských zväzoch DA ČR k 31. 12. 2014.

	SČMBD	SČMSD	SČMVD	ZS ČR
Počet družstiev	627	49	202	364
Počet členov	-	149 402	4 006 + 109 práv. osôb	-
Počet zamestnancov (pracovníkov)	2344	13 565	13 179	21 400*

„-“, nie je sledované

„*“ údaj za všetky poľnohospodárske družstvá

Zdroj: Družstevní Asociace České republiky, 2015:23.

K 31. 12. 2014 predstavuje celkový počet družstiev v členských zväzoch DA ČR 1 242. Počet družstiev mimo DA ČR je 171. V ČR existuje veľké množstvo družstiev a spoločenstiev, ktoré nie sú členmi žiadneho z uvedených zväzov a združení.

Tabuľka 5: Družstvá mimo DA ČR k 31. 12. 2014

	Peňažné družstvá	Poľnohospodárske družstvá
Počet družstiev	11	160
Počet členov	57 179	-

„-“, nie je sledované

Zdroj: Družstevní Asociace České republiky, 2015:23.

2.2 Sociálne podnikanie v ČR

Sociálne podnikanie je v súčasnej dobe široko diskutovaným pojmom. Jedná sa o oblasť ekonomickej činnosti jednotlivcov či organizácií, účelne prepojujúcich ekonomické, sociálne, environmentálne či inak prospešné aktivity. [Trčka, L., et al., 2014: 5].

Z jedinej vedenej štatistiky o počte sociálnych podnikov na území ČR - Adresári sociálnych podnikov na stránkach Českého sociálneho podnikania je jasné, že na území ČR sa hlási k sociálnemu podnikaniu cez 224 podnikov. Treba však pripomenúť, že ide o údaje dobrovoľné a neoficiálne. Skutočný počet sociálnych podnikov môže byť v skutočnosti ešte vyšší. [České sociální podnikání, 2016].

2.2.1 Definícia sociálneho podniku v ČR

Poznávanie, inšpirovanie a získavanie informácií zo zahraničnej teórie alebo praxe vedie k šíreniu sociálnej ekonomiky a k zakladaniu českých sociálnych podnikov. Skupina expertov a zainteresovaných osôb založila v roku 2009 názorovú platformu na podporu sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania TESSEA ČR z.s. (v skratke TESSEA). Jedná sa o neštátnu neziskovú organizáciu, ktorej poslaním je prispievať k rozvoji sociálneho podnikania v ČR, s väzbou na činnosť v regiónoch. TESSEA zastrešuje sociálne podniky z celej ČR, prepája ich, podporuje ich záujmy a prezentuje ich navonok. Súčasne slúži ako zdroj informácií a aktualít v oblasti sociálnej ekonomiky. [České sociální podnikání, 2016].

Podľa TESSEA sa sociálnym podnikom rozumie „subjekt sociálneho podnikania“, tzn. právnická osoba založená podľa súkromného práva alebo jej súčasťou, alebo fyzická osoba, ktorá splňuje princípy sociálneho podniku. Sociálny podnik naplňuje verejne prospešný cieľ, ktorý je formulovaný v zakladajúcich dokumentoch. Vzniká a rozvíja sa na koncepte tzv. trojitého prospechu – ekonomického, sociálneho a environmentálneho. [Ibidem].

Tabuľka 5: Úprava princípov sociálneho podniku z roku 2011 schválených expertným výborom TESSEA 10.októbra 2014.

Princípy sociálneho podniku	Sociálny prospech	Ekonomický prospech	Environmentálny a miestny prospech
Všeobecná definícia: 0a) Verejne prospešný cieľ formulovaný v zakladajúcich dokumentoch a naplňovaný prostredníctvom konkrétnych aktivít.	1a) prevádzkovanie aktivity prosievajúcej spoločnosti či špecifickej skupine (znevýhodnených) ľudí. 1b) účasť zamestnancov a členov na smerovaní podniku.	2a) Prípadný zisk prednostne používaný pre rozvoj sociálneho podniku a/alebo pre naplnenie verejne prospešných cieľov. 2b) Nezávislosť (autonómia) v manažérskom rozhodovaní a riadení na externých zakladateľoch alebo zriaďovateľoch. 2c) Aspoň minimálny podiel tržieb z predaja výrobkov a služieb na celkových výnosoch. 2d) Schopnosť zvládať ekonomické riziká. 2e) Obmedzené nakladanie s majetkom (tzv. <i>asset lock</i>). 2f) Vykonávanie sústavnej ekonomickej aktivity. 2g) Trend smerom k platenej práci.	3a) Prednostne uspokojovanie potrieb miestnej komunity a dopytu. 3b) Prednostné využívanie miestnych zdrojov. 3c) Zohľadňovanie environmentálnych aspektov výroby a spotreby. 3d) Spolupráca sociálneho podniku s miestnymi aktérmi.

Zdroj: České sociální podnikání, 2016.

2.2.2 Sociálny podnik integračného typu

Podľa Analýzy a návrhu na spracovanie integračných sociálnych podnikov do zákona o zamestnanosti a do iných právnych predpisov je ČR najviac naklonená vzniku, rozvoji a akceptovaniu tzv. sociálnych integračných podnikov WISE (Work Integration Social Enterprises). [P3-People, Planet, Profit, 2013:8]. Integračným sociálnym podnikom rozumie „subjekt sociálneho podnikania“ tj. právnická osoba založená podľa súkromného práva alebo fyzická osoba, ktorá splňuje princípy integračného sociálneho podniku. Sociálny podnik naplňuje verejne prospešný cieľ, ktorým je zamestnávanie a sociálne začleňovanie osôb znevýhodnených na trhu práce, a tento cieľ je formulovaný v zakladajúcich dokumentoch. Vzniká a rozvíja sa takisto na koncepte tzv. trojitého prospechu – ekonomického, sociálneho a environmentálneho. [České sociální podnikání, 2016].

2.2.3 Osoby znevýhodnené na trhu práce

Rizikové skupiny uchádzačov o zamestnanie sú skupiny ľudí, ktoré sa veľmi ťažko presadzujú a umiestňujú na trhu práce. Tieto skupiny sa od ostatných, umiestniteľných skupín často líšia vekom, zdravotným stavom, pohlavím, farbou pleti a inými. Zloženie rizikových skupín sa od autora k autorovi odlišuje. Podľa Komory sociálnych podnikov ČR patria medzi osoby znevýhodnené na trhu práce tieto skupiny:

- a) *Osoby so zdravotným postihnutím* – ktorých zdravotné postihnutie predstavuje určité znevýhodnenie vo vzťahu o ostatným členom spoločnosti. Definícia tejto skupiny vychádza zo z. č. 108/2006 Zb. o sociálnych službách, v znení neskorších predpisov, alebo zo z. č. 435/2004 Zb., o zamestnanosti, v znení neskorších predpisov.
- b) *Mládež a mladí dospelí* – mládež ohrozená sociálne patologickými javmi, mladí dospelí opúšťajúci ústavné zariadenia, veková skupina 15-26 rokov. Jedná sa aj o mladých, ktorí pochádzajú zo sociálne slabších rodín, voľný čas trávia pasívne a neorganizovane a preto sú viac ohrození sociálne nežiadúcimi javmi, ako napríklad poruchy chovania, násilie, vandalizmus, šikanovanie, kriminalita, drogové závislosti, alkoholizmus, prostitúcia, pornografia, gamblerstvo atď.
- c) *Osoby bez prístrešia* – ktoré nemajú ubytovacie možnosti (napr. obývajú núdzové obydlia).
- d) *Osoby opúšťajúce zariadenia* – pre výkon ústavnej alebo ochrannej výchovy, osoby opúšťajúce výkon trestu odňatia slobody.
- e) *Obete* – trestnej činnosti, domáceho násilia, obchodu s ľuďmi, osoby komerčne zneužívané.
- f) *Osoby starajúce sa o blízku osobu* – vďaka tejto starostlivosti sa dostávajú do situácie, v ktorej sú znevýhodnené v prístupu k službám a trhu práce.
- g) *Osoby so skúsenosťou so závislosťou na návykových látkach* – ktoré A) úspešne ukončili minimálne 3 mesačnú ambulantnú či pobytovú liečbu, alebo B) preukážu posledné 3 mesiace súvislú abstinenciu.

- h) *Dlhodobo nezamestnaní* – ktorí sú viac ako 1 rok vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie Úradu práce ČR.
- i) *Ďalšie nešpecifikované, sociálne vylúčené, alebo sociálnym vylúčením ohrozené osoby* – ktoré boli (hneď, tzn. max. 3 mesiace pred nástupom do zamestnania), alebo sú užívateľmi registrovanej sociálnej služby podľa zákona 108/2006 Zb., o sociálnych službách, v znení neskorších predpisov. [Komora sociálnych podniků, 2014].

Podľa výskumu P3 je najčastejšou cieľovou skupinou zamestnávané osoby so zdravotným postihnutím. Predstavuje tak 64 % zo 151 šetrených podnikov. Údaje o zamestnávaní ďalších cieľových skupín nájdete v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 6: Sociálne podniky zamestnávajúce cieľové skupiny v ČR podľa P3.

Sociálny podnik (SP) zamestnávajúci tieto cieľové skupiny.	Počet SP	Počet SP v %
<i>Zdravotne postihnutí</i>	96	64%
<i>Dlhodobo nezamestnaný</i>	57	38%
<i>Iné skupiny</i>	26	17%
<i>Mládež a mladí dospelí v ťažkej životnej situácii</i>	24	16%
<i>Etnické skupiny</i>	22	15%
<i>Ľudia starajúci sa o rodinných príslušníkov</i>	21	14%
<i>Ľudia bez prístrešia a po výkone trestu</i>	14	9%
<i>Ľudia so závislosťami</i>	11	7%

Zdroj: *Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků v ČR, 2015:7.*

Bežným odpozorovaným javom je fakt, že sa cieľové skupiny počas pôsobenia podniku menia. Jedna z príčin môže byť vyčerpaná podpora verejných zdrojov, ktorá má za následok redukcii počtov zamestnancov. Celkom 96 opýtaných sociálnych podnikov (64%) uviedlo, že zamestnáva osoby so zdravotným postihnutím. Konkrétne druhy postihnutia približuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 7: Druhy postihnutia v rámci sociálnych podnikov v ČR podľa P3.

Sociálny podnik (SP) zamestnávajú cieľové skupiny s týmito druhmi postihnutia:	Počet SP	Počet SP v %
Telesné	75	50%
Duševné	40	27%
Mentálne	36	24%
Kombinované	27	18%
Zrakové	20	13%
Sluchové	19	13%
Vnútorné	17	11%

Zdroj: Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků v ČR. 2015:8.

Z Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků (2015) vyplýva, že najviac podnikov v ČR (24 %) pôsobí v oblasti záhradníckych služieb, úprave zelene, a upratovacích službách. V nasledujúcej tabuľke môžeme pozorovať oblasti, v ktorých spočívajú hlavné podnikateľské aktivity sociálnych podnikov (SP).

Tabuľka 8: Oblasti podnikateľských aktivít sociálnych podnikov podľa P3

Hlavné oblasti činnosti SP	Absolútny počet	Počet v %
Záhradnícke služby, úprava zelene, údržba nehnuteľností, upratovacie služby.	36	24
Ostatné služby	30	20
Predaj	27	18
Pohostinstvo, ubytovanie	23	15
Potravinárska výroba	23	15

Zdroj: Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků v ČR. 2015:5.

2.3 Legislatívne prostredie týkajúce sa sociálnych podnikov v ČR

Aj keď sociálne podniky podliehajú reguláciám z radov zákonov, žiadny zo zákonov ČR legislatívne do roku 2015 neukotvuje pojem sociálneho podniku/podnikania. Sociálne podniky však pribúdajú a hlavne sa zameriavajú na vytváranie pracovných miest pre znevýhodnené osoby. [Trčka, L., et al., 2014:5]. Po vzniku ČR bola prevzatá úprava subjektov neziskového sektoru (občianske združenia, nadácie, cirkví) a úprava podmienok pre ich zárobkovú činnosť a majetkové dispozície prešla len selektívnymi zmenami. Všeobecne sa dá konštatovať, že právny rad ČR sociálnym podnikom nebráni, no zároveň ich ani

nepodporuje. Nie sú nastavené ani pravidlá sociálneho podnikania, ako napr. pravidlá pre reinvestíciu zisku. [P3-People, Planet, Profit, 2013:8].

Podľa Vyskočila sa sociálne podniky najviac odvodzujú a riadia týmito zákonmi:

- zákon č. 89/2012 Zb., občiansky zákonník,
- zákon č. 90/2012 Zb., o obchodných korporáciách,
- zákon č. 563/1991 Zb., o účtovníctve (+ daňová legislatíva),
- zákon č. 455/1991 Zb., o živnostenskom podnikaní (+ zákon o odpadoch, zákon o podnikaní v cestovnom ruchu, atď.),
- zákon č. 262/2006 Zb., zákonník práce,
- zákon č. 137/2006 Zb., o verejných zákazkách,
- zákon č. 435/2004 Zb., o zamestnanosti. [Vyskočil, M., 2014:23-24].

V rokoch 2013-2014 spracovala TESSEA (v rámci P3) analýzu legislatívy pre sociálne podnikanie v iných zemiach, a vytvorila návrh na zapracovanie integračných sociálnych podnikov do zákona o zamestnanosti a iných právnych predpisov. [Věcný záměr zákona o sociálním podnikání, 2016:38].

Vo februári 2014 spracovala spoločnosť IREAS pre MPSV Hodnotenie podpory sociálneho a inkluzívneho podnikania v OP LZZ. Z hodnotenia vyplýva, že by bolo výhodnejšie nahradiť grantovú podporu (napr. z výziev 1 a 8 IOP a 30 OP LZZ) systémovou podporou. Jednalo by sa napr. o daňové úľavy, záruky, príspevky na zamestnanie znevýhodnených osôb a iné. Nejednotnosť definície a princípov sociálneho podnikania však takýmto opatreniam bráni. [Ibidem].

2.3.1 Právne formy sociálnych podnikov v ČR

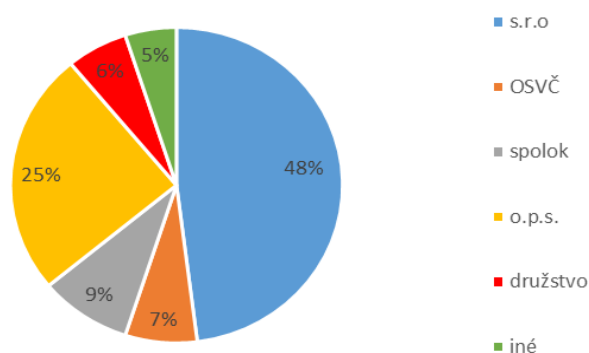
V ČR môžeme uvažovať o sociálnych podnikoch ako o častiach občianskeho sektoru, ktoré sú zastúpené v podobe občianskych združení, nadácií, nadačných fondov, cirkevných právnických osôb a všeobecne prospešných spoločností. Ďalšia právna forma stojaca mimo občiansky sektor (no pre ekonomiku veľmi dôležitá súčasť) je družstvo. Od 1. januára 2014 zákon č. 90/2012 Zb. o obchodných korporáciách zakotvuje do českého právneho radu špecifickú formu družstva - sociálne družstvo, ktoré je bližšie predstavené v nasledujúcej

podkapitole. Keďže sociálny podnik stojí mimo verejný sektor, jeho právna forma môže mať podobu aj obchodných spoločností (s.r.o, a.s.). Tie však musia do svojich stanov prípadne do projektového zámeru uviesť sociálny účel (nie dosahovanie zisku). [Dohnalová, M., Potůček, M., 2009:1-2].

Z dotazníkového šetrenia sociálnych podnikov v ČR v roku 2015 od všeobecne prospešnej spoločnosti P3 – People, Planet, Profit (ďalej len P3) vyplýva, že najviac - 48 % sociálnych podnikov v ČR má právnu formu spoločnosti s ručeným obmedzením. Potom nasledujú všeobecne prospešné spoločnosti s 25 %, spolky s 9 %, OSVČ so 7 % a družstvá iba s 6 %. Ostatné právne formy s menej ako 6 % sú akciové spoločnosti, v.o.s, právnické cirkevné osoby a iné.

Obrázok 3: Právne formy sociálnych podnikov v ČR podľa P3

Právna forma sociálnych podnikov v ČR

Zdroj: Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků v ČR. 2015:5.

2.3.2 Pripravovaný český návrh zákona o sociálnom podnikaní

V Európskej únii boli v roku 2005 členské štáty rozdelené do troch skupín podľa prijatia sociálnej ekonomiky. Česká republika patrí medzi štáty, kde sociálna ekonomika existuje, avšak jej subjekty, sociálne podniky, doposiaľ nie sú formálne definované, chýba legislatívne ukotvenie a o obsahu tohto pojmu panuje nízka všeobecne nízka úroveň povedomia . [Dohnalová, M., Potůček, M., 2009:1].

Tematická sieť pre sociálnu ekonomiku TESSEA vypracovala na konci roku 2013 analýzu legislatívy pre sociálne podnikanie v iných zemiach EÚ, a vytvorila návrh na spracovanie integračných sociálnych podnikov do zákona o zamestnanosti a do iných právnych predpisov. Cieľom tejto analýzy bolo konkretizovať vnímanie integračného podniku a jeho zakotvenia do platného a účinného právneho radu ČR spôsobom, ktorý zodpovedá skúsenostiam v zahraničí, ale aj reálnemu prostrediu v ČR, keďže v ČR nemá špecifický rámec pre sociálnu ekonomiku. Za určitú výnimku môžeme považovať zákonnú úpravu sociálneho družstva v zákone č. 90/2012 Zb. o obchodných korporáciách, ktorá prvýkrát vymedzuje znaky sociálneho, konkrétne integračného podniku [P3-People, Planet, Profit, 2013:13].

Na začiatku roka 2016 Minister pre ľudské práva, rovné príležitosti a legislatívu v spolupráci s Ministerstvom práce a sociálnych vecí a Ministerstvom priemyslu a obchodu predložil *Věcný záměr zákona o sociálním podnikání*, ktorého cieľom je právna regulácia sociálneho podnikania (jednotné právne prostredie, definícia sociálneho a integračného podniku v ČR). [Věcný záměr zákona o sociálním podnikání, 2016:8-13].

Hlavné dôvody hlavné dôvody potrebnosti právnej regulácie sociálneho podnikania v ČR predkladateľ vo vecnom zámere považuje:

- absencia jednotného právneho prostredia v oblasti sociálneho podnikania,
- systémová podpora nielen pri zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím, ale aj pri dlhodobo nezamestnaných a sociálne znevýhodnených skupinách,
- podpora iniciatívy občanov a komunit aktívne riešiť problémy v obciach, regionónoch a pomoc v ich rozvoji,
- vymedzenie zodpovednosti ústredných orgánov štátnej správy za rozvoj sociálneho podnikania,
- absencia stratégie rozvoja a podpory sociálnej ekonomiky, vymedzenie benefitov pre sociálne podniky. [Ibidem:15-17].

Podľa *Analýzy a návrhu na spracovanie integračných sociálnych podnikov do zákona o zamestnanosti a do iných právnych predpisov* by medzi dlhodobé systémové opatrenia,

ktoré by pomohli sociálnym podnikom, mali reflektovať prístup k investičným zdrojom. V západnej Európe poskytujú spôsoby financovania popri veľkých bankových domoch aj menšie finančné subjekty, ako napr. etické banky a iné finančné inštitúcie. [P3-People, Planet, Profit, 2013:10-12].

Z dotazníkového šetrenia sociálnych podnikov v ČR od P3 vyplýva, že s prijatím zákona o sociálnom podnikaní by súhlasilo 80 % opýtaných. V doplňujúcich odpovediach boli udané aj tieto dôvody: presnejšie vymedzenie pojmu sociálny podnik, očistenie trhu od subjektov, ktoré toto označenie zneužívajú, lepšia možná podpora zo strany štátu a verejnosti. [Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků v ČR, 2015:16].

2.3.3 Podpora štyroch hlavných cieľov politiky zamestnanosti

Podľa Dohnalovej a Potůčka sociálna ekonomika a jej subjekty prispievajú k naplňovaniu štyroch základných cieľov politiky zamestnanosti:

- Zlepšenie zamestnanosti v aktívnom veku. Pracovné miesta, ktoré sociálna ekonomika vytvára, poskytujú zamestnancom sociálne istoty, právo na vzdelanie a možnosti profesijného rozvoja.
- Podpora podnikavosti, hlavne vytvárania pracovných miest na miestnej úrovni. Sociálne podniky predstavujú prínos pre hospodársky rozvoj európskej spoločnosti a umožňujú lepšie demokratické fungovanie podnikateľského prostredia vďaka zapojeniu členov a zamestnancov.
- Zlepšenie prispôsobivosti podnikov a ich zamestnancov, predovšetkým vďaka modernejšej organizácii práce.
- Posilnenie politiky rovných príležitostí vďaka rozvíjaniu verejných politík, ktoré umožňujú zladit' rodinný a pracovný život. [Dohnalová, M., Potůček, M., 2009:3].

2.3.4 Bariéry brániace rozvoji sociálnych podnikov v ČR

Napriek dobre rozbiehajúcej sa osвете, sociálne podniky v ČR predstavujú pre verejnosť určitú neznámu. Slovo „sociálny“ môže prvý pohľad evokovať skôr jav týkajúci sa hmotnej

núdze alebo hmotného zabezpečovania jedinca, na rozdiel od jeho prvotného skutočného významu, z lat. „spoločenský“. Bez podpory európskych grantov je vznik a rozvoj sociálneho podniku veľmi náročný. Prejavujú sa inštitucionálne a ekonomické bariéry, ktoré demotivujú potencionálnych začínajúcich podnikateľov v tomto sektore. Aj oligopolný trh bankových služieb môže predstavovať bariéru k prístupu investičným a prevádzkovým prostriedkom. [P3-People, Planet, Profit, 2013:13]. Nedôvera v solidaritu, neziskové organizácie občianskeho sektoru a negatívne vnímanie družstiev môžu byť tiež považované za jedny z bariér priaznivého rozvoja sociálneho podnikania. [Dohnalová, M., Potůček, M., 2009:6].

2.4 Financovanie sociálnych podnikov

Činnosť sociálnych podnikov spravidla na začiatku ich fungovania vyžaduje počiatočnú investíciu. Následné aktivity by mali byť sebestačné, založené na budovaní medziľudských vzťahov, rozvoji zamestnancov, pravidelným vzdelávaním s lokálnymi dopadmi na celú spoločnosť alebo komunitu. [Trčka, L., et al., 2014: 5]. Internetová stránka „České sociální podnikání“ uvádza päť možných zdrojov financovania sociálnych podnikov:

- *Vlastné prostředky*: z hľadiska podnikateľa predstavujú najbezpečnejší zdroj financovania.
- *Granty*: podmienkou získania grantu je dobre spracovaný podnikateľský plán.
- *Pôžičky a úvery*: poskytujú ich finančné inštitúcie, ktorým ide prevažne o zisk, nie o naplnenie sociálnych cieľov.
- *Príspevky zo zákona o zamestnanosti*: pre podniky, ktoré zamestnávajú osoby so zdravotným postihnutím. Jedná sa o dorovňovací príspevok pre zamestnávateľa. Tí, ktorí zamestnávajú sociálne znevýhodnené osoby nemajú na dorovňovací príspevok nárok, čoho dôsledkom je fakt, že sociálne podniky uprednostňujú zamestnať zdravotne postihnuté osoby.
- *Iné zdroje*: podporiť sociálne podniky môžu aj sponzori a darcovia. [České sociální podnikání, 2016].

2.4.1 Podpora sociálneho podnikania

Podpora zamestnávania a zamestnanosti je z pohľadu zamestnávateľa v ČR zameraná tradične a predovšetkým na osoby so zdravotným postihnutím (prostredníctvom zákona o zamestnanosti). Zákon však nerozlišuje pracovné začlenenie zdravotne postihnutého alebo znevýhodneného zamestnanca v širokej škále „zamestnaní“ – od plnej produktívnej práce s pridanou hodnotou až po sociálne pracovnú terapiu (v skutočnosti sociálnu službu klientom). [P3-People, Planet, Profit, 2013:9]

Osoby znevýhodnení na trhu práce môžu byť podporované aj tzv. „nástrojmi aktívnej politiky zamestnanosti“. Vďaka nim majú zamestnanci zo znevýhodnených skupín nárok na vytvorenie „zvláštnych pracovných podmienok“, prípadne zvýšenú úroveň ochrany. V oblasti daňovej politiky sú umožnené úľavy na dani z príjmu zamestnávateľom, ktorí zamestnávajú osoby so zdravotným postihnutím. V oblasti dane z pridanej hodnoty sú za určitých podmienok od dane oslobodené určité plnenia (napr. pracovná rekvalifikácia uchádzačov). V rámci verejných zákaziek existujú dve možné varianty podpory zamestnávateľov osôb so zdravotným postihnutím:

- vylúčenie možnosti všetkých ostatných dodávateľov zúčastniť sa zadávajúceho riadenia za danú zákazku,
- obligatórne zvýhodnenie cenovej ponuky dodávateľa, ktorý zamestnáva osoby so zdravotným postihnutím oproti ostatným dodávateľom (podlimitné zákazky). [P3-People, Planet, Profit, 2013:13].

2.4.2 Operačný program Zamestnanosť

Od augusta do novembra 2015 mali sociálne podniky možnosť zažiadať o podporu pre svoje podnikanie z OP Zamestnanosť v rámci výzvy č. 15 - **Podpora sociálneho podnikania**. Špecifickým cieľom je rozvoj sektoru sociálnej ekonomiky. Alokácia výzvy predstavuje 100 000 000 Kč. [ESF v ČR, 2015].

Do júla 2016 sú otvorené výzvy v rámci **Koordinovaného prístupu k sociálne vylúčeným lokalitám (KP SVL)** č. 26 a č. 42 s prioritnou osou pre začleňovanie a boj s chudobou. Výzvy sú určené pre obce, ktoré spolupracujú s Agentúrou pre sociálne začleňovanie. Cieľom

je zvýšenie uplatniteľnosti osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených na trhu práce a rozvoj sektoru sociálnej ekonomiky. [ESF v ČR, 2015].

V rámci výzvy pre **Miestne akčné skupiny (MAS)**, investičnej priority 2.3 OPZ – Komunitne vedený miestny rozvoj (CLLD) môžu byť podporované integračné a environmentálne sociálne podniky. Podmienky podpory integračných sociálnych podnikov sa opierajú o výzvu č. 15, definície a znaky environmentálneho sociálneho podniku sa pripravujú. Výzva je určená miestnym akčným skupinám, ktoré prešli štandardizáciou, a majú schválenú Stratégiu CLLD. [ESF v ČR, 2015].

2.4.3 Operačný program Podnikanie a inovácie pre konkurencieschopnosť

Vo februári 2015 schválila vláda ČR uznesením č. 87/2015 jednotlivé programy podpory Operačného programu Podnikanie a inovácie pre konkurencieschopnosť (OPPIK) 2014-2020, prostredníctvom ktorých bude poskytovaná podpora z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj. Riadiacim orgánom tohto operačného programu je Ministerstvo priemyslu a obchodu. Výzvy v rámci tohto programu sú: Potenciál, INOVACE – Inovačný projekt, Partnerstvo znalostného transferu, Spolupráce – klastry, Technológie (mikropodniky), Nehnutelnosti, Školiace strediská, Marketing, Úspory energie, ITC⁵ a zdieľané služby 2. [Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2016].

2.4.4 Sociálne poľnohospodárstvo PGRLF

Od augusta 2015 zahájil PGRLF, a.s. (Podporný a garančný roľnícky a lesnícky fond) žiadosti o poskytnutie podpory v rámci programu Úvery na nákup pôdy, Podpora nákupu pôdy a Sociálne poľnohospodárstvo. V Sociálnom poľnohospodárstve ide o podporu podnikateľov, ktorý zamestnávajú alebo budú zamestnávať pracovníkov so zdravotným postihnutím. Možný získaný úver môže byť v rozmedzí 100 tis. Kč až 5 mil. Kč. [PGRLF, 2016].

2.4.5 Integrovaný regionálny operačný program IROP

Ministerstvo pre miestny rozvoj vyhlásilo výzvy na podporu sociálneho podnikania v ČR. Jedná sa o výzvu č. 11 – **Sociálne podnikanie pre sociálne vylúčené lokality** a výzvu č. 12 –

---

⁵ Z ang. *Information and Communication Technologies*.

Sociálne podnikanie. O výzvu č. 11 bolo možné žiadať do marca 2016. Cieľom tejto výzvy je podporovať projekty na výstavbu, rekonštrukciu a vybavenie sociálnych podnikov (špecifický cieľ 2.2 – Vznik nových a rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít v oblasti sociálneho podnikania). Celková čiastka z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj na podporu tejto výzvy činí 132 mil. Kč. [IROP - Výzva č. 11 – Sociální podnikání pro sociálně vyloučené lokality, 2016].

Špecifický cieľ výzvy č. 12 – **Sociálne podnikanie** je totožný s cieľom z výzvy č. 11. Z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj je vyčlenených 88 mil. Kč pre túto výzvu. [IROP - Výzva č. 12 – Sociální podnikání, 2016].

2.4.6 Operačný program Praha – pól rastu ČR - OPPPR

OPPPR podporuje sociálne podniky pôsobiace v hlavnom meste Praha v rámci prioritnej osy 3 – **Podpora sociálneho začleňovania a boj proti chudobe**. Špecifický cieľ 3.2 – **Posilnená infraštruktúra pre sociálne podnikanie** je financovaná z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj. Preferujú sa integračné podniky so zamestnancami zo sociálne vylúčenými alebo tým ohrozenými. Vyčlenených je dokopy približne 24 mil. €. Špecifický cieľ 3.3 – **Posilnenie aktivít pre integráciu, komunitné služby a prevenciu** je financovaný z Európskeho sociálneho fondu (celkovo vyčlenených približne 26 mil. €). Zameriava sa prevažne na posilnenie sociálneho súdržnosti na miestnych úrovniach. Snaží sa preto podporiť kultúrne komunitné centrá a projekty miestnych komunít. Jednou z podporovaných aktivít je sociálne podnikanie. [Operační program Praha – Pól růstu ČR, 2015:65-87].

2.4.7 Financie a podpora zo súkromného sektoru

Podnikateľov, ktorí chcú priniesť pozitívnu spoločenskú zmenu, podporuje aj program *Podpora sociálního podnikání v ČR – Lepší byznys*. Program podpory je určený pre sociálne podniky na dobu minimálne 6 mesiacov a maximálne 3 roky. Žiadatelia môžu žiadať o grant vo výške max. 340 tis. Kč. Program realizuje Nadácia Via v spolupráci s UniCredit Foundation a UniCredit Bank. [Nadace Via, 2016].

Po tretí krát svoj grantový program *Stabilizace sociálních podniků* vyhlásila ČSOB v spolupráci s P3 – People, Planet, Profit, o.p.s. Sociálne podniky sú podporované finančne

alebo formou odborného poradenstva. Doposiaľ bolo podporených 18 sociálnych podnikov čiastkou viac ako 1,5 mil. Kč. [ČSOB, 2016].

O rozvoj a podporu ľudských zdrojov v neziskovom sektore a motivovanie odborníkov z komerčnej sféry sa snaží Nadácia Vodafone prostredníctvom programu *Rok jinak*. Cieľom programu je rozvoj a profesionalizácia neziskovej sféry vďaka prenosu know-how a skúseností z byznysu či verejného sektoru. [Nadace Vodafone, 2014].

3 SOCIÁLNA EKONOMIKA VO FRANCÚZSKU

Sociálna a solidárna ekonomika vo Francúzsku predstavuje významného tvorca pracovných miest a neodmysliteľnú súčasť ekonomiky. Francúzsko sa považuje za „kolísku“ sociálnej ekonomiky v Európe. Svedčí o tom dlhá tradícia a fakt, že táto sociálna ekonomika predstavuje 10 % celkovej francúzskej ekonomiky a zamestnáva približne 2 383 000 Francúzov. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:16].

Francúzske vzájomné poisťovne (Macif, Maif, Mapa, Matmus...) zabezpečujú približne 50 % poistenia automobilov na trhu. Viac ako jeden z dvoch Francúzov si svoje doplnkové sociálne zabezpečenie uzavrie vo vzájomnej zdravotnej poisťovni (mutuelle de santé). Kvázi-všetci poľnohospodári sú členmi družstva. Veľké francúzske banky ako Crédit mutuel, Banques populaires, Crédit coopératif patria medzi najvýkonnejšie inštitúcie na trhu (ich právna forma je družstvo). [Barthélémy, A., Slitine, R., 2011:17].

Svoje postavenie a význam ukázala a upevnila aj okolo roku 2008, kedy kvôli hospodárskej kríze postavenie mnohých podnikov upadlo alebo úplne zaniklo. Naopak zamestnanosť v rokoch 2008 až 2011 sektore sociálnej a solidárnej ekonomiky vo Francúzsku zaznamenala nárast. [Observatoire national de l'ESS - CNCRES, 2014:14].

3.1 História a začiatky

História francúzskej sociálnej a solidárnej ekonomiky siaha až do stredoveku. Cechy, bratstvá, združenia a spolky položili prvé základy sektoru sociálnej a solidárnej ekonomiky. Prvé štruktúry sociálnej a solidárnej ekonomiky sa objavili až začiatkom 19. storočia ako reakcia na nepriaznivé dôsledky priemyselnej revolúcie. Saint Simon (1760-1825) a Charles Fourier (1722-1837) prišli s návrhmi vytvoriť systém, ktorého cieľom by bolo vytvorenie priaznivých životných podmienok a pracovných možností pre všetkých. [Barthélémy, A., Keller, S., Slitine, S., 2014:17-25].

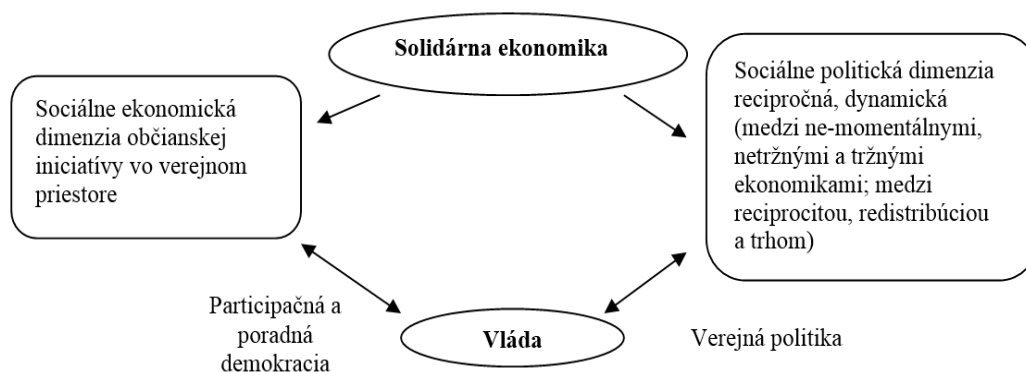
Základné princípy sociálnej a solidárnej ekonomiky sa formovali najmä v 19. a 20. storočí. V roku 1852 bol vydaný dekrét o vzájomnej pomoci, neskôr v roku 1955 bol vydaný Kódex

vzájomnosti, ktorý bol v rokoch 1985 a 2001 modifikovaný. V roku 1901 bol vydaný zákon o asociáciách a v rokoch 1867 a 1947 (upravený v roku 1992) zase zákon o družstvách. Sociálna a solidárna ekonomika dosiahla svoj vrchol až v 70. rokoch 20. storočia, kedy uzrela skutočné uznanie spoločnosti. V roku 1970 bol vytvorený Národný výbor pre vzťahy medzi vzájomnými spoločnosťami, družstvami a asociáciami, ktorý v roku 1980 spísal Chartu sociálnej ekonomiky. Od roku 2001 sa premenoval na Výbor podnikov a skupín činných v sociálnej ekonomike CEGES. Od roku 1981 existuje aj Medziministerská delegácia pre sociálne inovácie a sociálnu ekonomiku. [Barthélémy, A., Keller, S., Slitine, S., 2014:17-25]. Keďže Francúzsko bolo jedným zo štátov zakladajúcich Európsku úniu, vývoj sociálnej ekonomiky vo Francúzsku bol úzko prepojený s koncepciou Európskej únie, o ktorej sa písalo v 1. kapitole.

3.1.1 Solidárna ekonomika

Subjekt sociálnej ekonomiky môže mať vo Francúzsku viacero právnych noriem. Väčší dôraz sa kladie na cieľ podniku, vďaka čomu sa vo Francúzsku používa termín solidárna ekonomika. Sociológ, Jean-Luise Laville v *The Social Economy* hovorí o solidárnej ekonomike ako ekonomike zahrňujúcej aktivity, do ktorých sa zapájajú klienti a ktoré kombinujú tržné, netržné (dary a dotácie) a nepeňažné zdroje (dobrovoľníctvo). [Noya, A., Clarence, E. (eds), 2007:155-188]. Solidárna ekonomika je definovaná ako súhrn aktivít, ktoré prispievajú k demokratizácii ekonomík prostredníctvom zapojenia občanov. Solidárna ekonomika ma dvojitú funkciu. Prvou je ponúkanie produktov a služieb, druhou je vytváranie sociálnej väzby a solidarity medzi členmi sociálnymi skupinami, ale aj solidarity medzi skupinami a spoločnosťou. [Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:34-35]. Do solidárnej ekonomiky patria praktiky ako *spravodlivý obchod*, *etické financovanie*, *mikropôžičky*, *solidárny turizmus*, *udržateľné poľnohospodárstvo*, *výmena informácií*, *správa štvrtí a iné*. [L'encyclopédie du développement durable, 2016].

Obrázok 4: Dve dimenzie solidárnej ekonomiky podľa J.-L. Lavilla

Zdroj: Dohnalová, M., Deverová, L., Šloufová, R., 2012:35. Upravené autorom.

3.2 Sociálne podnikanie vo FR

Sociálne podniky vo Francúzsku hrajú dôležitú rolu v ekonomike štátu. V roku 2011 zabezpečovali prácu pre približne 2 383 000 obyvateľov v 166 442 podnikoch a 222 869 inštitúciách. Zamestnanosť v sociálnych a solidárnych podnikoch predstavuje 10,3 % z celkovej zamestnanosti vo verejnom a súkromnom sektore vo Francúzsku. Aj počas krízy a po nej okolo roku 2008 je zaznamenaný nárast počtu sociálnych a solidárnych podnikov v porovnaní s inými súkromnými alebo štátnymi podnikmi, ako je vyjadrené v nasledujúcej tabuľke. [Observatoire national de l'ESS – CNCRES, 2014:15].

Tabuľka 9: Počet podnikov a miera ich rastu vo Francúzsku v rokoch 2008 - 2011.

Podniky:	Organizácie, podniky		Inštitúcie ⁶		Počet zamestnancov	
	Počet	Rast	Počet	Rast	Počet	Rast
Sociálne a solidárne	166 442	+ 0,8 %	222 869	+ 1,2 %	2 327 175	+ 1,0 %
Súkromné	1 642 464	- 0,2 %	1 947 129	- 0,1 %	14 505 299	- 0,5 %
Štátne, verejné	75 237	- 0,6 %	175 289	- 1,0 %	5 789 679	- 0,1 %
Spolu	1 884 143	- 0,1 %	2 345 287	- 0,03 %	22 622 093	- 0,3 %

Zdroj: Observatoire national de l'ESS – CNCRES, 2014:15.

⁶ Inštitúcie (z fr. établissement = zariadenie, inštitúcia, ústav, podnik, závod) je geograficky odlíšená produkčná jednotka (poštovou adresou), avšak právne závislá na podniku. Jeden podnik môže obsahovať viacero inštitúcií, minimálne jedno je jeho sídlo.

3.2.1 Definícia sociálneho podnikania

Podľa článku 1. zákona č. 2014-856 z 31. júla 2014 o sociálnej a solidárnej ekonomike, je sociálna a solidárna ekonomika charakterizovaná „*ako spôsob podnikania a ekonomického rozvoja prispôsobený všetkým oblastiam ľudských aktivít právnických osôb v súkromnom práve*“, a pri tom splňuje nasledujúce kumulatívne podmienky:

1. sledovaný cieľ je iný ako samotné rozdelenie zisku;
2. demokratické riadenie definované a zriaďované štatútom, ktoré predpokladá informovanosť a participáciu spoločníkov, zamestnancov a iné týkajúce sa strany, ktoré sa takto môžu podieľať na chode a realizácii podniku;
3. hospodárenie sa riadi týmito princípmi:
  - a. zisky sú vo väčšine určené na udržanie a rozvoj aktivít podniku,
  - b. povinne ustanovené, nedeliteľné rezervy nemôžu byť re-distribúované. [LOI n° 2014-856 du 31 juillet 2014].

Sociálna a solidárna ekonomika sa skladá z činností produkcie, transformácie, distribúcie, výmeny a konzumácie tovarov a služieb, ktoré realizujú:

1. Právnické osoby súkromného práva v právnej forme družstva, vzájomného spolku alebo spolkov vyplývajúcich zo *Zákonníka vzájomných spolkov*, alebo poisťovacej spoločnosti vo forme vzájomného spolku ktorá vyplýva zo *Zákonníka poisťovní*. Môže sa jednať takisto o nadácie a asociácie spravované podľa zákona *1er juillet 1901*, ktorý sa týka asociačných zmlúv.
2. Obchodné spoločnosti, podľa ich štatútov, ktoré splňujú nasledujúce podmienky:
  - a. Rešpektujú stanovené podmienky v 1. článku.
  - b. Vyhľadávajú sociálnu prospešnosť v zmysle 2. článku tohto zákona.
  - c. Aplikujú zákonom stanovené princípy hospodárenia.

3. Akýkoľvek podnik verejne naklonený ku kvalitám sociálnych a solidárnych podnikov. V prípade obchodnej spoločnosti musí byť zaregistrovaný v súlade so svojim štatútom v obchodnom registri. [LOI n° 2014-856 du 31 juillet 2014].

Podľa článku 2. zákona č. 2014-856 z 31. júla 2014 o sociálnej a solidárnej ekonomike, sociálne a solidárne podniky majú sledovať a prispievať k sociálnemu prospechu napĺňaním aspoň jednou z týchto podmienok.

1. Ich cieľom má byť v rámci ich činnosti prispieť k podpore osôb v ťažkej životnej situácii (ekonomickej, sociálnej, osobnej, zdravotnej alebo v dôsledku odkázanosti na zdravotno-sociálne potreby alebo sociálnu starostlivosť). Tieto osoby môžu byť zamestnanci, užívatelia, klienti, členovia alebo vlastníci podniku.
2. Bojovať proti exklúzii, zdravotnej, sociálnej, ekonomickej, kultúrnej nerovnosti. Mali by prispievať občianskemu vzdelávaniu v rámci „ľudového vzdelávania“, k ochrane a rozvoji sociálnych vzťahov a podpore či posilňovaniu miestnej kohézie.
3. Prispievať k udržateľnému rozvoju v ekonomických, sociálnych, environmentálnych a participatívnych sférach, k inováciám v oblasti energetiky a medzinárodnej solidarity, ktorá súvisí s vykonávaním aktivít v článkoch 1. a 2. [LOI n° 2014-856 du 31 juillet 2014].

3.2.2 Právne formy sociálnych a solidárnych podnikov

Sociálna a solidárna ekonomika je zastúpená aj vo Francúzsku prevažne štyrmi klasickými právnymi formami – asociácie, vzájomné spolky, družstvá a nadácie. Od 1. januára 2016 bol však zákon rozšírený o tri dekréty, ktoré majú rozšíriť „rodinu“ sociálnych podnikov a tak napomôcť k ich rozvoji a poslaniu. Prvý dekrét sa týka obchodných spoločností, ktoré môžu byť takisto uznané za sociálne a solidárne podniky, ak splňujú nasledujúce podmienky.

- Ich cieľ sleduje napĺňanie sociálneho cieľu, ako je napr. podpora osôb v ťažkej životnej situácii, boj proti sociálnej exklúzii, boj proti sociálnej, ekonomickej, kultúrnej, vzdelávacej, občianskej, zdravotníckej nerovnosti.

- Ustanovia podmienky ohľadom fungovania a právomocí ich orgánov. Cieľom zaistiť demokratické riadenie, zapájanie a informovanosť svojich členov.
- Väčšinu zisku vyčlenia na účely podpory a rozvoja ďalších aktivít podniku.
- Ustanovia nedeliteľný a nedistribuvateľný charakter povinných rezerv. [L'économie sociale et solidaire – une nouvelle dynamique pour 2016, 2016].

Spomedzi právnych foriem sociálnej a solidárnej ekonomiky zamestnávajú najviac zamestnancov asociácie (78 %). V roku 2011 sociálnu a solidárnu ekonomiku reprezentuje 166 442 sociálnych podnikov, ktoré zamestnávajú minimálne jedného zamestnanca, čo predstavuje 9,2 % zo všetkých súkromných podnikov vo Francúzsku. Najviac podnikov (19,1 %) predstavujú podniky s počtom zamestnancov 50 – 249. Zaujímavosťou je aj fakt o podnikoch s počtom zamestnancov viac ako 250, ktoré predstavujú 18,8 % z celkového počtu sociálnych a solidárnych podnikov [Observatoire national de l'ESS – CNCRES, 2014:20].

Tabuľka 10: Počet sociálnych podnikov vo FR podľa veľkosti a právnej formy

Počet zamestnancov	Asociácia	Družstvo	Vzájomný spolok	Nadácia	Počet podnikov s daným počtom zamestnancov
< 5	102 953	3 702	263	150	107 068
5 – 9	19 022	1 490	107	64	20 683
10 – 19	14 490	1 227	118	50	15 885
20 – 49	12 029	876	136	45	13 085
50 – 249	7 391	498	178	73	8 140
250 <	1 191	223	111	54	1 580
Spolu	157 077	8 016	913	436	166 442

Zdroj: Observatoire national de l'ESS – CNCRES, 2014:21.

3.2.3 Hlavné oblasti činností sociálnych podnikov

Sektor sociálnej a solidárnej ekonomiky vo Francúzsku predstavuje 10,5 % poskytovaných zamestnaní s približne 2,38 mil. platenými zamestnancami. [Panorama de l'économie sociale

et solidaire en France, 2015:6]. Medzi päť hlavných oblastí, na ktoré sa sociálne podniky vo Francúzsku zameriavajú, patria:

- *Sociálne aktivity* – malé asociácie s menej ako 10 zamestnancami prevažujú v starostlivosti o deti (detské jasle), stredne veľké asociácie preferujú pomoc a služby v domácnosti, asociácie s viac ako 250 zamestnancami sa zameriavajú na sociálnu a zdravotnú pomoc (rehabilitačné centrá, domovy dôchodcov) a sociálne začlenenie marginalizovaných skupín.
- *Šport a trávenie voľného času* – zabezpečujú najmä asociácie. Väčšina športových klubov pridružených k olympijským (atletika, futbal, tenis) alebo ne-olympijským federáciám (squash, rugby), ale aj iným školským či univerzitným zariadeniam patrí do sociálnej a solidárnej ekonomiky.
- *Finančné a poisťovacie aktivity* – zaisťujú najmä družstvá a vzájomné spolky. Poisťovne prevažujú v právnej forme vzájomných spolkov, zatiaľ čo banky v družstvách.
- *Umenie, divadlá* – zastúpené vo forme asociácií, ale čoraz viac sa do popredia dostávajú družstvá (CAE, Scic).
- *Vzdelávanie* – zahrňuje vzdelávanie v kultúrnej oblasti (hudobné, výtvarné školy), športu a vzdelávania dospelých. Patria tu aj „alternatívne“ školy (Freinet, Montessori), ale aj bilingválne školy v Bretánsku či Baskicku (francúzština – regionálny jazyk). [Panorama de l'économie sociale et solidaire en France, 2015:6].

Tabuľka 11: Hlavné oblasti činnosti sociálnych podnikov vo FR

Hlavné oblasti činnosti SP	Podiel SP v danom sektore, sfére v %	Počet SP v sociálnej a solidárnej ekonomike v %
Sociálne aktivity	60,9	15,0
Šport, trávenie voľného času	53,6	16,0
Finančné a poisťovacie aktivity	30,8	9,8
Umenie, divadlá	26,7	10,0
Vzdelávanie	18,7	9,4
Zdravotnícke služby	11,3	2,1
Podpora podnikov	5,3	6,6
Potravinový priemysel	4,6	0,5
Poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov	4,5	0,8
Ubytovanie	2,8	1,8
Obchod	1,9	2,2
Informačno-komunikačné technológie	1,2	1,2
Iný priemysel (okrem potravinového), stavebníctvo	0,6	0,7
Rôzne iné aktivity	0,6	1,3
Nezaradené aktivity	99,7	22,4
Celkovo SP	10, 5	100,0

Zdroj: *Panorama de l'économie sociale et solidaire en France*, 2015:6.

3.3 Legislatíva: zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike 2014

Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike z 31. júla 2014 znamená významný krok vpred pre uznanie podpory sociálnej a solidárnej ekonomiky vo Francúzsku. Po prvýkrát je vo Francúzsku jasne definovaný okruh sociálnej a solidárnej ekonomiky, ktorý zahŕňa historických aktérov v podobe asociácií, vzájomných spolkov, družstiev a nadácií, ale pridáva aj nové formy podnikania. Obchodné spoločnosti, ktorých cieľom je sociálny prospech (upresnené v zákone), a ktoré sa rozhodnú prijať a uplatniť princípy sociálnej a solidárnej ekonomiky sú takisto považované za právoplatných aktérov sociálnej a solidárnej ekonomiky. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:4].

Začlenenie obchodných spoločností je vynikajúcou ozvenou pre rozvoj sociálnej a solidárnej ekonomiky. V dnešnej dobe sú podniky sociálnej a solidárnej ekonomiky zastúpené vo väčšine ekonomických odvetví. Predstavujú 10 % hrubého národného produktu, zamestnávajú viac ako jedného z desiatich zamestnancov a predstavujú výkon, ktorý v strednom a dlhom horizonte prevyšuje klasické podniky. Ba dokonca, jedná sa o štruktúry vytvárajúce nové pracovné miesta. Od roku 2000 vzrástla zamestnanosť v klasických súkromných podnikoch o 4,5 %. Na druhej strane stoja sociálne a solidárne podniky, ktoré vytvorili 24 % nových pracovných príležitostí. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:4].

Zákon z 31. júla 2014 konkretizuje postupy a po prvý krát vo Francúzsku zaistuje legislatívny rámec sociálnej a solidárnej ekonomiky. Zákon sa orientuje na týchto 5 cieľov:

1. uznať sociálnu a solidárnu ekonomiku ako jeden zo špecifických spôsobov podnikania;
2. skonsolidovať sieť, riadenie a finančné nástroje aktérov sociálnej a solidárnej ekonomiky;
3. vrátiť zamestnancom možnosť reagovať, konať;
4. vyzývať k ochote spolupracovať;
5. posilniť politiky miestneho udržateľného rozvoja. Každý cieľ je tvorený z viacerých konkrétnych opatrení, ktoré budú rozpísané v nasledujúcich podkapitolách. [Ibidem:5].

3.3.1 Sociálne podnikanie ako jeden zo špecifických spôsobov podnikania

Prístup k zdrojom financovania (verejným alebo súkromným) komplikovala nejasná definícia sociálnej a solidárnej ekonomiky.

1. *Uznanie historických aktérov a nového podniku so sociálnym cieľom.*

Špecifickosť ekonomického modelu sociálnej a solidárnej ekonomiky je pre potencionálnych verejných alebo súkromných investorov značnou neznámou. Presná a stála definícia štruktúr zahrnutých v sociálnej a solidárnej ekonomike dovoľuje vďaka tomuto zákonu presné uznanie toho modelu podnikania

2. *Obnovenie „solidárneho podniku so sociálnou prospešnosťou“.*

Od 1. januára 2015 môžu sociálne a solidárne podniky žiadať o schválenie „solidárneho podniku so sociálnou prospešnosťou“ na prefektrúre v sídle ich podniku.

3. Nové spôsoby financovania pre sociálne a solidárne podniky.

Existuje množstvo súkromných investorov, ktorí dobre nepoznajú princípy sociálnej a solidárnej ekonomiky. Štát sa zapojil do financovania sociálnych a solidárnych podnikov prostredníctvom Bpifrance a ďalšími dvoma nástrojmi: solidárnymi účastníckymi pôžičkami a možnosťou priameho investovania do vlastných fondov (napr. v družstvách).

4. Financovanie sociálnych inovácií.

Inovácie nemusia byť len technologické, ale aj sociálne. Pre získanie financií musia podniky dokázať problémy spojené s financovaním svojich sociálnych inovácií na trhu. V decembri 2014 bol zriadený pilotný výbor pre fondy sociálnych inovácií, ktorý je rovnomerne financovaný z ôsmich pokusných regiónov: Centre, Franche-Comté, Languedoc-Roussillon, Lorraine, Nord-Pas-de-Calais, Picardie, Provence-Alpes-Côte d'Azur a Rhône-Alpes). Do týchto fondov sociálnych inovácií sa preinvestovalo približne 40 miliónov €. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:6-7].

3.3.2 Konsolidácia siete, riadenia a finančných nástrojov aktérov sociálnej ekonomiky

Sektor sociálnej a solidárnej ekonomiky je bohatý na množstvo aktérov. Štrukturalizácia a konsolidácia bola preto veľmi dôležitá pri ďalšom rozvoji sociálneho a solidárneho podnikania. Aktéri sociálneho a solidárneho podnikania tak môžu byť jednoduchšie a lepšie financovaní, upevnila sa ich legitimita a môžu sa tak aktívne zapájať do verejných diskusií.

1. Legálne uznanie inštitúcií reprezentujúcich sociálne a solidárne podnikanie.

Pre väčšiu vážnosť a dôveryhodnosť sa aktéri sociálneho a solidárneho podnikania potrebovali spojiť. Zákon určuje legálny status Najvyššej rade sociálnej a solidárnej ekonomike, Najvyššej rade družstiev a Vysoký výbor pre asociácie, taktiež uznáva Francúzsku komoru sociálnej a solidárnej ekonomiky.

2. Štrukturalizácia siete Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky (CRESS).

Vytvorením CRESS zákon pomáha k lepšej územnej spolupráci v rámci sociálnej a solidárnej ekonomiky, ktorý funguje pod záštitou Národnej rady Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky (CNCRESS). V súčasnosti je vo Francúzsku zriadených 26 štruktúr CRESS.

3. Zavedenie príručky dobrej praxe.

Nestačí len prehlásiť, že podnik je sociálny a solidárny. Podnik musí rešpektovať princípy týkajúce sa informovanosti zamestnancov, dohôd o stratégiách do budúcnosti, sociálnom príklade pre spoločnosť alebo miestnu časť. Zákon zaväzuje sociálne a solidárne podniky k rešpektovaniu týchto princípov. V ČR túto príručku vydala v roku 2012 riaditeľka P3 - Daniela Bednářová, ktorá porovnala 7 sociálnych podnikov z ČR a 7 sociálnych podnikov v Európe. [Bednářiková, D., 2012:4-5].

4. Jasné vymedzenie pojmu „subvencia“ v sociálnom a solidárnom podnikaní.

Zákon právne vymedzuje a definuje subvenciu a odlišuje ju od verejných zákaziek.

5. Lepšie financovanie pre asociácie, nadácie a vzájomné spolky.

Napriek dlhodobej tradícii asociácií od roku 1985 zostáva financovanie asociácií, nadácií a vzájomných spolkov závislé na klasických bankových pôžičkách. Zákon zavádza celú škálu možností financovania sociálnych a solidárnych podnikov. Podporuje najmä financovanie asociácií, ktoré predstavujú 75 % z celkového počtu sociálnych a solidárnych podnikov vo Francúzsku a zavádza paritné a záujmové certifikáty. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:8-9].

3.3.3 Vrátenie možnosti konať a reagovať pre zamestnancov

Demokracia v riadení, informovanosť zamestnancov a ich neustále vzdelávanie sú jednými z hlavných princípov sociálnej a solidárnej ekonomiky, ktoré ale nie sú vždy rešpektované.

1. Vytvorenie práva predbežného informovania.

Zákon stanovuje lehotu minimálne 2 mesiacov pre majiteľa alebo nadriadeného podniku, ktorý musí v predstihu informovať svojich zamestnancov o predajoch a aktivitách

zamýšľaných v sociálnom a solidárnom podniku. Právo predbežného informovania sa vzťahuje pre malé a stredné podniky do 250 zamestnancov.

2. Tendencia vrátiť sa do pôvodného zamestnania.

Zákon ustanovuje pravidelné informačné opatrenia pre zamestnancov v podnikoch s menej ako 250 zamestnancami. Tieto informačné opatrenia majú vychádzať každé 3 roky a majú sa týkať právnych podmienok opätovného vrátenia do zamestnania, výhod a ťažkostí, s ktorými sa zamestnanec stretol, ale taktiež aj rôznymi nástrojmi pomoci v takejto situácii.

3. Vytvorenie štatútu „prípravnej“ Družstevnej a participatívnej spoločnosti SCOP.

Založenie Družstevnej a participatívnej spoločnosti SCOP vopred vyžaduje vlastníctvo väčšiny kapitálu. Zákon preto definuje prechodný štatút pre rozbehnutie Družstevnej a participatívnej spoločnosti. Zamestnanec tak môže založiť SCOP s menšinovým kapitálom s podmienkou, že mu patrí väčšina hlasov. Nový majiteľ má 7 rokov nato, aby získal väčšinový kapitál podniku.

4. Upevnenie nástrojov zo zákona „Florange“.

Zákon „Florange“ z roku 2014 trestá veľké firmy, ktoré zatvárajú životaschopné dôležité továrne. Tento zákon prikazuje firmám nad 1000 zamestnancov, aby aspoň tri mesiace pred plánovaným zatvorením hľadali kupca – nového majiteľa. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:10-11].

3.3.4 Vyzývanie k spolupráci

Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike modernizuje štatút družstiev a možnosti ich zlučovania, čím sa z nich postupne stávajú účinnejší a výkonnejší ekonomickí aktéri.

1. Zavedenie družstevných princípov do riadenia družstiev.

Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike ukladá kontrolu nad spôsobom fungovania všetkých družstiev, za ktorú je zodpovedný nezávislý kontrolór. Pri splnení podmienok môže družstvo od kontrolóra získať známku excelencie.

2. Povolenie k zakladaniu Družstevných a participatívnych asociácií SCOP.

Zákon z roku 1978 zakazoval jednej SCOP vlastniť väčšinu hlasovacích práv inej SCOP. Tie asociácie, ktoré chceli zostať konkurencieschopné a zároveň sa rozširovať, museli zakladať klasické dcérske spoločnosti bez nadväznosti na družstevný model. Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike povoľuje zakladanie skupín SCOP. Asociácia SCOP môže vďaka zákonu zakladať dcérske spoločnosti vo forme SCOP.

3. *Rozvoj súkromných zamestnaní v rámci Družstevných spoločností verejného záujmu SCIC.*

Hlavný zámer tejto spoločnosti spočíva v podpore miestnych projektov, najmä v poľnohospodárskej, environmentálnej, kultúrnej a zdravotníckej sfére.

4. *Rozvoj socio-podnikateľských inkubátorov „Družstiev podnikania a zamestnanosti CAE“.*

Úlohou inkubátora je pomôcť nezamestnaným rozvinúť ich podnikateľský plán. Po úspešnom rozbehnutí sa „podnikateľ“ môže sám rozhodnúť, či sa od inkubátora oddelí, alebo bude pokračovať v podnikateľskej činnosti v rámci družstva ako jeho člen. Približne 5000 podnikateľov sú členmi 92 CAE vo Francúzsku. 71% z nich predstavovali uchádzači o zamestnanie a 20 % poberalo sociálne dávky. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:12-13].

3.3.5 Posilnenie politík miestneho udržateľného rozvoja

Sociálna a solidárna ekonomika patrí medzi dôležité články v miestnom udržateľnom rozvoji.

1. *Oživenie pôvodných, „nepremiestniteľných“ pracovných miest a podpora Úradu pre miestnu ekonomickú spoluprácu PTCE.*

Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike právne uznáva inštitúciu Úradu pre miestnu ekonomickú spoluprácu a spôsoby jej financovania. Vďaka mobilizácii Ministerstva školstva, Poľnohospodárstva, Bývania, Zámoria, štátneho sekretariátu pre mestskú politiku, a finančnej inštitúcie Caisse de dépôts je druhá výzva na projekty PRCE dotovaná sumou 2,7 milióna €.

2. *Podpora verejných zákaziek.*

3. *Uznanie teritoriálnych aktivít v prospech sociálnej a solidárnej ekonomiky.*

Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike zakladá Regionálne rady privilegovaných partnerov sociálnej a solidárnej ekonomiky. Tie vypracovávajú celý súbor miestnych stratégií pre rozvoj a uzatvárajú zmluvné dohody, vďaka ktorým sa môžu tieto stratégie naplňať.

4. *Rozšírenie známky „férový obchod“ (najmä so severným Francúzskom).*

Toto opatrenie pomáha rozvoji solidárneho obchodu na územiach a tvorbe nových pracovných miest.

5. *Uznanie lokálnych doplnkových (solidárnych) mien.*

Vo Francúzsku sa okrem eura dá platiť viac ako 70 miestnymi menami. Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike uznáva tieto doplnkové meny s vlastným menovým a finančným kódom. [Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie, 2015:14-15].

3.4 Inštitúcie podporujúce sociálne a solidárne podnikanie

Vo Francúzsku sa nachádza množstvo inštitúcií podporujúcich a zaoberajúcich sa sociálnou a solidárnou ekonomikou. Medzi najdôležitejšie inštitúcie sa patria *Národná rada Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky* (CNCRES), *Regionálne komory sociálnej a solidárnej ekonomiky* (CRESS) a *Francúzska komora sociálnej a solidárnej ekonomiky*. Medzi ďalších dôležitých aktérov v tejto sfére sa považujú aj ASFONDES (Asociácia nadácií sociálnej ekonomiky), AEES (Asociácia zamestnávateľov sociálnej ekonomiky), AVISE (Hodnotiaca agentúra pre socio-ekonomické iniciatívy), CIDES (Centrum mladých, vedúcich pracovníkov a aktérov sociálnej ekonomiky), Le Labo L'ESS, UDES (Únia zamestnávateľov v sociálnej a solidárnej ekonomike). [Coop FR, 2016].

3.4.1 Národná rada Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky - CNCRES

Národná rada Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky (ďalej len CNCRES) bola založená v júni 2004 na podnet Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky (ďalej len CRESS) s cieľom prezentovať, podporovať, povzbudzovať a obraňovať CRESS. Vypracovávaním spoločných návrhov, stanovísk a zároveň dodržiavaním princípu

subsidiarity, CNCRES podporuje CRESS v jej aktivitách. Činnosti CNCRES môžeme definovať v týchto piatich osiach:

- upevňuje postavenie CRESS na národnej úrovni,
- prispieva k štrukturalizácii sociálnej a solidárnej ekonomiky,
- podporuje štrukturalizáciu CRESS a koordináciu medzi jednotlivými CRESS,
- skúma, propaguje sociálnu a solidárnu ekonomiku,
- podporuje rozvoj sociálnej a solidárnej ekonomiky na celom území Francúzska. [Observatoire national de l'ESS – CNCRES, 2014:10-11].

V rámci tejto podpory vytvorilo CNCRES v rámci spolupráce s CRESS v roku 2008 *Národné observatórium sociálnej a solidárnej ekonomiky*. Od roku 2008 CRESS rovnako prispieva na národnej úrovni akciou s názvom „*Mesiace sociálnej a solidárnej ekonomiky*“. Jedná sa o kampaň z iniciatívy CRESS Province-Alpes-Côte d'Azur, ktorá sa každoročne koná v mesiaci november v hesle: „*sociálna a solidárna ekonomika, ekonomika, ktorá má zmysel*“. [Ibidem:11].

3.4.2 Regionálne komory sociálnej a solidárnej ekonomiky - CRESS

Pod pojmom Regionálne komory sociálnej a solidárnej ekonomiky rozumieme transversálne asociácie, ktoré zoskupujú regionálnych aktérov sociálnej a solidárnej ekonomiky, ako sú asociácie, družstvá, vzájomne spolky, nadácie, odbory zamestnávateľov a rôzne iné siete sociálnej ekonomiky či miestneho rozvoja. Svoju činnosť sústreďujú prevažne do týchto troch hlavných oblastí:

- *štrukturalizácia a reprezentácia sociálnej a solidárnej ekonomiky;*
- *pomoc v rozvoji sociálnych podnikov a sektoru sociálnej a solidárnej ekonomiky;*
- *propagácia sociálnej a solidárnej ekonomiky* (organizuje školenia a informačné prezentácie pre rôzne cieľové skupiny ale aj samotných aktérov sociálnej a solidárnej ekonomiky).

Vo Francúzsku je zriadených 26 Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky (metropolitné aj zámorské). Ako ich spájací článok na národnej úrovni bola zriadená Národná rada Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky (CNCRES). Inštitucionálne uznanie CRESS a CNCRES v zákone o sociálnej a solidárnej ekonomike z roku 2014 významne posilnilo vplyv a uznanie. Považujú sa za dôležitý faktor pre ekonomický a sociálny rozvoj územia, ako aj za privilegovaného partnera pre politikov, hlavne pri navrhovaní a realizovaní spoločných politík. [Observatoire national de l'ESS – CNCRES, 2014:10-11].

3.4.3 Francúzska komora sociálnej a solidárnej ekonomiky

Francúzska komora sociálnej a solidárnej ekonomiky reprezentuje sociálnu a solidárnu ekonomiku pre verejnými orgánmi. Štát uzavrel dohodu s Francúzskou komorou sociálnej a solidárnej ekonomiky. Je založená národnými organizáciami, ktoré reprezentujú rôzne štatutárne formy, ako aj obchodné spoločnosti a reprezentanti z CNCRES. Skladá sa z CNCRES, Coop FR, Asociačného hnutia (Mouvement associatif), Národnej federácie francúzskych vzájomných spolkov (Fédération nationale de la mutualité française), Združenia vzájomných poisťovní (Groupement des entreprises mutuel d'assurance), Francúzskeho centra fondov a nadácií (Centre français des fonds et des fondations) a Mouves - Hnutia sociálnych podnikateľov. [Avisé, 2016].

3.4.4 Sociálna a solidárna ekonomika v rámci verejných teritoriálnych politík

Podľa článku č. 7 zákona o sociálnej a solidárnej ekonomike má región v spolupráci s CRESS vypracovať *Regionálnu stratégiu pre sociálnu a solidárnu ekonomiku*, ktorú môžu zmluvne previazať s departmentami, obcami, verejnými inštitúciami medzi-obecnej spolupráce za účelom naplňovania a rozširovania sociálnej a solidárnej ekonomiky v regiónoch. [LOI n° 2014-856 du 31 juillet 2014].

Podľa článku č. 8 zákona o sociálnej a solidárnej ekonomike má reprezentant štátu v regióne a prezident regionálnej rady zorganizovať aspoň raz za dva roky konferenciu o sociálnej a solidárnej ekonomike. Na tejto konferencii sa zvyčajne zúčastňujú členovia CRESS, lokálni aktéri a zástupcovia územných orgánov. Na konferencii sa diskutuje o smerovaní,

prostriedkoch a výsledkoch miestnych politík pri rozvoji sociálnej a solidárnej ekonomiky. [CNCRES, 2014:8].

Článok 9 zákona o sociálnej a solidárnej ekonomike definuje *Územné strediská hospodárskej spolupráce* (PTCE – Les pôles territoriaux de coopération économique), ktoré tvoria sociálne a solidárne podniky, miestne spoločenstvá, výskumné centrá, vysoké školy a inštitúcie vzdelávania a iné fyzické či právnické osoby zoskupené na určitom území. Ich spoločným cieľom je zavádzanie a napĺňanie regionálnej stratégie, podpora vzájomnej pomoci, kooperácie a partnerstva pre sociálne, ekonomické, technologické inovácie a ich udržateľný rozvoj. [Ibidem:9].

3.5 Financovanie sociálnych podnikov

Sociálne podniky sa pre chod podniku snažia využívať najrozmanitejšie zdroje, ako zdroje z vlastných aktivít (predaj, služby), pomoc od verejných orgánov (priama a nepriama pomoc), dary, členské poplatky, mecénstvo či dobrovoľníctvo. [Centre d'économie sociale – Université de Liege, 2010]. Nasledujúce kapitoly bližšie predstavujú možnosti alternatívneho financovania pre sociálne a solidárne podniky vo Francúzsku.

3.5.1 Európske investičné a štrukturálne fondy

Európske investičné a štrukturálne fondy predstavujú dôležitý zdroj financií pre projekty sociálnej a solidárnej ekonomiky. Národná dohoda o partnerstve navrhuje plány, ako budú využité peniaze z Európskych investičných a štrukturálnych fondov pre obdobie 2014-2020, ktoré sa premietnu do strategických cieľov a investičných priorít. Pre Francúzsko je z týchto fondov vyčlenené viac ako 27 mld. €. Na sociálnu, kohéznu a teritoriálnu politiku je vyčlenené 15,5 mld. € (so zásahom Európskeho fondu pre regionálny rozvoj a Európskeho sociálneho fondu). Suma 11,4 mld. € je určená pre rozvoj vidieka (cez Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka) a 588 mil. € bude plynúť na projekty z Európskeho rybárskeho a námorného fondu. [Avise, 2016].

3.5.2 Územné orgány

Sociálne a solidárne podnikanie vo Francúzsku nachádza oporu aj na regionálnej, departmentálnej a komunálnej úrovni. Po poslednej teritoriálnej reforme NOTRe (Nouvelle Organisation Territoriale de la République) stratil department určité právomoci, no sociálne aktivity zostali naďalej v jeho kompetencii. Naopak si po reforme prilepšili regióny, ktorým sa zvýšili právomoci v oblasti prerozdelenia európskych fondov a zavedenia sociálnej a solidárnej politiky do plánu ekonomického rastu regiónu. Rola obcí a spoločenstva obcí spočíva najmä v úlohe animátora. Ich úlohou je pomáhať pri zavádzaní konkrétnych politík do praxe. [Le Labo, 2015].

125 územných orgánov sa združuje v *Sieti teritoriálnych spoločenstiev pre solidárnu ekonomiku* (Réseau des collectivités Territoriales pour une Economie Solidaire). Jej prínos spočíva vo vydávaní zoznamu všetkých aktérov, ktorí sú zapojení do podpory a financovania sociálnych a solidárnych podnikov. Podpora sociálnych a solidárnych podnikov môže mať dve podoby: priamou pomocou – dotáciou, alebo vyhlásením výzvy na projekty, verejnými zákazkami - verejnoprávny trh, zmluvy o partnerstve, splnomocnenie sociálnemu podniku vykonávať verejnú službu. [Ibidem].

3.5.3 Pôžičky

Financovanie a podpora sociálnych a solidárnych podnikov môže byť podporované aj pôžičkami. Pôžičky na národnej úrovni poskytuje „etická banka“ **La Nef**. Jedná sa o finančné družstvo, ktoré poskytuje pôžičky pre dlhodobý a stredný horizont v hodnote minimálne 10 tis. € pre aktivity so sociálnym, ekologickým alebo kultúrnym prospechom. [La Nef – finance éthique, 2016]. Ďalším významnou inštitúciou na národnej úrovni je **Réseau Entreprendre** s národným programom „*Podnikať inak*“, v ktorom poskytuje pôžičky od 15 do 50 tis. € pre sociálne projekty (sociálny, spoločenský alebo environmentálny účel s limitovaným ziskom). [Réseau Entreprendre, 2016].

Na regionálnej úrovni pôžičky poskytujú **Caisse solidaire - Nord Pas-de-Calais** určené pre regionálne projekty so sociálnym, environmentálnym alebo kultúrnym prospechom) a **Clefe**. [Agence France Entrepreneur, 2016].

3.5.4 Platformy „crowdfundingu“

Jedná sa o spôsob financovania menšími čiastkami získaného od väčšieho počtu subjektov. Takýmto spôsobom sa dajú podporiť inovatívne a kreatívne projekty so sociálnym a spoločenským účelom. Na národnej úrovni existujú platformy ako **Babyloan, Blue Bees, My money help**. [Agence France Entrepreneur, 2016].

3.5.5 Záruky

Garančný fond pre sociálne podniky od **France Active** poskytuje až 50 % záruku na pôžičky od 5 do 100 tis. €, ale tiež aj možnosť samotnej pôžičky. Jeho úlohou je podporovať osoby a regióny pri tvorbe nových pracovných miest. Na území Francúzska existuje 41 štruktúr nazývaných *Regionálne fondy*. Samotné France Active je podporované Caisse des Dépôts, štátom, miestnymi spoločenstvami a Európskym sociálnym fondom. [France Active – Financeur solidaire pour l'emploi, 2016].

3.5.6 Dotácie

Významný podporovateľ v oblasti dotácií pre sociálne a solidárne podniky je **Nadácia Macif**, ktorá podporuje sociálne inovatívne projekty na bývanie, zdravie, finančnú solidaritu a sociálne začlenenie. **Nadácia Auchan** podporuje zase asociácie s projektmi zamerané na mladých a sociálne začlenenie. [Agence France Entrepreneur, 2016].

3.5.7 Súťaže

Od roku 2015 organizuje sieť 26 CRESS a CNCRES národnú súťaž o „**Cenu sociálnej a solidárnej ekonomiky**“ pre podniky, ktoré majú „odvahu“. Cieľom je zviditeľniť a podporiť činnosť sociálnych podnikov v regiónoch. Podniky mohli súťažiť na základe vypracovania projektov v týchto 4 kategóriách: *Udržateľná ekonomická výkonnosť, Miestny vplyv, Sociálne inovácie, Čin roka*. Víťazi môžu získať finančnú pomoc vo výške 10 tis. €, video prezentáciu a spoluprácu s CRESS a CNCRES. [Le mois social et solidaire, l'économie qui a du sens, 2016].

3.5.8 „Kapitálové účasti“

Sociálne a solidárne podniky môžu získať podporu v rámci „kapitálových účastí“. Na národnej úrovni je za významného „solidárneho investora“ označovaná spoločnosť **Garrigue**, ktorá vkladá peniaze svojich akcionárov do vlastných fondov podniku na dobu minimálne 5 až 7 rokov. Jedná sa o kapitálovú účasť maximálne 30 % v minimálnej sume 20 tis. €. [Garrigue – Investisseur solidaire, 2016].

Na regionálnej úrovni je populárny klub investorov **CIGALES** (*Club d'Investisseurs pour une Gestion Alternative et Locale de l'Epargne Solidaire*). Jeho úlohou je poskytnúť nielen kapitálovú pomoc v prvých rokoch existencie podniku, ale aj pomoc ľudskú a administratívnu pri vypracovávaní rôznych projektov. [Cigales, 2016].

4 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETRENIA

V praktickej časti diplomovej práce sme sa snažili pomocou dotazníka a zozbierať praktické názory a pohľady samotných subjektov sociálneho podnikania - sociálnych podnikov (v Českej republike a vo Francúzsku) s ich subjektívnym prístupom k daným oblastiam či už ich fungovania, právnej formy, zamestnávania marginalizovaných skupín, legislatívneho zakotvenia, resp. nezakotvenia a iné. Získané výsledky a odpovede považujeme za čiastkový výskum a porovnáme ich vzájomne medzi krajinami, ale aj s dátami získanými väčšími výskumnými spoločnosťami na národných úrovniach, ktoré sú predsa vďaka kvantite odpovedí objektívnejšie.

4.1 Metodologický výskum

Výskumná časť praktickej časti bola realizovaná formou online dotazníka v českom a vo francúzskom jazyku, ktorý bol rozosielaný sociálnym podnikom v Čechách a vo Francúzsku. Prvé kolo rozosielenia dotazníkov prebehlo v januári 2016 do 110 sociálnych podnikov v Českej republike a vo Francúzsku. Výber podnikov bol pre objektívnosť odpovedí náhodný. V Českej republike sme sa pridržali neoficiálneho Adresára sociálnych podnikov na stránkach Českého sociálneho podnikania, v ktorom je aktuálne zaregistrovaných 224 sociálnych podnikov. Vo Francúzsku boli zdrojmi adresárov sociálnych podnikov Regionálne komory sociálnej a solidárnej ekonomiky a takisto kontakty získané počas stáže Erasmus + vo francúzskom meste Rennes. Druhé kolo rozosielenia dotazníkov prebehlo v marci 2016 do všetkých podnikov, ktoré nám v prvom kole neposkytli ich odpoveď. Často krát nám prišla odpoveď (najmä z Francúzska) ako si veľmi vážia našu prácu a ďakujú za dotazník, ktorý v zapätí nevyplnili.

Online dotazník obsahoval pre české sociálne podniky 14 otázok, z toho 4 otázky boli otvorené (týkali sa dôvodu výberu právnej formy a prípadne prijatej legislatívy) a ostatné s možnosťou výbere jednej alebo viacerých odpovedí. Dotazník pre francúzske sociálne podniky bol z väčšej časti totožný s dotazníkom pre české sociálne podniky. Keďže sa Francúzsko vďaka prijatému zákonu o sociálnej a solidárnej ekonomike z 31. júla 2014 líši od českej republiky, pridali sme dve otvorené otázky ohľadom legislatívy navyše. Dotazník tak

obsahoval 16 otázok, z toho 6 otvorených a ostatné s výberom jednej alebo viacerých odpovedí.

Návratnosť dotazníka od českých sociálnych podnikov predstavovala 30 %. Na dotazník odpovedalo 33 zo 110 opýtaných sociálnych podnikov v Českej republike čo predstavuje necelých 15 % z neoficiálneho Adresára sociálnych podnikov v ČR. Návratnosť dotazníka od francúzskych sociálnych podnikov predstavovala 18,1 %. Na dotazník odpovedalo 20 zo 110 opýtaných sociálnych a solidárnych podnikov vo Francúzsku. Návratnosť dotazníku vzhľadom na jeho návratnosť považujeme za čiastkový výskum.

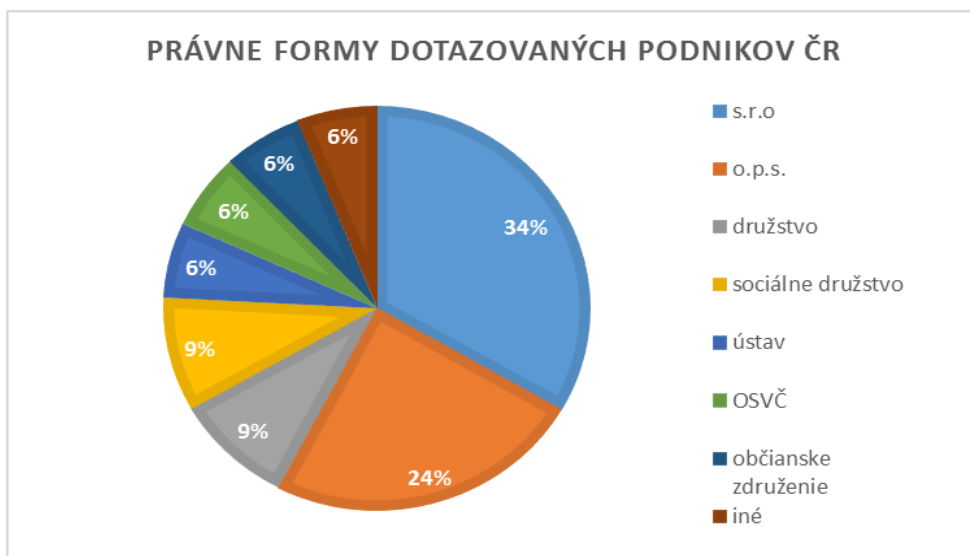
4.2 Vyhodnotenie dotazníkového šetrenia

Vyhodnotenie dotazníka v praktickej časti diplomovej a spracovanie dát bolo spracované sčasti ručne, s časti automaticky pomocou online dotazníkového šetrenia. Odpovede s jednou alebo viac možnosťami boli vygenerované do grafov. Otvorené odpovede boli sumarizované do globálnejších celkov.

Právne formy podnikov

V Českej republike najčastejšie na dotazník odpovedali sociálne podniky s právnou formou s.r.o. (34 %), o.p.s. (24 %), družstvá (9%) a sociálne družstvá (9 %). So 6 % nasledovali ústavy, OSVČ a občianske združenia iné (odpovedala jedna záujmová spoločnosť a súkromná osoba, dobrovoľník – prevádzkovateľ a vlastník internetovej stránky).

Graf 1: Právne formy dotazovaných sociálnych podnikov v ČR

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

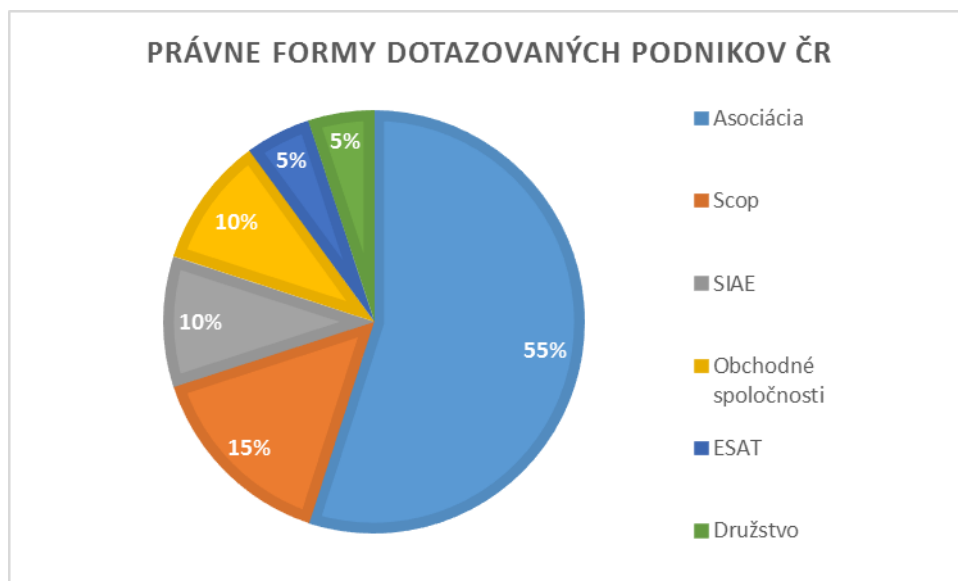
Vo Francúzsku najčastejšie na dotazník odpovedali podniky s právnou formou asociácie (55 %), SCOP⁷ (15 %), SIAE⁸ (10 %), obchodné spoločnosti (s.r.o., a.s.) a s vyše 5 % družstvá a ESAT⁹.

⁷ **Société coopérative et participative** – (Družstevná a participatívna spoločnosť) je forma podniku, v ktorom je rozhodovanie založené na princípe 1 osoba= 1 hlas.

⁸ **Structures d'Insertion par l'Activité Economique** – jedná sa o zoskupenie štruktúr snažiacich sa o začlenenie pomocou hospodárskej aktivity. Zahŕňajú Association intermédiaire (Sprostredkovateľská asociácia), Entreprises d'insertion (Začleňovacie podniky), L'atelier et chantier d'insertion (Začleňovacie ateliéri a pracoviská) a iné.

⁹ **Etablissement et service d'aide par le travail** – jedná sa o zdravotno-sociálne zariadenia (na spôsob chránenej dielne) určené najmä zdravotne postihnutým osobám s cieľom ich sociálneho začlenenia do spoločnosti.

Graf 2: Právne formy dotazovaných sociálnych podnikov vo FR

Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

Na otázku právnej normy nadväzuje otázka prečo si opýtaní vybrali práve ich právnu formu. Najčastejšie odpovede sme sa snažili zgeneralizovať do nasledujúcej tabuľky.

Tabuľka 12: Dôvod vybranej právnej formy sociálneho podniku v ČR

Dôvod vybranej právnej formy	Počet odpovedí
Vôľa byť „normálnym“ podnikom (prevažne s.r.o.)	8
Najbližšie k myšlienkam SP (prevažne sociálne družstvo)	5
Priehľadnosť, dôveryhodnosť verejnosti (prevažne o.p.s.)	5
Zakladateľom je NNO	4

Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

Medzi ostatné dôvody patrili: *jednoduché založenie, skúsenosti s podnikania s právnou formou, možnosť žiadať o granty, možnosť venovať sa ľuďom so zdravotným postihnutím.*

Odpovede francúzskych sociálnych podnikov na otázku, prečo si vybrali danú právnu formu boli rozmanitejšie. Najčastejšie odpovede sme sformulovali do nasledujúcej tabuľky.

Tabuľka 13: Dôvod vybranej právnej formy sociálneho podniku vo FR

Dôvod vybranej právnej formy	Počet odpovedí
Najbližšie k myšlienkam SP (prevažne družstvá, asociácie)	7
Neziskovosť a dobrovoľníctvo (prevažne asociácie)	5
Daňové výhody, subvencie (prevažne asociácie)	5
Najlepšia možnosť podnikat' (prevažne s.r.o.)	2

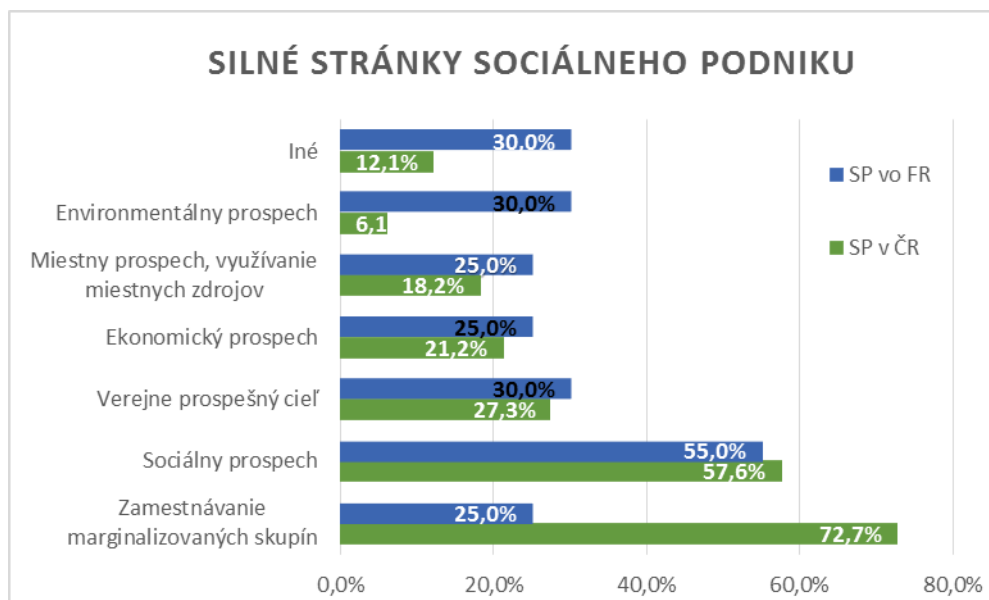
Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

Medzi ostatné dôvody patrili: *tradícia (asociácie), pri pomáhaní zdravotne postihnutým osobám v 80. rokoch 20. storočia jediná možnosť založiť danú právnu formu, jednoduché založenie, spolupráca (družstvá).*

Silné stránky sociálnych podnikov

Pre sociálny podnik je charakteristické smerovanie a napĺňanie určitého „poslania“ či už verejne prospešného cieľa, sociálneho, ekonomického, environmentálneho, tzv. trojitého cieľa. V dotazníku sme sa preto opýtali sociálnych podnikov, v ktorej oblasti považujú prínos svojho podnikania za najväčší.

Graf 3: Silné stránky sociálnych podnikov v ČR a FR

Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

Z dotazníku vyplýva, že za najsilnejšiu stránku opýtaných sociálnych podnikov v ČR patrí zamestnávanie marginalizovaných skupín (72,7 %). Pod pojmom *iné* zahrňujeme odpovede, ktorých prospech čiastkovo zasahuje do každej možnosti v závislosti na potrebách zákazníka a samotného sociálneho podniku alebo sa kvôli rôznym faktorom neustále mení.

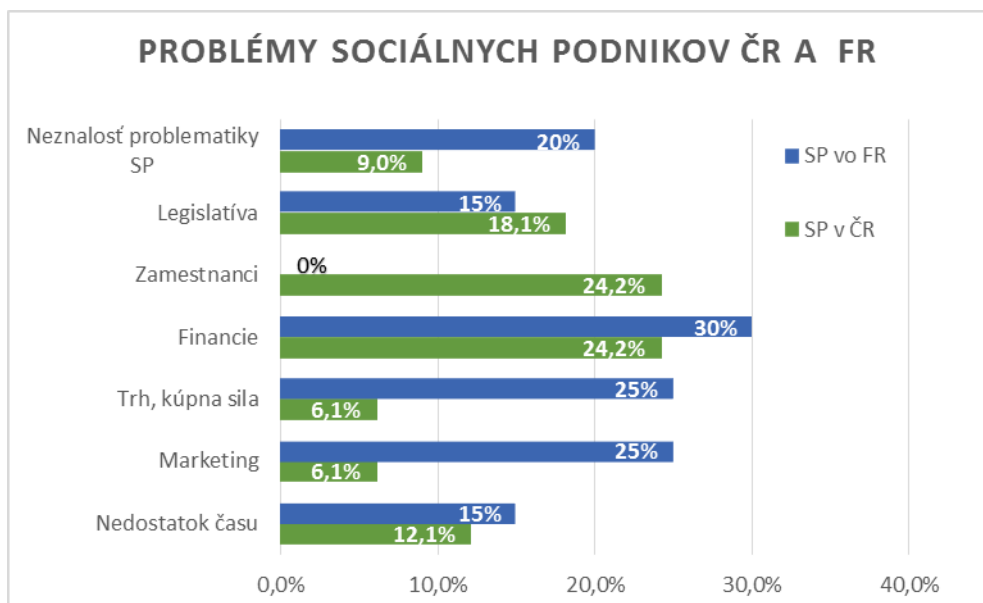
Z odpovedí získaných od francúzskych sociálnych podnikov je zrejmé, že najviac podnikov určilo za svoju silnú stránku sociálny prospech (55 %). Medzi odpoveďami *iné* boli bližšie špecifikované: *kultúrny rozvoj, zdravie, vzdelávanie*.

V tejto časti porovnania by stálo za zmienku stálo spomenúť rozdielnosť oblastí činností sociálnych podnikov v ČR a vo FR. Sociálne podniky v ČR sa podľa Vyhodnotenia dotazníkového šetrenia sociálnych podnikov v ČR (2015) zameriavajú na záhradnícke služby (24 %), predaj (18 %) a pohostinstvom, ubytovaním a potravinárskou výrobou (15 %). Aktivity sociálnych podnikov vo FR sú reprezentované najmä športom a trávením voľného času (16 %), sociálnymi službami (15 %), umením a divadlom (10 %), finančnými a poisťovacími aktivitami (9,8 %).

Problémy sociálnych podnikov

Výsledok odpovedí na otázku s výberom viacerých možností o možných problémoch, s ktorými sa vysporiadávajú sociálne podniky v ČR a vo FR môžeme pozorovať v nasledujúcom grafe.

Graf 4: Najčastejšie problémy sociálnych podnikov v ČR a FR

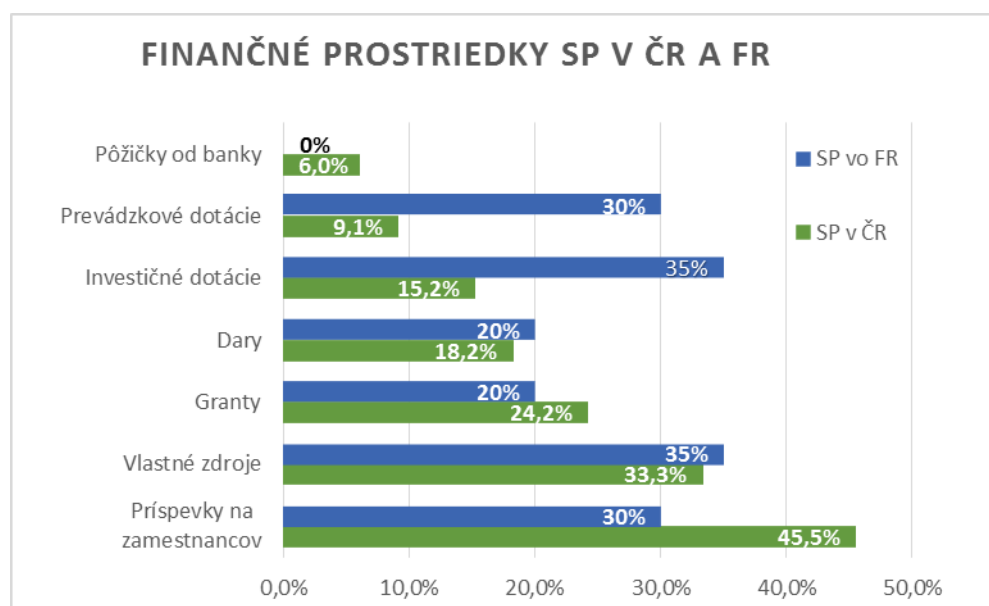
Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

24,2% sociálnych podnikov z ČR, ktoré nám v dotazníku odpovedali, považujú financie a zamestnancov (amaterizmus, nedostatok zamestnancov) za najčastejšie problémy vo svojom fungovaní. Ako problém upresnili v určitých prípadoch nutnosť zamestnať dve osoby naraz, napr. na polovičný úväzok – zdravotne znevýhodnenú a neznevýhodnenú osobu. Za nimi nasleduje nedostatočné ukotvenie v legislatíve (18,1 %) spojené so slabým záujmom verejnej správy o tretí sektor. Sociálne podniky z FR zase podľa odpovedí najviac trápí problém s financovaním (30 %), trhom a kúpnu silou (25 %) a marketingom (25 %).

Finančné prostriedky sociálnych podnikov

Ako je spomínané v kapitolách 2. a 3., sociálne podniky na svoj rozvoj a udržateľnosť využívajú pestrú škálu možností financovania. Opýtali sme sa preto, akými finančnými prostriedkami najčastejšie disponujú.

Graf 5: Finančné prostriedky sociálnych podnikov v ČR a FR

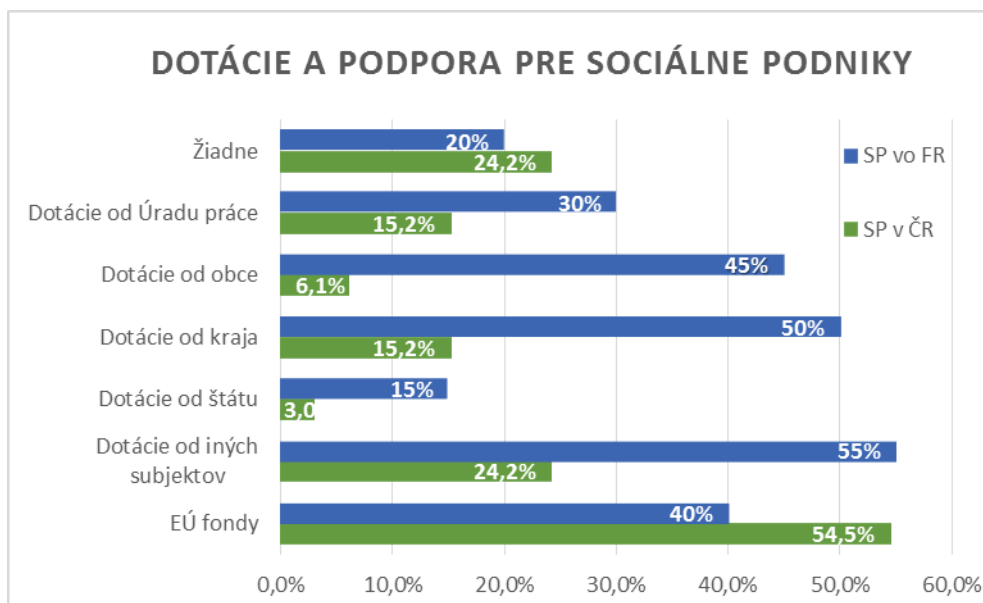
Zdroj: *vlastné spracovanie autora.*

Z dotazníka vyplýva, že sociálne podniky v ČR navyše disponujú z príspevkov na zamestnancov (45,5 %) a vlastnými zdrojmi (33,3 %). Za nimi nasledujú granty (24,2 %) a dary (18,2 %). Odpovede od sociálnych podnikov z FR využívajú takisto príspevky na zamestnancov (30 %), ale prevažujú investičné dotácie a vlastné zdroje (35 %), za ktorými nasledujú prevádzkové dotácie (30 %).

Dotácie sociálnych podnikov

Sociálne podniky pri naplňaní sociálneho, ekonomického, environmentálneho či verejne prospešného cieľa často potrebujú pomoc či už na začiatku podnikania, ako aj pri jeho ďalšom fungovaní. Nasledujúci graf preto ukazuje odpovede na otázku, odkiaľ najčastejšie pochádzajú podpory a dotácie pre sociálne podniky.

Graf 6: Dotácie a podpora pre sociálne podniky v ČR a FR

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Už na prvý pohľad z dotazníku vyplýva, že francúzske sociálne podniky percentuálne prevyšujú české sociálne podniky v oblasti získaných dotácií a podpory. V ČR sociálne podniky využívajú najmä EÚ fondy (54,5 %) a dotácie od iných subjektov (24,2 %). Za iné subjekty boli v odpovediach špecifikované *Nadačný fond Dalkia* a *Nadačný fond ČSOB*. 24,2 % opýtaných sociálnych podnikov funguje bez podpory.

Z odpovedí sociálnych podnikov z FR je jasné, že najviac dotácií poberajú od iných subjektov (55%), presnejšie od departmentu (teritoriálna jednotka podobná okresu). Za nimi nasledujú dotácie od kraja (50 %), obce (45%), EÚ fondov (40 %) a Úradu práce (30 %). 20 % sociálnych podnikov vo FR funguje bez akejkoľvek dotácie. Aj na tejto malej vzorke môžeme pozorovať verejnú podporu voči sociálnej a solidárnej ekonomike vo FR.

Zisk sociálneho podniku

Sociálny podnik nie je podnikom, ktorému ide primárne o zisk. Zisk v tomto slova zmysle chápeme ako „prebytok“ či „dobré hospodárenie“, ktoré vedie k napĺňaniu cieľov sociálneho podniku a jeho ďalšieho rozvoja. Na otázku, či za posledný rok sociálny podnik vykazuje zisk alebo nie odpovedali sociálne podniky v ČR a FR nasledovne.

Tabuľka 14: Zisk sociálnych podnikov v ČR a FR

Zisk za posledný rok	Sociálny podnik v ČR	Sociálny podnik vo FR
ÁNO	70 %	65 %
NIE	24 %	30 %

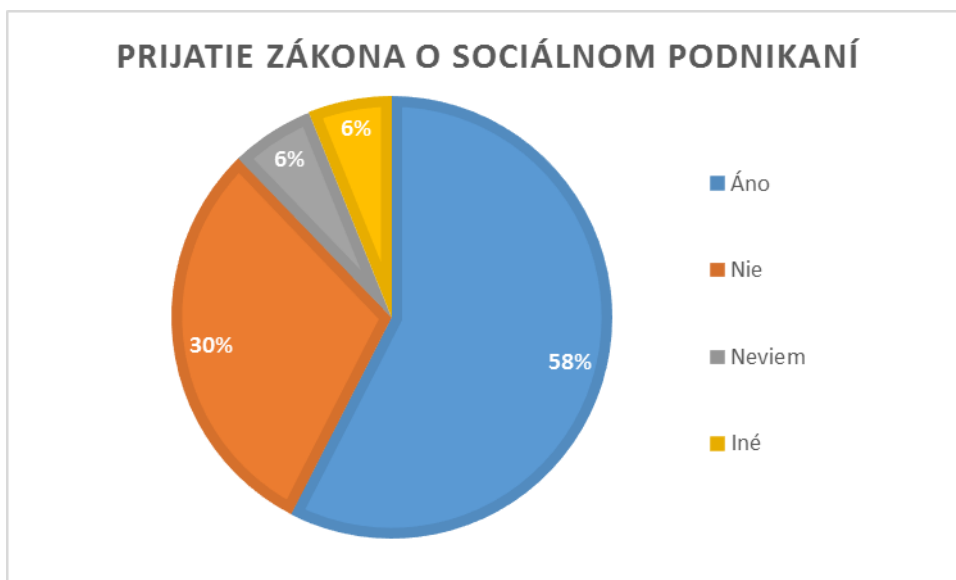
Zdroj: vlastné spracovanie autora.

70 % opýtaných sociálnych podnikov v ČR a 65 % vo FR vykazuje za posledný rok ziskovosť. 24 % českých a 30 % opýtaných francúzskych podnikov odpovedalo na otázku ziskovosti záporne. 6% z opýtaných sociálnych podnikov v ČR *nevie* ako je na tom zo ziskom. Jeden sociálny podnik z FR z dotazníku zatiaľ ešte zisk neprodukuje, ale verí, že do budúcnosti sa mu to podarí.

Legislatíva o sociálnom podnikaní v ČR

V tejto časti dotazníku sa otázky v českom dotazníku odlišovali od toho francúzskeho z dôvodu iného, resp. neexistujúceho legislatívneho prostredia. Sociálnym podnikom v ČR bola položená otázka, či by prijali, resp. či je nutné zaviesť zákon o sociálnej ekonomike. Výsledok ukazuje nasledujúci graf.

Graf 7: Názor na prijatie zákona o sociálnom podnikaní

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Podľa odpovedí z dotazníku by 58 % sociálnych podnikov v ČR prijalo zákon o sociálnom podnikaní. 30 % vyjadrilo nevôľu a 6 % sa nevedelo vyjadriť.

Na otázku, s akou legislatívou sa dostávajú sociálne podniky v ČR do kontaktu najčastejšie po zgeneralizovaní vzišli tieto odpovede: *zákon o zamestnanosti, daňové zákony, hygienické normy, živnostenský zákon, občiansky zákonník, zákon o obchodných korporáciách a normy týkajúce sa zamestnávania zdravotne postihnutých osôb.*

Zmena a podpora zo strany štátu a verejných orgánov

Ďalšia otázka v dotazníku sa týkala sociálnych podnikov o zmeny resp. podpory, ktorú by uvítali zo strany štátu a verejných orgánov. Odpovede sme zovšeobecnilí do nasledujúcej tabuľky:

Tabuľka 15: *Uvítaná zmena a podpora zo strany štátu a verejných orgánov v ČR*

Uvítaná zmena	Počet podnikov
Jasná definícia sociálneho podnikania	8
Lepšia finančná podpora	8
Daňové zvýhodnenia	7
Zmeny v zadávaní verejných zákaziek	6
Osveta a propagácia SP	6

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

Podľa odpovedí z dotazníka by českí sociálni podnikatelia prijali jasné a presné vymedzenie sociálneho podnikania a lepšiu finančnú podporu zo strany štátu a verejných orgánov. Ako dôvod finančnej podpory jeden sa sociálny podnik vyjadril: „*aj dobrovoľníctvo niečo stojí*“. Dvaja respondenti by prijali aj pomoc vo forme diskkrétnej poradenskej pomoci pre začínajúcich sociálnych podnikateľov vo forme helpdesku alebo FAQ-u, kde by mohli zasielať svoje problémy z oblasti legislatívy, daní a iné.

Zlepšenie situácie pre sociálne podniky po prijatí zákona vo FR

Ako je rozoberané v kapitole 3., Francúzsko prijalo 31. júla 2014 zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike. Nasledujúce otázky sme preto prispôbili tomuto faktu. Opýtali sme sa sociálnych podnikov vo FR, či a aké zmeny alebo zlepšenie cítia po prijatí zákona o sociálnej a solidárnej ekonomike. Odpovede sme zovšeobecnilí do nasledujúcej tabuľky.

Čo by ste chceli na tomto zákone zmeniť?

Ďalšia otázka pre francúzske sociálne podniky sa týka prípadnej zmeny v zákone, ktorú by si priali sociálne podniky. Traja odpovedajúci by nechceli na zákone meniť nič. Ďalšie odpovede boli nasledovné: *lepšia stabilizácia financií, viac podpory na miestnej a národnej úrovni, väčšie povinné rezervy v asociáciách, lepšie garancie kapitálu väčšia pružnosť, lepšie definovať sociálne podniky, viac prepracovať štruktúry ESAT, jasnejšie definovanie „verejného záujmu“ a „kolektívneho záujmu“, odstrániť diery v zákone.*

Zmeny, podpory, ktoré by sociálne podniky prijali od štátu a verejných orgánov vo FR

Aj keď francúzske sociálne a solidárne podniky majú väčšiu výhodu v podobe legislatívneho ukotvenia, neznamená to, že by na situácii nechceli nič zmeniť. Výsledky dotazníku sú zgeneralizované v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 16: Uvítaná zmena a podpora zo strany štátu a verejných orgánov vo FR

Uvítaná zmena	Počet SP
Viac subvencií	6
Privilégium vo verejných zákazkách	3
Väčšia podpora verejnosti	3
Podpora v administratívnej a právnej oblasti	2
Žiadna zmena	2

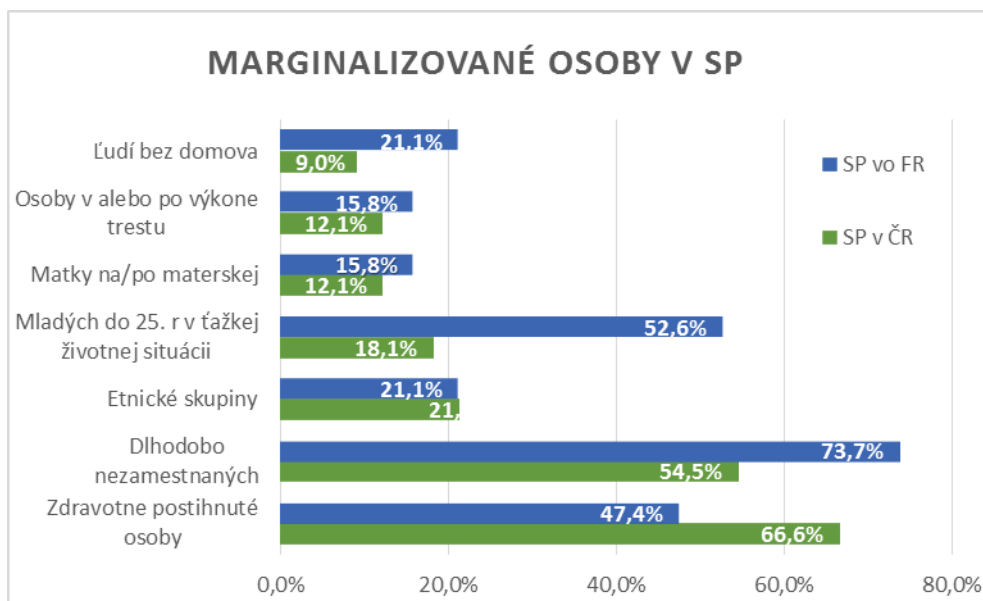
Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

Ďalšie odpovede z dotazníka poukazujú na vytvorenie jedinečnej právnej formy sociálneho podniku, zavedenie špeciálnych zmlúv pre integráciu osôb skrz obchodné spoločnosti, zavedenie investičných fondov pre start-up-y v oblasti sociálnej a solidárnej ekonomiky, či dlhšie časové obdobie na čerpanie dotácií.

Zamestnávanie marginalizovaných skupín

Marginalizované skupiny uchádzačov o zamestnanie sú skupiny ľudí, ktoré sa veľmi ťažko presadzujú a umiestňujú na trhu práce. Sociálne podniky prispievajú do spoločnosti tým, že umožňujú týmto skupinám pracovať a tak ich sociálne integrovať do spoločnosti v takejto pre nich ťažkej životnej situácii. Nasledujúci graf znázorňuje typy marginalizovaných osôb, ktoré zamestnávajú opýtané sociálne podniky v ČR a vo FR.

Graf 8: *Marginalizované osoby zamestnávané sociálnymi podnikmi v ČR a FR*

Zdroj: vlastné spracovanie autora.

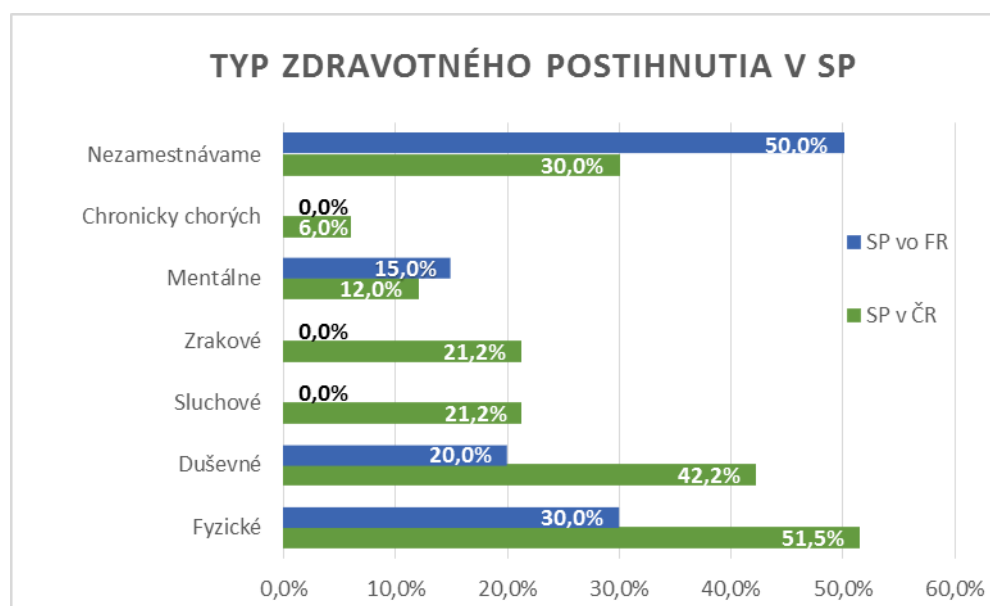
Z grafu môžeme vyčítať, že opýtané sociálne podniky v ČR zamestnávajú najviac osoby zdravotne postihnuté (66,6 %). Za nimi tesne nasledujú dlhodobo nezamestnaní (54,5 %), a väčším odstupom ostatné typy: etnické skupiny (21,1 %), mladí do 25 r. v ťažkej životnej situácii (18,1 %), matky na/po materskej a osoby v alebo po výkone trestu (12,1 %) a ľudí bez domova (9 %).

Sociálne podniky z FR, ktoré nám poskytli odpoveď naopak zamestnávajú vo väčšine dlhodobo nezamestnaných (73,7 %) a mladých do 25 r. v ťažkej životnej situácii (52,6 %). Zamestnávanie zdravotne postihnutých je až na treťom mieste s 47,4 %. Nasleduje zamestnávanie ľudí bez domova a etnických skupín (21,2 %) a matky na/po materskej a osoby v alebo po výkone trestu (15,8 %).

Typ zdravotného postihnutia pri zamestnávaní zdravotne postihnutých

Nasledujúca otázka mala za úlohu bližšie určiť typ zdravotného postihnutia. Z opýtaných sociálnych podnikov 30 % z českých a 50 % nezamestnávajú osoby so zdravotným postihnutím. Ostatné rozdelenie približuje nasledujúci graf.

Graf 9: Typ zdravotného postihnutia pri zamestnávaní zdravotne postihnutých v ČR a FR

Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

Najviac (51,5 %) podnikov z ČR odpovedalo, že zamestnáva osoby s fyzickým postihnutím. Hneď za ním nasleduje zamestnávanie osôb s duševným postihnutím (42,2 %). S 21,5 % nasleduje zamestnávanie osôb so zrakovými a sluchovými poruchami. Skupinu postihnutí završujú mentálne postihnutí (12 %) a chronicky chorí (6 %).

Z odpovedí od francúzskych sociálnych podnikov si na prvý pohľad môžeme všimnúť nízku percentuálnu účasť na vybraných odpovediach. Najviac znevýhodnených zamestnaných predstavovalo fyzicky (30 %), duševne (20 %) a mentálne (15 %) postihnutých. Výber možností zrakovo, sluchovo postihnutých a chronicky chorých nevyhovoval ani jednému z 20 odpovedajúcich francúzskych sociálnych podnikov.

Pokračovanie v sociálnom podnikaní

Nasledujúca tabuľka ukazuje odpovede na otázku, či by sociálne podniky pokračovali vo svojej činnosti aj bez podpory a subvencií.

Tabuľka 17: Názor na pokračovanie v SP bez podpory a subvencií v ČR a FR

Odpoveď	Sociálny podnik v ČR	Sociálny podnik vo FR
ÁNO	67 %	80 %
NIE	18 %	10 %
NEVIEM	15 %	10 %

Zdroj: vlastné spracovanie autorom.

67 % českých a 80 % francúzskych sociálnych podnikov by pokračovalo v podnikaní aj bez možnosti zažiadať a dostať určitý typ podpory či dotácie. Záporne sa vyjadrilo 18 % českých a 10 % francúzskych sociálnych podnikov, odpoveď *neviem* označilo 15 % českých a 10 % francúzskych sociálnych podnikov.

4.3 Diskusia a zhodnotenie

Sociálna ekonomika a sociálne podnikanie patria do dynamicky rozvíjajúcich sa sfér v EÚ ale aj v ČR. V štúdiách o sociálnom podnikaní v EÚ sa uvádza, že sociálne podniky zamestnávajú viac ako 14 mil. zamestnancov, čo predstavuje 6,5 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva EÚ. Len samotné Francúzsko hlási 2,38 mil. zamestnancov v sociálnej a solidárnej ekonomike. Sociálne podnikanie sa stalo kľúčovým prvkom európskeho sociálneho modelu a je mu prikladaná dôležitá váha pre úspech Stratégie 2020. Od roku 2011 je sociálne podnikanie podporované intenzívnejšie Európskou komisiou aj vďaka *Iniciatíve o sociálnom podnikaní*, ktorej úlohou je zlepšiť prístupy k financovaniu, viditeľnosti aj právnomu prostrediu sociálnych podnikov.

Sociálne podniky, ako to už bolo mnohokrát spomenuté, sa snažia svojou účasťou na trhu riešiť sociálne, ekonomické či environmentálne ciele v prospech spoločnosti. Vo všeobecnosti sa dá konštatovať, že sociálna ekonomika je vnímaná ako jeden z mechanizmov v boji proti nezamestnanosti, chudobe, sociálnej exklúzii a nerovnosti. Dá sa dedukovať, že sociálne podniky predstavujú pre štát a spoločnosť určitú pridanú hodnotu.

História a začiatky sociálnych podnikov sa vo FR a ČR nevyvíjali paralelne. Francúzsko, ktoré položilo základy definície sociálnej a solidárnej ekonomiky datuje prvé štruktúry (cechy, bratstvá, združenia a spolky) sociálnej a solidárnej ekonomiky až do stredoveku. Za oficiálne prijatie termínu sociálnej a solidárnej ekonomiky došlo v 80. rokoch 20. st. práve vo Francúzsku, kedy bola spísaná Charta sociálnej ekonomiky. História českej sociálnej ekonomiky je poznačená bohatými spolkovými a družstevnými tradíciami. Sporiteľne, úverové družstvá či robotnícke spotrebné a výrobné spolky sa dajú považovať za prvé štruktúry sociálnej ekonomiky v ČR. V ČR sa sociálna ekonomika začína naplno rozvíjať až po roku 1989, kedy sa tretí sektor v ČR musel vďaka bývalému režimu naučiť fungovať

prakticky od začiatku. Významnou udalosťou bola aj konferencia v Prahe v roku 2002, kedy sa ČR zaradila ako prvá medzi zeme strednej a východnej Európy, v ktorých sa konala medzinárodná konferencia o sociálnej ekonomike.

Na prvý pohľad je vnímaný rozdiel v pomenovaní sociálnej (ČR) a sociálna a solidárna ekonomiky (FR). V sociálnej ekonomike ide prevažne o trojitý prospech (ekonomický, sociálny a environmentálny) pre spoločnosť. Francúzi ponechávajú aj pojem solidárnej ekonomiky, ktorá je do istej miery totožná so sociálnou ekonomikou, avšak obsahuje odlišné praktiky, ako napr. *spravodlivý obchod, etické financovanie, mikropôžičky, solidárny turizmus, udržateľné poľnohospodárstvo, výmena informácií, správa štvrtí a iné*.

Porovnanie sociálnych podnikov z pohľadu právnych foriem

Porovnanie oboch systémov z pohľadu právnych foriem podnikov nie je z časti dokázateľné. Za „štyri“ tradičné formy sociálnych podnikov považuje EÚ asociácie, družstvá, vzájomné spolky a nadácie. Vo FR sa nachádza približne 166 tisíc sociálnych a solidárnych podnikov, ktoré okrem týchto štyroch spomenutých môžu mať aj právnu formu obchodnej spoločnosti (pri splnení určitých podmienok). V ČR nie je legislatívne vymedzená právna forma sociálneho podniku, preto sa všeobecne hovorí o zástupcoch z tretieho, neziskového či občianskeho sektoru, ale aj družstvách a obchodných spoločnostiach. V ČR neexistuje ani oficiálna databáza sociálnych podnikov, len neoficiálny, dobrovoľný adresár, ktorý registruje 224 sociálnych podnikov v ČR. Problém pri porovnávaní právnych foriem sociálnych podnikov by mohol nastať aj vďaka rozdielnosti, resp. odlišnosti určitých právnych štruktúr (napr. družstiev) oboch krajín.

V ČR je prevládajúcou formou sociálneho podniku obchodná spoločnosť s.r.o (48 %), na rozdiel od FR, kde prevládajú asociácie (78 %). Družstevný sektor vo FR je takisto viac rozvinutý, s počtom 8 016 družstiev (2011) a tak prevyšuje ČR s počtom 1 413 (2014). Faktom zostáva, že najviac odpovedí z dotazníku z FR predstavovali asociácie a z ČR s.r.o.

Odpovede o dôvode výberu právnej formy sa takisto medzi krajinami líšili. Francúzske sociálne podniky udali za najčastejšie dôvody myšlienky sociálneho podnikania, ktoré sú spájané s danými štruktúrami (prevažne išlo o asociácie a družstvá) a možnosť dobrovoľníctva a neziskovosti (u asociácií). České sociálne podniky chcú byť podľa odpovedí

z dotazníka *normálnym* podnikom, čo znamená, že preferujú formy obchodných spoločností, aj keď majú na výber sociálne družstvo či iné.

Porovnanie sociálnych podnikov z pohľadu ich silných stránok

Rozdiely medzi sociálnymi podnikmi vo FR a ČR existujú aj v porovnaní ich silných stránok. Zatiaľ čo české sociálne podniky jednoznačne označili zamestnávanie marginalizovaných skupín (72,2 %), francúzske odpovede sú percentuálne viac vyrovnanéjšie. Najviac odpovedí (55 %) označilo za silnú stránku sociálny prospech. Príčinou rozdielnosti môže byť podpora a väčšia tradícia v oblasti sociálnej ekonomiky. Kým francúzske sociálne podniky sú legislatívne zadefinované a majú na výber z väčšej škály podpory už len samotného verejného sektoru, české sociálne podniky profitujú z podpory, ktorá im je pridelená na základe zamestnávania osôb len so zdravotným postihnutím.

V tejto časti stojí za porovnanie aj rôznorodosť aktivít, ktorými sa uberajú sociálne podniky v ČR a FR. Kým v ČR prevažujú záhradnícke služby, údržba zelene, upratovacie služby (24 %) alebo ostatné služby (20 %), vo FR ide o šport a trávenie voľného času (16 %), sociálne aktivity (15 %) alebo finančné a poisťovacie služby (15 %).

Porovnanie sociálnych podnikov z hľadiska ich problémov

Z dotazníku vyplýva, že za najväčší problém považujú sociálne podniky v ČR aj FR financie. Bližšie k financiám sa venuje nasledujúci paragraf. Prekvapujúci je výsledok z francúzskeho dotazníku, ktorého 20 % odpovedí považuje za problém legislatívu, ktorá tam od roku 2014 existuje (v ČR len 9 %). Zaujímavý je aj fakt, že ani jeden sociálny podnik z FR neoznačil odpoveď o problémoch so zamestnancami (amaterizmus, nedostatok).

Porovnanie sociálnych podnikov z pohľadu financií, dotácií a zisku

Rozdielnosť v sociálnych podnikoch v ČR a FR vnímame aj v oblasti finančných prostriedkov, ktorými disponujú. Sociálne podniky v ČR disponujú najviac príspevkami na zamestnancov, čo vysvetľuje odpoveď o najsilnejšej stránke podniku - zamestnávaní marginalizovanej skupiny. Markantná odlišnosť medzi FR a ČR je vyjadrená v prevádzkových a investičných dotáciách. Francúzske sociálne podniky disponujú týmito dotáciami viac, čo môže byť následkom legislatívneho a právneho uchopenia (a tým náležitej podpore zo strany verejných

orgánov). Jedným z dôvodov vecného zámeru zákona o sociálnom podnikaní je práve vymedzenie sociálneho podniku pre účely ich podpory.

Dotácie a podpora pre sociálne podniky v ČR a FR nie je takisto jednotná. Obidva systémy čerpajú väčšiu časť dotácií z EÚ a jej programov, ktoré sme bližšie predstavili v kapitole 2. a 3. Čím sa však odpovede markantnejšie odlišujú je časť podpory pochádzajúca z verejného sektoru, tzn. dotácie od štátu, kraja, obce (v prípade FR aj departmentu). Podľa dotazníku získavajú sociálne podniky vo FR väčšinu podpory od departmentu, regiónu (kraja) a obce. Tieto orgány môžu podporiť sociálny podnik buď priamo – dotáciou, alebo výzvou na projekt či verejnými zákazkami. Situáciu v ČR zase komplikuje neexistujúca legislatíva (absencia definície, formy podpory) a tým možnosť získať podporu na sociálne podnikanie od verejných orgánov. Od toho sa odvíjajú odpovede na otázku, či by sociálne podniky pokračovali vo svojej činnosti aj bez možnosti podpory a subvencií. 67% českých a 80 % by pokračovalo v podnikaní aj bez podpory. Vyššie číslo za Francúzsko môže reflektovať už spomínané legislatívne ukotvenie a s tým spojenú systémovú podporu.

Aj keď sociálnemu podniku nejde primárne o zisk, mal by svoje fungovanie a činnosti podriaďovať tak, aby nebol v strate a neskrachoval. Podľa dotazníka 70 % českých a 65 % francúzskych sociálnych podnikov hospodári za posledný rok v plusových číslach.

Legislatíva o sociálnom podnikaní v ČR

Rozdiel medzi FR a ČR je asi najmarkantnejší v legislatívnom ukotvení. Kým ČR sa snaží prijať a legislatívne ukotviť sociálne podniky, FR prijalo zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike 31. júla 2014. Faktom zostáva, že český právny systém pojem sociálnej ekonomiky doposiaľ nepozná a nikde nedefinuje. Tento stav však nekorešponduje s vývojom v posledných rokoch, kedy sa neustále zvyšuje počet subjektov, ktoré svojou aktivitou prosperujú spoločnosti, miestnemu rozvoji a životnému prostrediu. Nepochybne o tom dosvedčuje aj vývoj vo väčšine ostatných štátov (napr. susedné Slovensko a Poľsko), ktoré sociálne podnikanie aktívne podporujú a legislatívne zakotvujú. Za prijatie právnej úpravy jasne hovoria aj výsledky z vyhodnotenia podpory sociálneho a inkluzívneho podnikania v OP LLZ, ktoré pre MPSV spracoval IREAS v roku 2014. Autori uviedli, že prijatá legislatíva by podporila rozvoj ďalších sociálnych podnikov s prepojením na verejné politiky. Z výsledkov vyplýva aj fakt, že by bolo účinnejšie podporiť sociálne podniky systémovými

opatreniami (napr. daňové úľavy, príspevky na zamestnávanie znevýhodnených osôb, záruky...) ako ich podporovať grantovo, ako je tomu doteraz. Vznik práve zákonnej definície je základom pre poskytnutie budúcej systematickej podpory. Pre súčasné vymedzenie sociálneho podniku sa používajú v ČR definície Tematickej siete pre sociálnu ekonomiku TESSEA, ktoré boli navrhnuté a vytvorené na základe konsenzu.

Na začiatku roku 2016 Minister pre ľudské práva, rovné príležitosti a legislatívu v spolupráci s Ministerstvom práce a sociálnych vecí a Ministerstvom priemyslu a obchodu predložil *Věcný záměr zákona o sociálním podnikání*, ktorého cieľom je právna regulácia sociálneho podnikania (jednotné právne prostredie, definícia sociálneho a integračného podniku v ČR).

Z výsledkov z dotazníku vyplýva, že 58 % podnikov v ČR súhlasí s prijatím zákona o sociálnom podnikaní. Ako zmenu a podporu od štátu by uvítali práve definíciu sociálneho podnikania, podporu či už finančnú alebo vo forme daňových úľav a zvýhodnenia pri zadávaní verejných zákaziek.

Prijatie zákona o sociálnej a solidárnej ekonomike vo FR

Zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike z 31. júla 2014 znamená významný posun vpred pre uznanie podporu sociálnej a solidárnej ekonomiky vo Francúzsku. Po prvýkrát je vo Francúzsku jasne definovaný okruh sociálnej a solidárnej ekonomiky, ktorý zahŕňa historických aktérov v podobe asociácií, vzájomných spolkov, družstiev a nadácií, ale pridáva aj nové formy podnikov – obchodné spoločnosti. Čoraz väčšmi sa sociálna a solidárna ekonomiky stáva modelom, ktorý spája ekonomickú výkonnosť, sociálnu prospešnosť, demokraciu v praktikách riadenia a priame zapojenie všetkých príjemcov – spoločníkov, členov, dobrovoľníkov, zamestnancov, klientov a dodávateľov. V tomto duchu priťahuje aj stále rastúce množstvo mladých diplomovaných ľudí, ktorí hľadajú zmysel pre ich budúce profesionálne začlenenie.

Sociálne podniky vo FR by podľa výsledkov dotazníka uvítali ako podporu od štátu a verejných orgánov väčší počet subvencií a privilégií vo verejných zákazkách. Takisto by prijali aj väčšiu podporu a uznanie verejnosti a podporu v administratívnej a právnej oblasti.

Porovnanie na podľa zamestnávania marginalizovaných skupín

Jedným z pozitívnych vplyvov sociálneho podniku na spoločnosť je zamestnávanie a integrácia marginalizovaných osôb do spoločnosti. Zvyšuje sa tým zamestnanosť a riešia sa problémy spojené s chudobou a sociálnou exklúziou. To, ktoré typy osôb patria do týchto znevýhodnených skupín je rozpísané v kapitole 2. Z dotazníkového šetrenia vyplýva, že sociálne podniky v ČR zamestnávajú najviac osoby so zdravotným postihnutím (66,6 %). Francúzske sociálne podniky zase zamestnávajú najviac dlhodobo nezamestnaných (73,7 %). V oboch prípadoch však ide dve najviac zamestnávané skupiny. Rozdiel je v zamestnávaní mladých do 25 r. v ťažkej životnej situácii, kedy francúzske sociálne podniky prevyšujú tie české o viac ako polovicu.

Pokiaľ ide o typ zdravotného postihnutia, obidva systémy sociálnej ekonomiky sa zhodujú najčastejšie v zamestnávaní osôb fyzicky postihnutých. Za nimi nasleduje postihnutie duševné a iné.

Odlišnosť sektoru sociálnej ekonomiky v ČR a vo FR môžeme v prvom rade badať na tom hlavnom, na legislatívnom ukotvení. Prijatý zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike z 31. júla 2014 vo Francúzsku dáva určitú oporu či ochranu pre sociálne podniky pri riešení existenčných problémov. Väčšina znakov, ktoré odlišujú najmä sociálne podniky v ČR od tých francúzskych vyplývajú viac alebo menej z absencie právneho predpisu. Financie, nepriama podpora, subvencie mnoho ďalších faktorov závisí na presnom vymedzení subjektu, ktorý by mal byť podporovaný.

Ak vecný zámer zákona prejde a zákon o sociálnom podnikaní v ČR postupne nadobudne platnosť, zaujímavá téma by bolo porovnanie jeho obsahu s tým „francúzskym“ alebo s obsahmi zákonov, ktoré prijali v tomto smere susedné krajiny ako Slovensko a Poľsko.

ZÁVER

Sociálna ekonomika a sociálne podnikanie predstavuje dynamicky rozvíjajúcu sa oblasť, ktorá prináša pre spoločnosť a štát určitú pridanú hodnotu. Subjekty sociálnej ekonomiky – sociálne podniky predstavujú podniky s primárne sociálnymi cieľmi, ktorých prebytky sa spravidla znova reinvestujú do podniku alebo komunity a neslúžia ako obohatenie pre vlastníkov či členov podniku. Ich snahou je pozitívne prispieť do spoločnosti vo forme naplňania spoločensky prospešného, ekonomického, sociálneho, environmentálneho cieľa zo zapojením miestnych zdrojov a aktérov. Snahou poskytnúť prácu osobám znevýhodneným na trhu práce pomáhajú ich sociálnej integrácii do spoločnosti. Vo všeobecnosti sú sociálne podniky chápané ako mechanizmy v boji proti nezamestnanosti, chudobe, sociálnej exklúzii a nerovnosti.

Sociálne podniky v EÚ zamestnávajú 14,5 mil. osôb, čo predstavuje 6,5 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva v EÚ. Vo Francúzsku sociálne podniky zabezpečujú 10,5 % z celkovej zamestnanosti pre približne 2,38 mil. ľudí v 166 tis. organizáciách a podnikoch. Dôležitosť sociálnej ekonomiky sa ukázala aj okolo roku 2008, kedy kvôli hospodárskej kríze postavenie mnohých podnikov upadlo alebo úplne zaniklo. Naopak zamestnanosť v rokoch 2008 až 2011 sektore sociálnej a solidárnej ekonomiky vo Francúzsku zaznamenala nárast. Nárast sociálnych podnikov v ČR zaznamenáva aj neoficiálny Adresár sociálnych podnikov, ktorý v roku 2013 pozostával zo 143 podnikov a začiatkom roku 2016 je to 225 sociálnych podnikov.

Cieľom diplomovej práce „Porovnání sociálního podnikání v ČR a ve Francii“ bolo zhodnotiť legislatívne podmienky pre sociálne podnikanie a komparácia sociálneho podnikania na príklade sociálnych podnikov z ČR a Francúzska. Prvá kapitola sa zaoberala koncepciou sociálnej ekonomiky a podnikania v rámci EÚ. Sociálne podnikanie je kľúčovým prvkom európskeho sociálneho modelu. 2. kapitola analyzovala sociálne podnikanie v ČR. V 3. kapitole bola predstavená situácia vo Francúzsku s prijatým zákonom o sociálnej a solidárnej ekonomike. Pomocou dotazníkového šetrenia sme získali odpovede českých a francúzskych sociálnych podnikov na otázky ohľadom právnej formy, legislatívy, financií, podpory a iné, ktoré sme v 4. kapitole analyzovali a komparovali.

Prostredie sociálnej ekonomiky sa v ČR a vo Francúzsku odlišuje vo viacerých faktoroch. Najdôležitejším z nich je francúzska legislatíva o sociálnej a solidárnej ekonomike z roku 2014, ktorá právne definuje sociálne podniky, ich právne formy, podporujúce inštitúcie a iné možnosti podpory. V ČR bola uskutočnená rada výskumov a šetrení najprv z iniciatívy súkromných subjektov, neskôr z iniciatívy Ministerstva práce a sociálnych vecí. Výsledky z hodnotení hovoria jasne v prospech zákona o sociálnych podnikoch spojených so zavedením systémových opatrení na rozvoj tohto sektoru. Na prelome rokov 2015 a 2016 bol z iniciatívy Ministerstva pre ľudské práva, rovné príležitosti a legislatívu v spolupráci s Ministerstvom práce a sociálnych vecí a Ministerstvom priemyslu a obchodu navrhnutý *Vecný zámer zákona o sociálnom podnikaní* v ČR.

Väčšina ďalších znakov, ktoré odlišujú najmä české sociálne podniky od tých francúzskych súvisia viac alebo menej s absenciou právneho predpisu. Financie, nepriama podpora, subvencie mnoho ďalších faktorov závisí na presnom vymedzení subjektu, ktorý by mal byť podporovaný.

Ak sa podarí *Vecný návrh zákona* presadiť a v budúcnosti zákon o sociálnom podnikaní prijať, za zmienku by stálo porovnať jeho obsah s obsahom iných zákonov (napr. francúzskym či susednými slovenským a poľským).

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Knihy

BARTHELEMY, A., SLITINE, R. *Entrepreneuriat social. Innover au service de l'interet générale*. Paríž: Vuibert, 2011. 223 s. ISBN: 978-2-311-00191-4.

BARTHELEMY, A., KELLER, S., SLITINE, R. *Stratégie et financement des entreprises sociales et solidaires*. Paríž: Le Grand livre, 2014. 253 s. ISBN: 978-2-917770-61-0.

BEDNÁRIKOVÁ, D. *Příklady dobré praxe, aneb, sociální podnikání v České republice i zahraničí*. Praha: P3 – People, Planet, Profit, 2012. 47 s. ISBN: 978-70-260-4043-9.

CVNS. *Definice neziskového sektoru. Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. 52s. ISBN: 80-239-4057-0.

DEFOURNY, J., DEVELTERE, P., FONTENEAU, B. (eds.) *L'économie sociale au Nord et au Sud*. Brussels: De Boeck Université, 1999. 278 s. ISBN: 2-8041-3127-0.

DEFOURNY, J., HULGARD, L., PESTOFF, V. *Social Enterprise and the Third Sector. Changing European Landscapes in a Comparative Perspective*. Londýn a New York: Routledge, 2014. 279 s. ISBN: 978-0-415-83155-0.

DOHNALOVÁ, M. *Sociální ekonomika v evropeizaci českého hospodářství*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 9/2006. 123 s. ISBN: 80-86729-31-1.

DOHNALOVÁ, Marie. *Sociální ekonomika v evropském kontextu*. Brno: Cerm, 2006. 314 s. ISBN 80-7204-428-1.

DOHNALOVÁ, M., DEVEROVÁ, L., ŠLOUFOVÁ, R. *Sociální ekonomika, sociální podnikání. Podnikání pro každého*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 132 s. ISBN 978-80-7357-269-3.

DOHNALOVÁ, M., PRŮŠA, L., et al. *Sociální ekonomika*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 176 s. ISBN: 978-80-7357-573-1.

HUNČOVÁ, M. *Sociální ekonomika a sociální podnik*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2007, 181 s. ISBN 978-80-7044-946-2.

LAŠŤOVKA, M., LAŠŤOVKOVÁ, B., RATAJ, T., RATAJOVÁ, J., TŘIKAČ, J. *Pražské spolky: Soupis pražských spolku na základě úředních evidencí z let 1895-1990*. Praha: Skriptorium, 1998. 742 s. ISBN: 80-902151-9-X.

NOYA, A., CLARENCE, E. (eds.) *The social economy. Building Inclusive Economies*. Paříž: OECD, 2007. 252 s. ISBN: 978-92-64-03987-2.

Observatoire national de l'ESS – CNCRES. *Atlas commenté de l'économie sociale et solidaire 2014*. Baume-les-Dames: IME, 2014. 206 s. ISBN: 978-2-24-713987-3.

PEZZINI, E., *Coopératives sociales italiennes*. In: *L'économie sociale de A à Z. Alternatives Economiques*. 2. vyd. Paříž: Hors-série pratique Poche n°38 bis, 2009, s. 232.

SALAMON, L. M. *Partners in public service: government – nonprofit relations in the modern welfare state*. Johns Hopkins University Press, 1995, s. 328. In: Ondrušek, D., Zelenáková, M., ed., *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2000, s. 311. ISBN: 80-968095-3-9.

SKOVAJSA, M., et al. *Občanský sektor. Organizované občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010. 376 s. ISBN: 978-80-7367-681-0.

TRČKA, L., et al. *Sociální podnikání. Teorie pro praxi*. 1. vyd. Brno: Ústav sociálních inovací, o.p.s., 2014. 96 s. ISBN: 978-80-260-7215-7.

Elektronické zdroje

ACEDO, S., *La Mutuelle européenne absente du programme 2015 de la Commission Juncker*. L'Argus de l'assurance [online]. 2014 [cit. 2016-02-22] Dostupný na WWW: <http://www.argusdelassurance.com/acteurs/la-mutuelle-europeenne-absente-du-programme-2015-de-la-commission-juncker.87746>.

Agence France Entrepreneur. *Aides et financement de structures des ESS* [online]. 2014 [cit. 2016-03-22] Dostupný na WWW: <https://www.afecreation.fr/pid14857/aides-et-financement-des-structures-ess.html?espace=1&tp=1>.

Avisé. *Acteurs représentatifs en France* [online]. 2016 [cit. 2015-02-12] Dostupný na WWW: <http://www.avise.org/decouvrir/economie-sociale-et-solidaire/acteurs-representatifs-en-france>.

Avisé. *Les Fonds européens en France: principales orientations* [online]. 2016 [cit. 2016-04-04] Dostupný na WWW: <http://www.avise.org/articles/les-fonds-europeens-en-france-principales-orientations>.

Centre d'économie sociale – Université de Liege. *Le financement des entreprises sociales* [online]. 2010 [cit. 2015-02-12] Dostupný na WWW: http://www.ces.ulg.ac.be/fr_FR/recherche/le-financement-des-entreprises-sociales.

Centre français des Fonds et Fondations. *Vers un statut européen de fondation : historique des étapes* [online]. 2016 [cit. 2016-03-04] Dostupný na WWW: <http://www.centre-francais-fondations.org/fondations-fonds-de-dotation/le-secteur-europe-et-monde/statut-europeen-de-fondation>.

Chorum. *La législation relative à l'économie sociale et solidaire: analyse comparée France/Europe* [online]. 2014. [cit. 2016-02-24] Dostupný na WWW: <http://www.chorum-cides.fr/ressource/la-legislation-relative-a-less-analyse-comparee-franceeurope/>.

Cigales [online]. 2016 [cit. 2016-02-03] Dostupný na WWW: <http://cigales.asso.fr/>.

CIRIEC - Centre International de Recherches et d'Information sur l'Economie Publique, Sociale et Coopérative [online]. Liege: University of Liege, 2015. [cit. 2016-04-30] Dostupný na WWW: <http://www.ciriec.ulg.ac.be/qui-sommes-nous/>.

CNCRES. *Loi relative a l'économie sociale et solidaire du 31 juillet 2014* [online]. 2014 [cit. 2016-02-03] Dostupný na WWW: <http://www.cncres.org/upload/iedit/12/file/LOI%20ESS-SYNTHESE%20CNCRES.pdf>.

CNCRES. *Panorama de l'économie sociale et solidaire en France. Édition 2015* [online]. Montreuil: I.C.O., 2015. 15 s. [cit. 2016-04-02] Dostupný na WWW: http://www.cncres.org/accueil_cncres/observatoire_de_less/publications?mode=brouillon.

Coop FR. *Les acteurs nationaux transversaux* [online]. 2016 [cit. 2016-02-03] Dostupný na WWW: <http://www.entreprises.coop/economie-sociale-et-solidaire/les-acteurs-de-l-ess/80-economie-sociale-a-solidaire/186.html>.

CRESS. *Formes juridiques* [online]. 2016 [cit. 2016-03-05] Dostupný na WWW: <http://www.cresspaca.org/ess-presentation-formes-juridiques.html>.

České sociální podnikání. *Adresář sociálních podniků* [online]. 2016 [cit. 2016-03-03] Dostupný na WWW: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/adresar-socialnich-podniku>.

České sociální podnikání. *Je možnost získat nějaké finanční prostředky pro sociální podnikání? A kde?* [online]. 2016 [cit. 2016-02-03] Dostupný na WWW: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/socialni-podnikani/otazky-a-odpovedi-2#>.

České sociální podnikání. *Sociální podnikání. Principy a definice* [online]. 2016 [cit. 2016-01-03] Dostupný na WWW: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/socialni-podnikani/principy-a-definice>.

ČSOB. *ČSOB Grantový program: Stabilizace sociálních podniků* [online]. 2016 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: <https://www.csob.cz/portal/o-csob/spolecenska-odpovednost/granty/csob-grantovy-program-stabilizace-socialnich-podniku>.

DEFOURNY, J., PESTOFF, V. (eds.) *Images and Concepts of the Third Sector in Europe. Working papers series, č. 08/02* [online]. Liege: EMES European Research Network 2008. 38 s. [cit. 2016-04-30] Dostupný na WWW: <https://orbi.ulg.ac.be/bitstream/2268/10247/1/WP-08%2002%20images%20%26%20concepts%20of%20the%20third%20sector%20in%20Europe.pdf>.

DOHNALOVÁ, M. *Sociální ekonomika: vybrané otázky* [online]. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009, 92 s. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z WWW: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_305.pdf.

DOHNALOVÁ, M., POTUČEK, M. *Podpora sociální ekonomice. Strategická inovace* [online]. Praha: CESES FSV UK, 2009 [cit. 2015-01-08]. Dostupné na WWW: http://ceses.cuni.cz/CESES-307-version1-090602_SI_SE.pdf.

Družstevní Asociace České republiky [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-04-09]. Dostupný na WWW: <http://www.dacr.cz/druzstevni-asociace-ceske-republiky/>.

Družstevní Asociace České republiky. *České družstevnictví a vybrané statistické údaje za rok 2014* [online]. 1. vyd. Praha, 2015 [cit. 2015-05-09]. Dostupný na WWW: http://www.dacr.cz/soubory/Brozura%20statisticke%20udaje_2015_.pdf?fid=doc_144767674_9_30353.pdf.

DTI - Danish Technology Institute. *Social enterprise, a strategy for success* [online]. Department of Trade and Industry, 2002 [cit. 2015-01-11]. Dostupný na WWW: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070108124358/http://cabinetoffice.gov.uk/third_sector/documents/social_enterprise/se_strategy_2002.pdf.

EMES – International Research Network [online]. Liege: University of Liege, 2016. [cit. 2016-04-30] Dostupný na WWW: <http://emes.net/>.

ESF v ČR. *Informace pro Místní akční skupiny* [online]. 2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupný na WWW: (<http://www.esfcr.cz/informace-pro-mistni-akcni-skupiny>).

ESF v ČR. *Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL) 1. výzva* [online]. 2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupný na WWW: <http://www.esfcr.cz/vyzva-026-opz?highlightWords=Koordinovan%C3%BD+p%C5%99%C3%ADstup+k+soci%C3%A1ln%C4%9B+vylou%C4%8Den%C3%BDm+lokalit%C3%A1m+%28KPSVL%29>.

ESF v ČR. *Podpora sociálního podnikání* [online]. 2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupný na WWW: <http://www.esfcr.cz/vyzva-015-opz>.

European Commission. *Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth* [online]. Communication from the Commission. Brusel, 2010 [cit. 2015-03-11]. Dostupný na WWW: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

European Commission. *Social business initiative. Creating a favorable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation* [online]. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brusel, 2011 [cit. 2015-01-12]. Dostupný na WWW: http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/COM2011_682_en.pdf.

FIALA, Z., *Sociální podnikání dostane zákon*. Parlamentní listy [online]. 2014 [cit. 2015-01-12]. Dostupné na WWW: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Zbynek-Fiala-Socialni-podnikani-dostane-zakon-320926>.

France Active – *Financier solidaire pour l'emploi* [online]. 2016 [cit. 2016-01-15]. Dostupné na WWW: <http://www.franceactive.org/default.asp?id=7>.

Garrigue – *Investisseur solidaire* [online]. 2016 [cit. 2016-01-25]. Dostupné na WWW: <http://www.garrigue.net/nos-modalites-d-intervention/nos-modalites-d-intervention>.

Hospodářská komora České republiky. *Věcný záměr zákona o sociálním podnikání* [online]. 2016 [cit. 2015-01-11]. Dostupný na WWW: <http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani-legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/75-16-vecny-zamer-zakona-o-socialnim-podnikani-t-20-4-2016.aspx>.

Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, Odbor evropských fondů MHPM. *Operační program Praha – pól rastu ČR* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: http://www.prahafondy.eu/userfiles/File/budoucnost2014plus/OPP/OP_Praha_pol_rustu_CR_verze_8.0_schvaleno_EK_11.6.2015.pdf.

IROP. *Výzva č. 11 - sociální podnikání pro sociálně vyloučené lokality* [online]. 2016 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: <http://www.dotaceeu.cz/cs/Microsites/IROP/Vyzvy/Vyzva-c-11-Socialni-podnikani-pro-socialne-vyloucene-lokality>.

IROP. *Výzva č. 12 – sociální podnikání* [online]. 2016 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: <http://www.dotaceeu.cz/cs/Microsites/IROP/Vyzvy/Vyzva-c-12-Socialni-podnikani>.

Komora sociálních podniků. *Hlavní znaky sociálního podnikání* [online]. 2014 [cit. 2015-01-11]. Dostupné na WWW: http://www.komora-socialnich-podniku.cz/?page_id=147.

Komora sociálních podniků. *Osoby znevýhodnené na trhu práce* [online]. 2014 [cit. 2015-02-11]. Dostupné na WWW: http://www.komora-socialnich-podniku.cz/?page_id=151.

KURKOVÁ, G., FRANKOVÁ, P. *Manuál: Jak založit sociální podnik* [online]. Praha: P3 – People, Planet, Profit, 2012, 41 s. ISBN: 978-80-260-4042-2. [cit. 2015-01-10]. Dostupné na WWW: http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/images/pdf/Manual_Jak_zalozit_socialni_podnik_P3_u.pdf.

L'encyclopédie de développement durable. *L'économie sociale et solidaire: une nouvelle manière de penser l'économie* [online]. 2016 [cit. 2016-04-04]. Dostupné na WWW: <http://encyclopedia-dd.org/encyclopedia/terre/5-5-1-economie-solidaire/l-economie-solidaire-une-maniere.html>.

La Nef – finance éthique [online]. 2016 [cit. 2016-04-04]. Dostupné na WWW: <https://www.lanef.com/>.

Le Labo. *Les collectivités locales acteurs majeurs pour le développement de l'ESS* [online]. 2015 [cit. 2016-01-04]. Dostupné na WWW: <http://www.lelabo-ess.org/Les-collectivites-locales-acteurs.html>.

Le mois social et solidaire, l'économie qui a du sens [online]. 2016 [cit. 2016-04-04]. Dostupné na WWW: <http://www.lemois-ess.org/accueil/p1.html>.

Les fonds structurels européens FSE/FEDER – Comment appréhender la nouvelle programmation? Manuel pédagogique [online]. Lille: Initiatives et Cité, 2013 [cit. 2016-01-02]. Dostupné na WWW: http://www.pourlasolidarite.eu/sites/default/files/publications/files/27as_manuelpedagogiquefse.pdf.

LOI n° 2014-856 du 31 juillet 2014 relative à l'économie sociale et solidaire (zákon o sociálnej a solidárnej ekonomike) [online]. 2014 [cit. 2016-03-05]. Dostupné na WWW: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000029313296&dateTexte=&categorieLien=id>.

Ministère de l'Economie, de l'Industrie et du Numérique. *Tout savoir et tout comprendre sur la loi économie sociale et solidaire ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie* [online]. 2015. [cit. 2016-03-11]. Dostupné na WWW: <http://www.economie.gouv.fr/files/files/PDF/ess-brochure.pdf>.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OPPIK)* [online]. 2016 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: <http://www.mpo.cz/cz/podpora-podnikani/oppik/>.

MONZON, J. L., CHAVES, R. *The European Social Economy: concept and dimensions of the third sector* [online]. Valencia: Annals of Public and Cooperative Economics 79:3/4, 2008

[cit. 2015-01-12]. Dostupné na WWW: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8292.2008.00370.x/epdf>.

MONZON, J. L., CHAVES, R. *The Social Economy in the European union*. Raport vypracovaný pre Európsky a hospodársky výbor od CIRIEC [online]. Brusel: „Visits and Publications” Unit, 2012, s. 116. [cit. 2016-04-25] Dostupný na WWW: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-30-12-790-en-c.pdf>.

Nadace Via. *Lepší byznys* [online]. 2016 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: <http://www.nadacevia.cz/lepsi-byznys/>.

Nadace Vodafone. *Rok jinak* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: <http://rokjinak.cz/rok-jinak/>.

OECD, European Commission. *Synthèse sur la mesure de l'impact social des entreprises sociales. Politiques d'entrepreneuriat social* [online]. Luxembourg: Office des publications de l'Union européenne, 2015, s. 23. ISBN 978-92-79-47476-7. [cit. 2016-04-22] Dostupný na WWW: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=fr&pubId=7815>.

P3 – People, Planet, Profit. *Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniku v ČR* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-02-11]. Dostupný na WWW: http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/images/pdf/Socialni_podniky_setreni_2015.pdf.

P3 – People, Planet, Profit. *Analýza a návrh na zpracování integračních sociálních podniku do zákona o zaměstnanosti a do jiných právních předpisu* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-02-11]. Dostupný na WWW: <http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/cz/socialni-podnikani/projekty/ukoncene/vystupy-z-projektu/konference-tessea/1087-analyza-a-navrh-na-zpracovani-integracnich-socialnich-podniku-do-zakona-o-zamestnanosti-a-do-jinych-pravnych-predpisu>.

PGRLF. *Sociální zemědělství* [online]. 2016 [cit. 2015-02-12]. Dostupný na WWW: <http://www.pgRLF.cz/programy/uvery-a-zajisteni/socialni-zemedelstvi/>.

POLÁK, M., SCHINGLEROVÁ, A. *Sociálna ekonomika ako súčasť riešenia problému nezamestnanosti* [online]. Bratislava, 2014 [cit. 2016-02-13]. Dostupný na WWW: http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NSZ/nsz_13.pdf.

Portail de l'Économie et de Finances. *L'économie sociale et solidaire – une nouvelle dynamique pour 2016* [online]. 2016 [cit. 2016-02-13]. Dostupný na WWW: <http://www.economie.gouv.fr/nouvelle-dynamique-loi-ess-pour-2016>.

PROUZOVÁ, Z. *Data a fakta o neziskovém sektoru v ČR. Vývoj a súčasný stav českých NNO v makroekonomických ukazatelích* [online]. Brno: Centrum pro výskum neziskového sektoru, 2015 [cit. 2016-03-02]. Dostupný na WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_prouzova_data_a_fakta_o_neziskove_m_sektoru_1.pdf.

Réseau Entreprendre [online]. 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupný na WWW: <http://www.reseau-entreprendre.org/accompagnement-entrepreneur-social- R 361 361 .>

ROSENBLATT, C. *Quelle place pour l'économie sociale en Europe?* Think Tank européen Pour la Solidarité [online]. Brusel, 2013, s. 29. [cit. 2015-01-12]. Dostupné na WWW: <http://base.socioeco.org/docs/wpesseurope-2.pdf>.

SOULAGE, F. *Présentation de la loi italienne créant l'entreprise sociale, loi du 13 juin 2005*. Groupe ESFIN-IDES, 2006. In: Chorum. *La législation relative à l'économie sociale et solidaire: analyse comparée France/Europe* [online]. 2014. [cit. 2016-02-24] Dostupný na WWW: <http://www.chorum-cides.fr/ressource/la-legislation-relative-a-less-analyse-comparee-franceeurope/>.

TESSEA – Tematická síť pro sociální ekonomiku [online]. 2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupný na WWW: <http://www.tessea.cz/>.

Vláda České republiky. *Rada vlády pro nestátní neziskové organizace* [online]. Praha, 2016 [cit. 2015-02-11]. Dostupný na WWW: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/zakladni-informace-767/>.

VYSKOČIL, M. *Sociální podnikání. Podklad pro koncepci politiky vlády vůči NNO do roku 2020* [online]. Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2014 [cit. 2015-01-12]. Dostupný na WWW: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_vyskocil_pro_web.pdf.

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1: Odlišnosť konceptu sociálnej ekonomiky od neziskového sektoru podľa EMES.....	18
Tabuľka 2: Prehľad krajín so špecifickou legislatívou o sociálnej ekonomike/podnikaní.....	26
Tabuľka 3: Štyri základné "pilieri" sociálnej ekonomiky a ich stručné charakteristiky.....	29
Tabuľka 4: Počty organizácií v občianskom sektore v rokoch 2005-2013	38
Tabuľka 5: Úprava princípov sociálneho podniku z roku 2011 schválených expertným výborom TESSEA 10.októbra 2014.....	41
Tabuľka 6: Sociálne podniky zamestnávajúce cieľové skupiny v ČR podľa P3.	43
Tabuľka 7: Druhy postihnutia v rámci sociálnych podnikov v ČR podľa P3.	44
Tabuľka 8: Oblasti podnikateľských aktivít sociálnych podnikov podľa P3	44
Tabuľka 9: Počet podnikov a miera ich rastu vo Francúzsku v rokoch 2008 - 2011.	56
Tabuľka 10: Počet sociálnych podnikov vo FR podľa veľkosti a právnej formy	59
Tabuľka 11: Hlavné oblasti činnosti sociálnych podnikov vo FR	61
Tabuľka 12: Dôvod vybranej právnej formy sociálneho podniku v ČR	77
Tabuľka 13: Dôvod vybranej právnej formy sociálneho podniku vo FR.....	78
Tabuľka 14: Zisk sociálnych podnikov v ČR a FR	83
Tabuľka 15: Uvítaná zmena a podpora zo strany štátu a verejných orgánov v ČR	84
Tabuľka 16: Uvítaná zmena a podpora zo strany štátu a verejných orgánov vo FR.....	85
Tabuľka 17: Názor na pokračovanie v SP bez podpory a subvencií v ČR a FR.....	87

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1: Právne formy dotazovaných sociálnych podnikov v ČR	76
Graf 2: Právne formy dotazovaných sociálnych podnikov vo FR.....	77
Graf 3: Silné stránky sociálnych podnikov v ČR a FR.....	78
Graf 4: Najčastejšie problémy sociálnych podnikov v ČR a FR	80
Graf 5: Finančné prostriedky sociálnych podnikov v ČR a FR.....	81
Graf 6: Dotácie a podpora pre sociálne podniky v ČR a FR	82
Graf 7: Názor na prijatie zákona o sociálnom podnikaní	83
Graf 8: Marginalizované osoby zamestnávané sociálnymi podniky v ČR a FR	86
Graf 9: Typ zdravotného postihnutia pri zamestnávaní zdravotne postihnutých v ČR a FR	87

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1: Sektorový pohľad na spoločnosť podľa švédskeho ekonóma V. A. Pestoffa.....	16
Obrázok 2: Umiestnenie sociálnej ekonomiky	37
Obrázok 3: Právne formy sociálnych podnikov v ČR podľa P3	46
Obrázok 4: Dve dimenzie solidárnej ekonomiky podľa J.-L. Lavilla	56

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

CAE – Coopératives d'Activité et d'Emploi

CLLD - Komunitne vedený miestny rozvoj

CNCRES - Národná rada Regionálnych komôr sociálnej a solidárnej ekonomiky

CRESS - Regionálna komora sociálnej a solidárnej ekonomiky

ČR – Česká republika

EÚ – Európska únia

FR – Francúzsko

IOP – Integrovaný operačný program

MPSV – Ministerstvo práce a sociálnych vecí

NNO – Neštátne neziskové organizácie

OP – Operačný program

OP LZZ – Operačný program ľudské zdroje a zamestnanosť

OPPPR – Operačný program Praha – pól rastu ČR

PTCE – Pôles territoriaux de coopération économiques

RVNNO – Rada vlády pre neštátne neziskové organizácie

SCIC – Société Coopérative d'Intérêt Collectif

SCOP – Société Coopérative et Participative

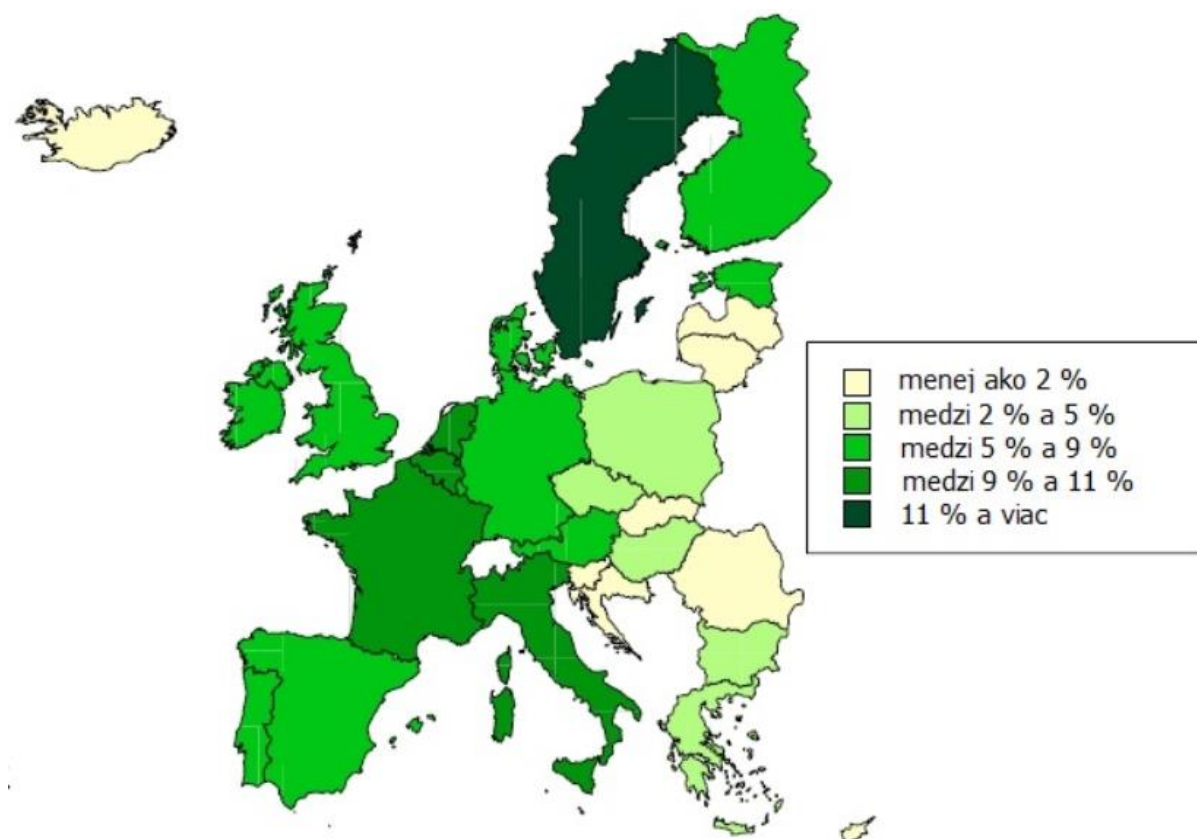
SE – Sociálna ekonomika

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 – Podiel sociálnej ekonomiky na zamestnanosti v EÚ

Príloha 2 – Sada indikátorov sociálneho podniku od MPSV (2014)

Príloha 1

Zdroj: Polák, M., Schinglerová, A., 2014:3.

Princíp/charakteristika	Indikátor	Dôkaz
1. Verejne prospešný cieľ		
a) Verejne prospešný cieľ formulovaný v základných dokumentoch	0a1. podnik má verejne prospešný cieľ, ktorý je formulovaný v zakladajúcich dokumentoch, a tieto dokumenty sú verejne prospešné.	Explicitná formulácia verejne prospešného cieľa v základných dokumentoch, prípadne v iných záväzne platných dokumentoch podniku. Zverejnenie týchto dokumentov na webe alebo inom, bez prekážok dostupnom mieste.
	Komentár: Iným verejne a bez prekážok dostupným miestom môže byť zverejnenie v obchodnom registri na www.justice.cz .	
2. Sociálny prospech		
a) Prevádzkovanie aktivity prosievajúcej spoločnosti či špecifickej skupine (znevýhodnených) ľudí	2a1. podnik má špecifikovať cieľové skupiny, na ktoré sú zamerané jeho aktivity	Cieľové skupiny sú definované v základných dokumentoch, prípadne v iných záväzne platných dokumentoch podniku. Zverejnenie týchto dokumentov na webe alebo inom, bez prekážok dostupnom mieste.
	Komentár: cieľovými skupinami sú skupiny osôb, ktoré sa zamerané na všeobecne prospešné ciele a aktivity podniku (nemusi ísť o osoby zo znevýhodnených skupín). Činnosť sociálneho podniku môže byť prospešná zameraním jeho aktivít, poskytovaním služieb, oblasti či spôsobom výroby a pod., a môže byť kombinované zo zamestnávaním osôb so znevýhodnených skupín.	
b) Účasť zamestnancov a členov na smerovaní podniku	2b1. zamestnanci a/alebo členovia sú pravidelne a systematicky informovaní o chode podniku, výsledkoch hospodárenia a naplňovaní verejne prospešných cieľov	Možné doložiť jedným z uvedených spôsobov: emailová komunikácia, interný spravodaj, zápisky z príslušných schôdzí, výsledky dotazníkového šetrenia, príp. iný preukázateľný spôsob.
	2b2. zamestnanci a/alebo členovia sú zapojení do rozhodovania o smerovaní podniku	Možné doložiť jedným z uvedených spôsobov: emailová komunikácia, interný spravodaj, zápisky z príslušných schôdzí, príp. iný preukázateľný spôsob.
	Komentár: miera zapojenia môže byť rôzna, vždy sa týka len členov a/alebo zamestnancov, ktorí sú k participácii spôsobilí výhľadom k miere a typu ich znevýhodnenia. Musí existovať priestor pre zamestnancov a/alebo členov, aby mohli na smerovaní podniku participovať, pokiaľ majú záujem. Automaticky tento indikátor naplňujú družstvá za predpokladu, že zamestnanci zo znevýhodnených skupín sú členmi družstva.	

3. Ekonomický prospech		
a) Prípadný zisk používaný prednostne na rozvoj sociálneho podniku a/alebo na naplnenie jeho verejne prospešných cieľov	3a1. viac než 50% prípadného zisku je reinvestované do rozvoja sociálneho podniku a/alebo na naplnenie jeho verejne prospešných cieľov, informácia o prípadnom zisku je verejne dostupná.	Pre účtové jednotky, ktoré sa zapisujú do obchodného registra, alebo tie, ktorým povinnosť zverejnenia stanoví zvláštny právny predpis: účtovné uzávierky podľa ustanovenia §18 odst. 1 zákona o účtovníctve z predposledného a posledného účtovného obdobia. Pre fyzické osoby, ktoré vedú daňovú evidenciu podľa zákona č.586/1992 Zb., o daniach z príjmu, v znení neskorších predpisov, alebo uplatňujú výdaje percentom z príjmu (paušálne výdaje) a zároveň nevedú účtovníctvo: daňové priznania z posledného a predposledného účtovného obdobia a čestné prehlásenie o reinvestícii zisku. Pre všetkých: informácie o výške reinvestovaného zisku a jeho konkrétnom použití sú zverejnené na webe organizácie alebo na inom verejne, bez prekážok dostupnom mieste.
	<i>Komentár: ide o zisk po zdanení. Preukazuje sa využitie zisku z predminulého účtovného obdobia, ktoré sa dokladá účtovou uzávierkou, resp. daňovým priznaním a čestným prehlásením z minulého, teda posledného ukončeného účtovného obdobia.</i>	
b) Nezávislosť (autonómia) v manažérskom rozhodovaní a riadení na externých zakladateľoch alebo zriaďovateľoch	3b1. manažérske riadenie podniku je nezávislé na externom zriaďovateľovi či vlastníkovi	Zakladajúce dokumenty a záväzné vnútorné predpisy organizácie. Ak externý vlastník či zriaďovateľ neexistuje, podmienka je naplnená automaticky.
	<i>Komentár: Nezávislosťou sa rozumie autonómia v manažérskom rozhodovaní a riadení. Nezávislosť sa posudzuje v týchto oblastiach: riadiaca štruktúra, rozhodovacie právomoci, disponovanie podpisovým právom a schvaľovacími procesmi. Ak je externým zriaďovateľom obec alebo viacero obcí, ich celkový vlastnícky podiel v podniku musí byť menší ako 50%.</i>	
c) Aspoň minimálny podiel tržieb z predaja výrobkov a služieb na celkových výnosoch	3c1. tržby z predaja výrobku a/alebo služieb tvoria aspoň 50% z celkových výnosov podniku	Účtovná uzávierka podniku. Pre fyzické osoby, ktoré vedú daňovú evidenciu podľa zákona 586/1992 Zb., o daniach z príjmu, v znení neskorších predpisov, alebo uplatňujú výdaje percentom z príjmu (paušálne výdaje) a zároveň nevedú účtovníctvo: peňažný denník, daňové priznanie.
	<i>Komentár: do celkových výnosov sa pre účely tohto indikátoru započítavajú príspevky na aktívnu politiku zamestnanosti, ale nezapočítavajú sa do nich prevádzkové ani investičné dotácie.</i>	
d) Vykonávanie sústavnej ekonomickej aktivity	3d1. podnik poskytuje stabilnú ponuku tovarov a/alebo služieb minimálne po dobu jedného kalendárneho roku	Účtovná uzávierka, prípadne katalóg tovarov/služieb, cenník a pod., z ktorých je stabilná ponuka tovarov/služieb jasná.
e) Trend smerom k platenej práci	3e1. podiel platených zamestnancov voči celkovému počtu ľudí zaisťujúcich chod a aktivity podniku je väčší ako 0,1.	Doklady o pracovno-právnom vzťahu (pracovná zmluva, DDP, DPC) všetkých platených zamestnancov a dobrovoľnícke zmluvy či kvalifikovaný odhad.

4. Environmentálny prospech		
a) Zohľadňovanie environmentálnych aspektov výroby a spotreby	4a1. podnik má formulované zásady environmentálneho šetrného úradovania a prevádzky a naplňuje ich v praxi.	Vnútný predpis definujúci záväzky v oblasti environmentálneho šetrného úradovania a prevádzky a zároveň doloženie ich praktickej aplikácie (skrze dokumenty alebo praktické overenie na mieste).
	Komentár: možné spôsoby doloženia praktickej aplikácie skrze: 3 účtovné doklady o používaní ekologicky šetrných výrobkov (recyklované tonery, papiere, certifikácia EŠV, BIO, Fairtrade apod.), preukaz energetickej náročnosti budovy (tz. energetický štítok) A alebo B, spracovaný environmentálny audit typu EMS/EMAS apod. Realizáciu v praxi je možné overiť taktiež na mieste: nadštandardné hospodárne využívanie materiálov a eliminácia vzniku odpadov, využívanie energeticky úsporných spotrebičov.	
5. Miestny prospech		
a) Prednostné uspokojovanie potrieb miestnej komunity a miestneho dopytu	5a1. podnik sa vo svojej činnosti orientuje na lokálne potreby.	Účtovné doklady 3 odberateľov so sídlom alebo prevádzkou v rovnakom alebo susednom kraji nie staršie ako 12 mesiacov.
	Komentár: „rovnaký alebo susedný kraj“ sa hodnotí vzhľadom k sídlu podniku alebo jeho ľubovoľnej prevádzky. Z účtovných dokladov musí byť poznat', že sídlo alebo prevádzka sú v rovnakom alebo susednom kraji. Ak podnik tento znak nesplňuje, musí preukázať jeho nerelevanciu.	
b) Využívanie prednostne miestnych zdrojov	5b1. podnik prednostne využíva miestne zdroje, a) zamestnáva miestnych obyvateľov, b) nakupuje od miestnych dodávateľov.	a)Doklady o pracovno-právnom vzťahu (pracovná zmluva, DDP, DPČ) a prípadne ďalšie dokumenty, ktoré dokladajú bydlisko v rovnakom alebo susednom kraji u min. 50% zamestnancov, b) účtovné doklady min.3 rôznych dodávateľov podniku, ktoré majú sídlo firmy v rovnakom alebo susednom kraji nie staršie ako 12 mesiacov.
	Komentár: sociálny podnik pri dodržiavaní tohto princípu musí zachovávať pravidlá hospodárskej súťaže a nediskrimináciu v pracovno-právnych vzťahoch. „Rovnaký alebo susedný kraj“ sa hodnotí vzhľadom k sídlu podniku alebo inej ľubovoľnej prevádzky. Z účtovných dokladov musí byť poznat', že sídlo alebo prevádzka sú v rovnakom alebo susednom kraji. Ak podnik niektorý z týchto dvoch znakov nesplňuje, musí preukázať jeho nerelevanciu.	
c) Spolupráca sociálneho podniku s miestnymi aktérmi	5c1. podnik komunikuje a spolupracuje s miestnymi aktérmi.	Dva doklady o spolupráci s miestnymi aktérmi nie staršie ako 2 roky.
	Komentár: možné doklady spolupráce: zmluva o spolupráci, partnerská zmluva, mediálna správa o zapojení do verejných občianskych aktivít, referenčné kontakty pre overenie ústnej informácie. Miestny aktéri sú napríklad orgány miestnej samosprávy, pracovisko ÚP ČR, školy ďalšie organizácie s podobnými verejne prospešnými cieľmi, tematické pracovné skupiny apod.	

Zdroj: České sociální podnikání, 2014.